

CENTENARUL BANATULUI. 100 DE ANI DE ADMINISTRAȚIE ROMÂNEASCĂ ÎN BANAT

Timișorenii au sărbătorit sâmbătă, 3 august, împlinirea a 100 de ani de la intrarea trupelor armatei române, conduse de către colonelul Virgil Economu, în oraș și de la instaurarea administrației românești în Banat. Manifestările au debutat în Piața Petru Maior, unde s-a oficiat un ceremonial religios, după care au fost depuse coroane de flori la bustul colonelului Virgil Economu.

Sărbătoarea din capitala Banatului a continuat, în Piața Unirii, cu o ceremonie religios-militară, ce a marcat 100 de ani atât de la unirea Banatului cu România, cât și de la instaurarea administrației românești în Banat și în Timișoara, eliberate de sub administrația ungară în

1919. Slujba a fost oficiată de Înaltpreasfințitul Părinte Ioan, Mitropolitul Banatului, împreună cu un sobor de preoți.

Programul a cuprins și reconstituirea aceluiași moment istoric din 3 august 1919. Conform Biroului Organizare Evenimente din cadrul Primăriei Timișoara, la această reconstituire, organizată în Piața Unirii, au participat peste 60 de militari și șase călăreți, îmbrăcați în ținutele militare specifice anului 1919. Totodată, actorii Teatrului Național din Timișoara, pe baza

Dacia, ediția din 4 august 1939, au dat viață personajelor vremii: prefectului Aurel Cosma, protopopului Ioan Oprea, primarului Josef Geml, vice-prefectului Ferenczy și altor personalități din acele vremuri. Momentul de reconstituire a fost organizat de Primăria Timișoara cu

sprejrinul Jandarmeriei Române, Inspectoratului pentru Situații de Urgență, Muzeului Național de Istorie al Banatului și Asociației „Eugeniu de Savoya”.

ADNOTĂRI TEOLOGICE (V)

† DANIL Arhiereul

„Alcătuit pe vremea lui Iezechia”. Acesta este titlul ebraic sau subtitlul după Septuaginta al Psalmului 91, însemnând că inspirația și alcătuirea celor cincisprezece versete ale acestui Psalm au avut loc pe vremea domniei binecredinciosului rege Iezechia din Ierusalim, contemporan cu sfântul proroc Isaia. Faptele lui Iezechia, boala, rugăcinea, plânsul, vindecarea lui și lungirea vieții lui cu încă cincisprezece ani (Isaia cap. 38), se oglindesc în cuprinsul acestui Psalm, iar semnificația creștină și duhovnicească a cuvintelor „Alcătuit pe vremea lui Iezechia”, constă în aceea că și în vremea vieții, slujirii și activității tale, de pe orice treaptă a Bisericii te-ai afla, să se alcătuiască un Psalm, din gândurile și lacrimile

sunt și Psalmul 110 și Psalmul 111, amândoi „Scriși pe vremea lui Neemia”.

Mergând pe firul acestor idei, am putea spune că: necunoscut este Psalmul alcătuit pe vremea lui Abel; necunoscut este Psalmul alcătuit pe vremea lui Enoh; necunoscut este Psalmul alcătuit pe vremea lui Noe; necunoscut este Psalmul alcătuit pe vremea lui Avraam; necunoscut este Psalmul alcătuit pe vremea lui Iosua; necunoscut este Psalmul alcătuit pe vremea lui Samuel; necunoscut este Psalmul alcătuit pe vremea lui Elisei; necunoscut este Psalmul alcătuit pe vremea Prorocului Daniel, necunoscut este Psalmul alcătuit pe vremea Sfântului Ioan Botezătorul, necunoscut este Psalmul

rugăciunilor tale și din cuvintele și mireasma faptelor tale. Astfel, cei mai mulți Psalmi sunt alcătuiți de către David și pe vremea lui David; Psalmul 89 este al lui Moise, iar în Biblia ebraică Psalmul 72 este al lui Solomon. La fel

alcătuit pe vremea Sfântului Apostol Pavel.

Psalmul „Alcătuit pe vremea lui Iezechia” ar trebui să ne facă să ne gândim, să ne preocupăm și să cugetăm la „Psalmul” alcătuit în vremea vieții noastre, cu care ne

vom integra - sau nu - în Doxologia cosmică și cu care vom merge la Judecata de Apoi.

Oare care ar putea fi cuvintele și care să fie cântarea „Psalmului scris pe vremea Preacuviosului Părintelui nostru Arsenie”?

„Psaltirea” sfinților români: Cei 150 de Psalmi sublimi dintr-o posibilă „Psaltire a Sfinților români”, ar putea cuprinde printre altele: Psalmul Sfântului Apostol Andrei, Psalmul Sfântului Niceta de Remesiana, Psalmul Sfinților mucenici de la Niculițel, Psalmul Sfintei Parascheva de la Iași, Psalmul Sfintei Filoteia de la Argeș, Psalmul Sfântului Dimitrie Basarabov, Psalmul Sfântului Grigorie Decapolitul, Psalmul Sfântului

Nicodim cel Sfințit, Psalmul Sfântului Iosif cel Nou de la Partoș, Psalmul Sfinților Mucenici Brâncoveni, Psalmul Sfântului Antim Ivireanul, Psalmul Sfântului Paisie Velicicovschi, Psalmul Sfântului Andrei Șaguna, Psalmul Sfântului Calinic de la Cernica, Psalmul Preacuviosului Părintelui nostru Arsenie, precum și psalmi ai altor sfinți.

Gând arhieresc liturgic: Liturghia arhierescă neîncetată comunică prin Vohodul Mic cu Liturghia cosmică, iar prin Vohodul Mare cu Liturghia cerească. Liturghia arhierescă neîncetată începe cu Sfânta și dumnezeiasca Liturghie la care este hirotonit arhierul și, fără a cunoaște Otpust, trece prin moarte, dincolo. Liturghia cosmică începe cu cea dintâi zi a Creației și cuprinde „Liturghia catehumenilor” fapturilor materiale („Toată suflarea să laude pe Domnul”) și „Liturghia credincioșilor” fapturilor raționale, îngeri și oameni. Liturghia cerească începe deodată cu Răstignirea și Învierea Domnului și se inaugurează prin deschiderea Ușilor Împărătești la Înălțarea Lui la cer, având drept Epicleză, Cincizecimea sau Pogorârea Duhului Sfânt și Șederea de-a dreapta Tatălui, iar drept Apolis, Parusia Domnului, Învierea morților și Judecata de Apoi. La Liturghia cerească participă toate puterile și cetele îngerești dimpreună cu toți sfinții, trecuți în veșnicie.

Miezul, esența sau firul de aur al acestor Sfinte și dumnezeiești Liturghii, după numărul celor trei Liturghii ortodoxe (a Sfântului Ioan Gurădeaur, a Sfântului Vasile cel Mare, și a Sfântului Grigorie Dialogul), este Epicleza Rugăciunii minții și a inimii, ca Pogorârea a focului Duhului Sfânt pe altarul sufletului. La Liturghia sau doxologia cosmică se integrează cerul și pământul, vântul și apele, ploile și furtunile, peștii, animalele și păsările, soarele, luna și stelele, toate aducând slavă dumnezeirii prin tăcerea pietrelor. La Liturghia cerească sau îngerească îl avem reprezentant fiecare dintre noi pe îngerul nostru păzitor și pe sfântul nostru protector. Liturghia arhierescă neîncetată presupune atingerea treptei duhovnicești a închinării în Duh și Adevăr.

Minuni în Tyr și în Sidon și în Sodoma: „Atunci a început Iisus să mustre cetățile în care se făcuseră cele mai multe minuni ale Sale, căci nu s-au pocăit. Vai ție, Horazine, vai

ție, Betsaida, că dacă în Tir și în Sidon s-ar fi făcut minunile ce s-au făcut în voi, de mult, în sac și în cenușă, s-ar fi pocăit. Dar zic vouă: Tirului și Sidonului le va fi mai ușor în ziua judecății, decât vouă. Și tu, Capernaume: N-ai fost înălțat până la cer? Până la iad te vei coborî. Căci de s-ar fi făcut în Sodoma minunile ce s-au făcut în tine, ar fi rămas până astăzi. Dar zic vouă că pământului Sodomei îi va fi mai ușor în ziua judecății decât ție.” (Matei 11, 20-24).

Capernaumul a fost înălțat până la cer (Matei 11, 23; Luca 10, 15) prin venirea Fiului lui Dumnezeu întrupat în această cetate (Matei 4, 13; Ioan 2, 12) și prin propovăduirea și minunile săvârșite de Mântuitorul Iisus Hristos acolo: vinecarea slugii sutașului din Capernaum (Matei 8, 5-13; Luca 7, 1-10), vindecarea slăbănogului din Capernaum (Matei 9, 1-7; Marcu 2, 1-12), vindecarea omului cu duh necurat în sinagoga din Capernaum (Marcu 1, 23-26; Luca 4, 23 și 31-36), vindecarea fiului bolnav al slujitorului regesc din Capernaum (Ioan 4, 46-54). Ucenicii Îl caută pe Iisus, trecând marea cu corabia, în Capernaum (Ioan 6, 24) și tot în sinagoga din Capernaum Mântuitorul Iisus Hristos vorbește despre Trupul și Sângele Său Euharistic (Ioan 6, 53-59).

Și cu toate acestea, datorită lipsei de credință și de pocăință a celor din Capernaum, Mântuitorul prevestește Capernaumului pogorârea până la iad! Prin Sfântul prooroc Iona, cetatea Ninivei s-a înălțat prin pocăință, până la cer. Prin Sfântul prooroc Daniel și prin cei trei tineri, Babilonul a fost înălțat până la cer, dar pogorât până la iad datorită păgânătății de atunci – și neopăgânătății de astăzi (cf. Apoclipisă 18, 2). Prin predica Sfântului Apostol Pavel, Areopagul a fost înălțat până la cer, dar pogorât până la iad, datorită necredinței filozofilor.

Addenda: Prin Preacuviosul Părintele nostru Arsenie Boca, Făgărașul, Prislopul, Drăgănescu „au fost înălțate până la cer”. Credința și pocăința le mențin și ne mențin acolo. Neascultarea ne poate pogorî pe oricare până la iad!

Primăvară spirituală: După potop: Noe, Avraam. Isaac și Iacob. După robia egipteană: Moise și Iosua. După neascultarea lui Saul: David și Solomon. Primăvara spirituală prin Psalmii lui David și templul lui Solomon. În vremea lui Ahab și a Izabelei: Sfântul prooroc Ilie și mai apoi ucenicul său Elisei. Primăvara spirituală vine în Ninive prin Sfântul prooroc Iona. După robia babiloniană, primăvara spirituală vine prin Ezdra, care rezidește templul și prin Neemia, care rezidește Ierusalimul.

În Noul Testament, primăvara spirituală vine prin Bunavestire, Sfântul Ioan Botezătorul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, prin Predica de pe munte, Schimbarea la Față, prin Înviere, Înălțare și Cincizecime și prin Sfinții Săi ucenici și Apostoli. Cincizecimea este o adevărată primăvară spirituală. Primăvara spirituală se continuă prin Sfântul Apostol Pavel, prin fiecare Sfânt Părinte în vremea și în Biserica sa locală și în cea Universală.

Primăvară spirituală aduc Sfinții Părinți ai Patericului egiptean; Sfinții Atanasie și Chiril în Alexandria, Sfântul Vasile cel Mare în Cezareea Capadociei, Sfântul Grigorie Teologul în Nazianz, Constantinopol și Arianz, Sfântul Ioan Gurădeaur în Antiohia și Constantinopol, Sfântul Efreem Sirul în Edessa, Sfântul Maxim Mărturisitorul în vremea sa, Sfântul Ioan Scărarul în Sinai, Sfântul Simeon Noul Teolog în Constantinopol, Sfântul Grigorie Palama în Tesalonic, Sfântul Serafim de Sarov în Rusia și toți ceilalți.

Primăvară spirituală au adus Sfântul Nicodim Aghiritul și Macarie de Corint prin adunarea și editarea colecției „Filocalia”, Sfântul Paisie Velicicovschi prin traducerea acestora din limba greacă în slavonă și Părintele Dumitru Stăniloae prin traducerea și tipărirea în limba română, cu contribuția Părintelui nostru Arsenie Boca, care aduce o adevărată primăvară spirituală la Sâmbăta, Prislop și Drăgănescu.

„Sceptrul de aur” al milostivirii lui Dumnezeu: „Numai acela spre care va întinde regele sceptrul său de aur, scapă cu viață” (Eстера 4, 11). „Apoi regele și-a întins spre Estera sceptrul său cel de aur, care era în mâna sa. Atunci Estera s-a apropiat și s-a atins de vârful sceptrului, iar regele i-a pus sceptrul pe grumazul ei și a sărutat-o, zicându-i: «Vorbește-mi!»” (Eстера 5, 2).

Dumnezeu și-a îndreptat de nenumărate ori în istoria biblică, sceptrul cel de aur al milostivirii Sale, înspre preaiubiții și aleșii Săi: Enoh, Noe, Avraam, Isaac, Iosif, Moise, Iosua, Ghedeon, Samson, Samuel, David, Solomon, Sfântul Prooroc Ilie, Sfântul prooroc Elisei, sfinții prooroci mari și sfinții prooroci mici.

Dumnezeu și-a îndreptat sceptrul cel de aur al iubirii, milostivirii și iertării Sale, față de David, atunci când s-a pocăit, față de regele Manase, atunci când s-a smerit și față de niniviteni, atunci când s-au rugat și au postit trei zile, ca să nu fie nimiciți.

Dumnezeu și-a îndreptat sceptrul cel de aur al milostivirii Sale înspre regele lezechia când era în primejdie de moarte; înspre femeia păcătoasă, care a plâns la picioarele Mântuitorului, înspre femeia cananeancă și femeia samarineancă, înspre Zaheu vameșul, înspre Lazăr din Betania, cel mort de patru zile și înspre tâlharul pocăit de pe cruce.

Dumnezeu și-a îndreptat sceptrul cel de aur al milostivirii Sale înspre famenul etiopian, Saul din Tars, Corneliu sutașul și temnicerul din Filipi.

Dumnezeu își îndreaptă sceptrul cel de aur al milostivirii Sale și înspre fiecare dintre noi, atunci când ne rugăm cu credință, cu lacrimi și cu umilință, atunci când ne smerim și ne pocăim, atunci când nădăjduim sau când nu ne pierdem nădejdea.

Dumnezeu își îndreaptă sceptrul cel de aur al milostivirii Sale, spre noi și spre lume, prin Sfânta Scriptură și Sfânta Liturghie, prin Biserică și Sfintele Taine, atunci când ne spovedim și ne împărtășim, atunci când ne însemnăm cu semnul sfintei cruci și sărutăm sfintele icoane, atunci când suntem iubitori și milostivi, iertători și săvârșitori de fapte bune.

Reversul „sceptrului de aur” al milostivirii lui Dumnezeu întins înspre noi este mâna îngerului Domnului întinsă asupra Ierusalimului: „Și și-a întins îngerul Domnului mâna asupra Ierusalimului, ca să-l pustiască...” (II Regi 24, 16). „Atunci ridicându-și David ochii săi, a văzut pe îngerul Domnului stând între pământ și cer cu sabia goală în mâna sa, întinsă asupra Ierusalimului; și a căzut David și bătrânii cu fețele la pământ, îmbrăcați în sac.” (I Cronici 21, 16). A se vedea: potopul cu apă, nimicirea Sodomei și a Gomorei, pedepsirea lui Core, Datan și Aviron, moartea lui Abesalom, moartea lui Ahab și a Izabelei, moartea lui Irod, mâncat de viermi, robia asiriană și robia babiloniană, dărâmarea Ierusalimului și vestirea sfârșitului lumii.

LUCRURI VECHI ȘI NOI DESPRE BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ DIN FĂGET

Prof. dr. DUMITRU TOMONI

Și pentru românii făgețeni, de-a lungul vremii, Biserica a avut un rol determinant în păstrarea credinței, culturii și identității naționale, în cristalizarea și menținerea conștiinței naționale¹.

Primii preoți din zona Făgetului au fost consemnați în prima jumătate a secolului al XVI-lea, deși sursele narative lasă să se înțeleagă că unii dintre ei au fost amintiți spre sfârșitul veacului anterior.

Prima informație despre viața religioasă din zona Făgetului, la nivelul cercetării actuale, datează din anul 1511, când, în numele lui George de Brandenburg, proprietarul domeniului Hunedoarei și al pertinentei exterioare Margina, a fost înaintată Capitlului² din Arad o plângere împotriva nobilului Paul Todor din Endreudul Român (Paulum Thywadar de Olah Endred) și a altor nobili din împrejurimi, în care sunt menționate cu numele fiecăruia 32 de persoane, acuzate că au pătruns cu forța pe domeniul Margina, unde mai întâi au bătut „până la sânge” pe păstorii nobilului, apoi le-au luat boii, au dat foc colibelor acestora și au tăiat lemne de foc. Majoritatea învinuiților erau din Fesdanfalva și Vece (deci de lângă Făget și Bătești), iar printre aceștia este menționat și popa Stan (Stan pap)³.

Din registrele de socoteli a veniturilor încasate în pertinențele exterioare ale domeniului Hunedoara între anii 1510-1529 de către administratorii lui George Brandenburg rezultă că în zona Făgetului existau circa 20 de preoți care plăteau anual, ca cens, între 17 și 19 florini.⁴

Interesantă este și informația, neconfirmată de alte surse, dată de Napoleon Ceaușescu în Monografia Comunei Margina: „La începutul secolului al XVI-lea, documentele istorice îl citează pe popa Ștefan, frate cu Gașpăr Marsinay, care încearcă să-l înduplece pe margrafu (sic!) George de Brandenburg să vândă cetatea

din Margina și toate posesiunile ce le moștenise de la soția sa Beatrice de Frangepan lui Ion Zapolya, care se lupta cu Ferdinand de Habsburg pentru tronul Ungariei. Cei doi frați, popa Ștefan și Gașpăr, urmăreau să prevină o vărsare de sânge. Probabil că popa Ștefan era preot la biserica din cetate”⁵.

Într-adevăr, după înfrângerea armatei maghiare de către oastea turcilor la Mohaci (1526), în conflictele care au urmat între Ferdinand de Habsburg și principele Transilvaniei Ioan Zápolya pentru ocuparea tronului ungar s-au implicat și preoții din zona Făgetului, care l-au sprijinit pe Zapolya. Astfel, într-un raport înaintat în anul 1529 de Hans Lötzt, trimisul markgrafului George de Brandenburg, pentru a controla activitatea administratorilor domeniilor de Hunedoara și Gyula, se consemnează că „de puțină vreme Ioan Zapolya, cu ajutorul Bisericii a preoților sârbi (raitzischen paffen)⁶ a atacat și a cucerit cetățile Margina și Mănăștur”⁷.

În anul 1598 documentele consemnează pe Wolfgang Popa din Bujor (Traian Vuia) și pe Nicolae Zenthe, preot în Cliciova⁸.

Instabilitatea politică din secolul al XVI-lea, mai ales cea din zona Făgetului, a influențat și ierarhia bisericească. De aceea, situația Bisericii din zona Făgetului devine clară abia după 1658, odată cu includerea Banatului de Caransebeș–Lugoj în hotarele pašalâcului de Timișoara, ca urmare a înțelegerii dintre Turcia și Acațiu Barcsai, banul de atunci al Caransebeșului și Lugojului, conform căreia Acațiu renunță la Banat în favoarea otomanilor, în schimbul numirii sale ca principe al Transilvaniei. După 1658 toți ortodocșii din Banat aparțin patriarhiei de Ipek, care a înființat o episcopie la Vârșeț și una la Timișoara, sub

1 Dumitru Tomoni, Ion Căliman, *Monografia Făgetului*, Timișoara, Edit. Eurostampa, 2017, p. 254-271

2 Capitlu sau capitol „consiliu episcopal” (la catolici) cu competențe de ordin administrativ, judecătoresc etc.

3 Bujor Păcurar, Ioan Cîpu, Dumitru Tomoni, *Monografia Protopopiatului Ortodox Român al Făgetului. 300 de ani de existență atestată*, Timișoara, Edit. Partoș, 2017, p. 53-54

4 Petru Ursulescu, *Banatul de Nord-Est în secolele X–XVI*, Timișoara, Edit. Orizonturi Universitare, 2005, p. 159

5 Napoleon Ceaușescu, *Monografia Comunei Margina*, vol. IV, *Viața spirituală și sfintele biserici*, Lugoj, Edit. Dacia Europa Nova, 2004, p. 106.

6 Ioan Cîpu demonstrează că este vorba de preoți români, fiind greșită sinonimia dintre *raitzen* și *sârbi*, prima noțiune incluzând pe toți ortodocșii, indiferent de originea lor etnică.

7 Iosif Pataki, *Domeniul Hunedoara la începutul sec. al XVI-lea*, București, Edit. Academiei, 1973, doc. nr. 78 din 1529, iunie 1, pp. 227 – 230.

8 Bujor Păcurar, Ioan Cîpu, Dumitru Tomoni, *op. cit.*, p. 54.

dependența mitropoliei de la Belgrad. Această situație a durat până în 1690.

Fără a putea preciza o dată exactă, prin analogie cu alte perioade istorice și zone geografice, putem presupune că după prima menționare a districtului Făget (1607) s-a organizat pe structura acestuia și Protopopiatul Făget, neputând preciza, în mod cert, căreia din cele două episcopii se subordona.

Prima menționare a Protopopiatului Făget se referă la anul 1716, când „zisul district [protopopiat] al Făgetului a fost repartizat episcopului de Timișoara chiar din anul cuceririi Banatului timișorean de la turci [1716]”, potrivit răspunsului dat în 24 iulie 1759 de mitropolitul Pavel Nenadovici împărătesei Maria Tereza, care îi solicita să se pronunțe asupra subordonării ierarhice a acestui protopopiat. Mitropolitul îi trimite împărătesei și două documente date în 11 august 1718 (unul pentru eparhia Timișoarei, celălalt pentru a Caransebeșului), în care se menționează cele 7 districte (protopopiate) din eparhia Timișoarei, printre ele fiind și districtul Făget și cele 5 districte din eparhia Caransebeșului⁹.

Prima atestare documentară a existenței protopopiatului Făget este din anul 1727, când eparhia Timișoarei a fost împărțită în șapte protopopiate: Lipova, Făget, Timișoara, Ciacova, Panciova, Becicherec [Mare] și Cenad. Protopopiatul Făget se situa pe primul lor în ceea ce privește numărul satelor (76), pe locul al doilea după numărul caselor (1736) și pe ultimul loc în privința densității preoților (21), un preot revenind la 3,6 sate, ceea ce dovedește numărul mic de case ce reveneau în medie unui sat (nici 19), fără posibilitatea de a-și susține financiar un preot propriu¹⁰.

În concluzie, primii preoți din actualul protopopiat al Făgetului au fost atestați în prima jumătate a secolului al XVI-lea, deși sursele narative lasă să se înțeleagă că unii dintre ei au fost amintiți spre sfârșitul veacului anterior. Abia după 1660 putem afirma că parohiile din zonă erau subordonate patriarhiei sârbe de la Ipek (Peć), iar în mod cert cel târziu din 1716 există și protopopiatul Făget, subordonat, inițial, mitropoliei sârbe de Belgrad-Timișoara, apoi episcopiei sârbe din Timișoara și, prin ele, arhiepiscopiei și mitropoliei de la Carloviț.

De la instaurarea administrației austriece în Banat (1716) și până la Congresul Național Bisericesc de la Timișoara (1790), protopopiatul Făget a fost un protopopiat sărac, fiind format din parohii mici. Ca să poată supraviețui, localitățile învecinate s-au unit formând o singură parohie, deci și cu o singură școală, ori chiar s-au contopit. În alte cazuri, localitatea mai mică va deveni filie a parohiei mai puternice.

9 I. D. Suci, Radu Constantinescu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. I, Timișoara, Edit. Mitropoliei Banatului, 1980, doc. nr. 121, p. 284 – 287

10 Bujor Păcurar, Ioan Cipu, Dumitru Tomoni, *op. cit.*, p. 74

După instaurarea administrației austriece, au început și în zona Făgetului încercările de corupere sau de persecutare a clerului și mirenilor ortodocși, pentru a trece la greco-catolici (uniți). În acest sens au fost trimiși preoți misionari la Făget, Temerești, Gladna și Sărăzani.

Ion B. Mureșianu susține că credincioșii din Temerești au refuzat să-și urmeze preotul și să accepte unirea, ceea ce a determinat forțele de ordine să intervină și să aresteze 16 persoane pe care le-au închis la Timișoara¹¹.

S-a încercat impunerea unirii și prin constrângere, fiind prizonieri mai ales preoții care refuzau, așa cum mărturisește preotul sinteștean Partenie Gruescu: „Preoții erau căutați prin păduri, se legau și se puneau în carcere de unde nu mai ieșeau, poporul, între baionete era dus de ostașii împărătesei la unire, la depunerea mărturisirii; mulți preoți și mireni emigrau ca să scape. La Temerești, comitatul Carașovului, 16 inși fură încarcerați la Timișoara pentru cauza unirii (...). Preoții atât se răriseră încât abea la 20 sate se afla un preot și acela plin de bătrânețe. (...) Așa, în lipsă de preoți, se aflau prunci nebotezați în etate de 14 ani, mirii și miresele se cunună fără preoți, întorcându-se simplu de după un măr dulce din care mireasa ținea o creangă prin care mirele prin o dătură de cuțit o ciontea. După aceea [mireasa] se învelea și se socoteau cununați; de atunci, datina aceasta se păstrează până azi. Morții se îngropau fără preoți, de secole rămânând datina celor 7 gropași care aveau a depune jurământ înaintea autorităților despre cel răposat, că așa să fie șters de la prestațiile urbariale și cele de țară. În joia patimilor trebuia un bătrân să călătorească cu pâinea Pașcilor 4-5 stațiuni, până unde afla un preot, care le servea apoi sfințirea pâinii, și acela cuminecându-se acolo, aducea pâinea, și în și în ziua învierii o împărțea credincioșilor”¹².

În ciuda încercării de corupere sau de persecutare a clerului și mirenilor ortodocși, rezultatele obținute au fost modeste, așa cum consemnează și Francesco Grisellini: „Românii țin de liturghia grecească. (...). Altminteri, în Banat se găsesc și români catolici numiți greco-uniți. Dar, în pofida râvnei neostenite a misionarilor și a concursului energic al suveranei [Maria Tereza], aceștia sunt atât de puțini la număr încât nici nu pot fi luați în seamă de cei”¹³.

În urma prozelitismul greco-catolic au trecut la uniți preoții din Gladna și Temerești, dar în anul 1766 în protopopiatul Făget toate parohiile românești erau

11 Ion B. Mureșianu, *Mănăstiridin Banat*, Timișoara, Edit. Mitropoliei Banatului, 1976, p. 45

12 „Albina”, an. V, nr. 107 din 5/12 decembrie 1870, p. 2

13 Francesco Grisellini, *Încercare de istorie, politică și naturală a Banatului Timișoarei*. Prefață, traducere și Note de Costin Feneșan, Timișoara, Edit. Facla, 1984, p. 172.

greco-răsăritene (ortodoxe)¹⁴. În cea de a doua etapă de prozelitismul greco-catolic (sec. al XIX-lea) nicio comunitate nu a îmbrățișat greco-catolicismul.

În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea informațiile despre credincioșii din protopopiatul Făget se înmulțesc. Primul document important referitor la protopopiatul Făget este Statistica eparhiei Timișoara din 11 iunie 1767¹⁵, care îi menționează pe preoții: Ioan Teodorovici, protopop în Făget, Ioan Popovici în Bătești (născut în Gladna), Dimitrie Gheorgovici în Brănești, Petru Ioanovici în Băsești (născut în Curtea), Dimitrie Popovici în Bichigi, Ioan Blaj în Bunea (născut în Remetea), Ioan Popovici (născut în Gladna) și Luca Popovici în Temerești, ultimul fiind fiu al satului.

Cel de al doilea document este o statistică a parohiilor și preoților, pe protopopiate, din eparhia Timișoarei¹⁶. Documentul precizează și numărul caselor din fiecare comună bisericească, precum și data hirotonirii preotului, fără să consemneze dacă a fost hirotonit sau nu pentru parohia pe care o deținea în 1776. În statistică apare și satul Veța, filie a Băteștiului, azi localitate dispărută, iar parohia Temerești avea cu cinci case mai mult decât parohia Făget.

TABEL NR. 26 PREOȚII DIN FĂGET ȘI SATELE APARTINĂTOARE LA 1776

PAROHIA	NR. CASE	PREOȚI	DATA HIROTONISIRII
Făget	116	Iosif Popovici	11.07.1771
Baziești (Băsești)	61	Petru Ianoșevici	12.01.1747
Bătești	73	Ioan Popovici	-
Bichigi	81	Ioan Mihailovici	06.07.1771
Brănești	76	M i h a i Martinovici	19.10.1768
Bunea	47	-	-
Jupânești	62	A t a n a s i e Popovici	30.12.1772
Povârgina	41	Ioan Ioanovici	01.09.1772
Temerești	121	Nicolae Popovici	26.07.1765
Veța	34	Ioan Popovici	30.12.1768

Până la crearea unor forme instituționalizate, tinerii care doreau să devină preoți își însușeau, în mod individual, tipicul savârșirii principalelor servicii liturgice, ajutându-l pe parohul locului timp de câțiva ani. Așa se și explică de ce s-a încetățenit tradiția ca fiii de preoți să opteze pentru aceeași carieră.

Congresul de la Timișoara al Bisericii Ortodoxe Sârbe din anul 1790 a discutat pe larg necesitatea înființării unei școli clericale de nivel mediu, care să asigure o bună pregătire teologică viitorilor preoți. Ulterior, s-a decis ca fiecare episcopie să-și înființeze câte o școală clericală de nivel mediu, care să asigure preoți calificați.

În anul 1822 au luat ființă două școli clericale, la Vârșeț, cu două secții, una cu limba de predare sârbă, alta cu limba de predare română, și la Arad, numai în limba română, unde s-au pregătit și preoții din zona Făgetului. După înființarea Episcopiei greco-orientale române la Caransebeș, secția română de la Vârșeț a fost transferată la Caransebeș și transformată, după aceea, în Institut teologic.

La Școala clericală sârbo-română din Vârșeț candidații trebuiau să aibă 18 ani împliniți; să provină dintr-o familie cu comportare morală bună și cu fidelitate față de Stat; să fie necăsătorit și să dea declarație scrisă că nu se va căsători în timpul studiilor; să știe citi, scrie și socoti bine; să cunoască cel puțin una din următoarele limbi: sârba, germana, maghiara, latina etc. Durata cursurilor era de doi ani până în 1829, ca din anul școlar 1829/1830 cursurile să fie prelungite la 3 ani. Fiecare an școlar fiind împărțit în două semestre. Obiectele de studiu erau: Limba slavonă respectiv limba română, cu gramatica și exerciții de gramatică; Dogmatica ortodoxiei; Retorica și omiletica; Morala ortodoxă; Pastorale ortodoxe; Catihetica; Istoria bisericească; Tâlcuirea evangheliilor duminicale și din praznice;

¹⁴ Luminița Wallner-Bărbulescu, *Zorile modernității. Episcopia greco-catolică din Lugoj în perioada ierarhului Victor Mihalgi de Apșa*, Presa Universitară Clujeană, 2007, p. 38-41

¹⁵ I. D. Suci, Radu Constantinescu, *op. cit.*, vol. I, doc. nr. 132, p. 311-312

¹⁶ *Ibidem*, doc. nr. 150 din 1776, p. 377-378.

Cântatul; Canoanele bisericești; Pedagogia; Metodica pentru învățători (preotul era și director școlar local); Stilul bisericesc și Scrierea¹⁷. Evaluarea și notarea se făcea prin calificative: eminent; foarte bun; de clasa I; de clasa a II-a; bun; slab. Purtarea era apreciată cu calificativele: exemplară; onorabilă; bună. Cele mai numeroase erau calificativele pentru aprecierea vocii, la cântare: curată; clară; puternică; plăcută; supărătoare; slabă; necurată.

Și la școala clericală din Arad durata cursurilor era de doi ani până în anul 1826, ca din anul școlar 1826/1827 cursurile să fie prelungite la 3 ani. Se acceptau tineri absolvenți de gimnaziu și numai în mod excepțional, în cazul parohiilor sărace, tineri cu pregătire inferioară. Obiectele de studiu erau: Vechiul și Noul Testament, Tâlcuirea Sfintei Scripturi, Istoria ecleziastică, Teologia dogmatică și morală, Pastorală, Retorica bisericească, Pedagogia și Metodica, Gramatica limbii române și Epistolografia¹⁸.

Au absolvit cele două școli clericale și preoți din Făget și satele aparținătoare, așa cum se vede din tabelul de mai jos:

TABEL NR. 27 ABSOLVENȚI AI ȘCOLII CLERICALE DIN VÂRȘEȚ ȘI AL INSTITUTULUI TEOLOGIC DIN ARAD DIN FĂGET ȘI LOCALITĂȚILE APARTINĂTOARE¹⁹

Școala	Numele și prenumele	Domiciliul	Anul școlar al absolvirii
VÂRȘEȚ	Miloș Iulian	Făget	1847-1848
	Radulovici Nicolae	Bichigi	1842-1843
	Miloș Nicolae	Temerești	1851-1852
	Popovici Antonie	Făget	1853-1854
	Roza Adam	Făget	1883-1884
ARAD	Popoviciu Gheorghe	Povergina	1826-1827
	Crăciunescu Vasile	Temerești	1827-1828
	Popovici Dimitrie	Făget	1827-1828
	Cosmescu Petru	Făget	1835-1836
	Covaci Zenovie	Povergina	1846-1847

În septembrie 1865, după reînființarea Episcopiei Carabsebeșului, episcopul Ioan Popasu aducea la cunoștință credincioșilor că Școala Teologică Ortodoxă de la Vârșeț (secția română) a fost mutată la Caransebeș. Inițial, durata pregătirii viitorilor preoți a fost tot de trei ani, ca și la școlile clericale de la Vârșeț și de la Arad, profesori fiind Gheorghe Peștean²⁰, originar din Remetea Luncă și Mihail Velceanu, transferat prin concurs de la parohia Dognecea.²¹ În 1877, școala se transformă în Institutul Teologic-Pedagogic Caransebeș, pregătind viitorii preoți și învățători. Institutul a beneficiat de un valoros corp profesoral: Enea Hodoș, membru corespondent al Academiei Române, profesor de limba română și autor de manuale școlare; Antoniu Sequens, profesor de muzică; istoricul Patriciu Dragalina; Iosif Bălan²²etc. Au absolvit teologia la Caransebeș făgețenii Iulius Lorințiu și Caius Olariu, dar și viitorul protopop al Făgetului, Ioan Munteanu.

După realizarea României Mari, Institutul Teologic din Caransebeș se transformă în Academie teologică (1927). Printre absolvenții acestei Academii se numără și Ioan Șerban din Povergina (1936), Victor Iclozan din Băsești (1942) și Ioan Capotescu din Brănești (1945)²³

¹⁷ Bujor Păcurar, Ioan Cîpu, Dumitru Tomoni, *op. cit.*, p. 133

¹⁸ Pavel Vesa, *Episcopia Aradului. Istorie. Cultură. Metalități (1706-1918)*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2006, p. 243

¹⁹ Bujor Păcurar, Ioan Cîpu, Dumitru Tomoni, *op. cit.*, p. 135-151; Vezi și Teodor Botiș, *Istoria Școlii Normale (Preparandia) și a Institutului teologic ortodox român din Arad*, Arad, Edit. Consistoriului, 1922, *passim*

²⁰ Vasile Petrica, *Institutul teologic diecezan ortodox român Caransebeș(1865-1927)*, Caransebeș, Edit. Episcopiei Caransebeșului, 2005, p. 173-174

²¹ Constantin Brătescu, *Episcopul Ioan Popescu și cultura bănățeană*, Timișoara, Edit. Mitropoliei Banatului, 1995, p. 59

²² Angela Rotaru-Dumitrescu, *Școala și societatea din Banat la începutul secolului XX, Vol. I, Comitatele Timiș și Caraș-Severin 1900-1924*, Timișoara, Edit. Excelsior Art, 2011, p. 248-250

²³ Vasile Petrica, *Academia Teologică Ortodoxă Română Caransebeș (1927-1948)*, Timișoara, Edit. David Press Print, 2014, p. 255-258

Protopopiatului Făget a fost sub jurisdicția eparhiei Timișoarei și mitropoliei de la Carloviț, ambele sârbești, până în anul 1865, adică până la despărțirea ierarhică. Din această perioadă se cunosc următorii protopopi: Ioan Teodorovici (1753-1767), Petru Petrovici (1770-1783), Ioan Ioanovici (1812-1815), Petru (de) Atanasievici (1815-1853), Partenie Gruescu (1853-1855), paroh în Sintești și administrator protopopesc, Nicolae Paulovici (1855-1861) și Atanasie Ioanovici (1861-1886). Dacă Partenie Gruescu a fost cel mai cult preot, primul cărturar din zona Făgetului, Atanasie Ioanovici a fost cel mai controversat protopop.

Personalitate marcantă a vieții bisericești și culturale bănățene, preotul Partenie Gruescu a văzut lumina zilei în anul 1813, în localitatea Sintești. Urmează clasele primare în satul natal, gimnaziul și teologia la Vârșeț și Carloviț. În anul 1834 este hirotonit preot în Sintești²⁴.

Paralel cu profesia de preot, Partenie Gruescu a deținut și funcția onorifică de secretar protopresbiterian al Făgetului, unde dă dovadă de multă conștiințiozitate, bucurându-se de aprecierea protopopului tractului. Se implică activ în Revoluției de la 1848-1849 din Banat, ia parte la adunarea organizată de Eftimie Murgu la Lugoj, în ziua de 15 iunie, și are un rol important în evitarea unei confruntări directe între revoluționarii maghiari și românii adunați în Făget, în octombrie 1848. În anul 1861, odată cu vacantarea postului de protopop al Făgetului, Partenie Gruescu și-a depus candidatura, dar prin mijloace necinstite postul a fost ocupat de Atanasie Ioanovici. Dezamăgit, trece în anul 1862 în eparhia Aradului, unde primește și funcția de vicar protopopesc. În anul 1864 este membru al „Asociațiunii naționale din Arad pentru cultura și conservarea poporului român”. Se stinge din viață în anul 1872, în localitatea Căpîlnaș, la vârsta de 59 de ani și după o intensă activitate preoțească și culturală.

În anul 1859 Partenie Gruescu a scris o monografie a localității Sintești, prima cercetare monografică românească din Banat²⁵, la cerința guvernatorului Banatului - contele Coronini și a episcopului sârb Samoil Mașirevici, care doreau să se informeze despre starea provinciei după revoluție. Lucrarea lui Gruescu²⁶, rămasă

24 Nicolae Dumbrăvescu, *Partenie Gruescu – un memorialist mai puțin cunoscut al revoluției de la 1848-1849 din Banat*, în „Restituiri bănățene”, vol. V, Timișoara, Edit. Eurostampa, 2017, p. 151-153

25 Dumitru Tomoni, *Cercetarea monografică în nord-estul Banatului*, în „Morisena”, Cenad, an. II, nr. 1, 2017, p. 6; Idem, *Mișcarea monografică în Nord – Estul Banatului* în „Administrația românească arădană. Studii și comunicări din Banat-Crișana”, vol. XII, coord. Doru Sinaci și Emil Arbonie, Arad, 2017, „Vasile Goldiș” University Press, p.130-131; Carmen Albert, *Cercetarea monografică în Banat, (1859-1948)*, Reșița, Edit. Modus PH, 2002, p.12-13

26 *Descrierea etnografică și topografică a comunității și circumstărilor ei din Sântesteiu după înalta poruncă a Ecseleței Sale Domnului Guvernator al nostru Graf Ioan de Cromberg prin circulariul Măriei Sale Domnului nostru Episcop Samuil Mașirevici din 4 februarie 1859 No 113 nouă comunicată și pusă în lucrare și prin Partenie Gruescu, parohul*

în manuscris până în anul 1944, descoperită și publicată parțial de preotul Ion B. Mureșianu²⁷, este mai mult o încercare monografică de tip etnologic, pentru că din cele 43 rubrici ale chestionarului doar una se referea la istoria locului cercetat, celelalte referindu-se la climă, ocupații, instrumente de măsură, structura proprietății, edificii, instituții, obiceiuri etc.²⁸

Sub nicio formă nu putem pune sub semnul întrebării autenticitatea consemnărilor lui Partenie Gruescu, deoarece fiind preot în Sintești în perioada 1834-1841²⁹, cunoștea nemijlocit realitățile locale, fiind astfel o sursă de informare foarte credibilă.

Din păcate, la fel ca și în cazul altor manuscrise³⁰, Partenie Gruescu nu va reuși să vadă tipărită monografia Sinteștiului. Peste ani, în 1944, Ion B. Mureșianu a publicat capitolul întâi, iar în 1972, Aurel Turcuș a publicat fragmente din următoarele trei capitole³¹.

Oprindu-se cu admirație asupra monografiei, Mureșianu consideră că Partenie Gruescu „tratează problemele diverse sub toate aspectele lor, supunând sumedenia datelor unui echilibrat discernământ critic, documentând totul și echilibrând științific fiecare chestiune, într-o frază cursivă, cu impunătoare naturalețe, spontaneitate și colorit, talentul lui lăsându-te să crezi că, monografia a scris-o după îndrumările ultimelor cercetări monografice”³².

Cuvinte apreciative are și publicistul și sociologul Ion Clopoțel, un bun cunoscător al zonei Făgetului: „Cea dintâi calitate a monografistului este cursivitatea expunerii într-un limbaj vioi, colorat, smuls din graiul viu al poporului. Prea puține neologisme și fraze cărturărești! E dovada talentului său scriitoricesc, căci spontaneitate, elan și simț al realității nu se vădesc decât la cei dăruiiți

Sântesteiului prelucrată, culeasă și alcătuită. („Revista Institutului Social Banat-Crișana”, an.XIII, Timișoara, ianuarie-aprilie 1944, p.115-126)

27 Ioan B. Mureșianu, *Descrierea etnografică și topografică a comunității și circumstărilor ei din Sintești*, în „Revista institutului social Banat-Crișana”, 1944, nr. 1-2, p. 115-126; Idem, *Sintești, teritoriul și cercul satului*, în „Revista institutului social Banat-Crișana”, 1944, nr. 3-4, p. 293-308; Tiberiu Ciobanu, *Monografism bănățean. Istoria medievală a Banatului reflectată în monografiile alcătuite în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea*, Timișoara, Edit. Eurostampa, 2008, p. 18-19

28 Vasile Docea, *Monografia ca exercitiu de memorie colectiva. Cazul istoriilor germane ale Banatului*, în „Banatul din memorie. Studii de caz, Timisoara”, coord. Smaranda Vultur, Timișoara, Edit. Mari-neasa, 2008, p. 327

29 Pavel Vesa, *Clerici cărturari arădeni de altădată*, Arad, Edit. Gutember Univers, 2008, p. 110

30 *Timpul său, zis despre unele așezăminte naționale de cultivarea poporului român din monarhia austriacă; Evenimentele anului 1848 și 1849, prin ținutul Făgetului;*

31 Aurel Turcuș, *Descrierea etnografică și topografică a comunității și circumstărilor ei din Sântesteiu după înalta poruncă a Ecseleței Sale Domnului Guvernator al nostru Graf Ioan de Cromberg prin circulariul Măriei Sale Domnului nostru Episcop Samuil Mașirevici din 4 februarie 1859 No 113 nouă comunicată și pusă în lucrare și prin Partenie Gruescu, parohul Sântesteiului prelucrată, culeasă și alcătuită de Partenie Gruescu, în „Tibiscus”, Timișoara, 1972, p. 205-212*

32 Ion B. Mureșianu, *Descrierea...*, p. 122-128

cu farmecul vocabularului limpede și natural. Stăm deci în fața unui condei iscusit, dublat de o frumoasă cultură istorică și de o pregătire rară pentru vremea sa.”³³

La solicitarea lui Alexandru Papiu Ilarian din 7 octombrie 1851, scrie despre evenimentele de la 1848-1849 din zona Făgetului, manuscris păstrat la Biblioteca Academiei³⁴. În anul 1855 i-a trimis lui George Bariț un voluminos manuscris (peste 200 de pagini) intitulat: Timpul său, zis despre unele așezăminte naționale de cultivarea poporului român din monarhia austriacă. Manuscrisul nu a văzut lumina tiparului, dar câteva pagini au fost publicate în „Gazeta Transilvaniei”³⁵. A mai publicat articole despre educație, cultură și probleme cotidiene în „Albina” și în „Telegraful român”.

Chiar dacă Partenie Gruescu a slujit doar la parohii din mediul rural, era departe de a fi un „popă de țară”. Dimpotrivă, prin bibliografia consultată – George Pray, Francisco Grisellini, Martin Opitz, Damaschin Bojincă, Atanasie Marienescu etc. –, prin temeinica cultură, multiplele preocupări intelectuale și contactul cu personalități consacrate în spațiul românesc, preotul din Sintești a fost un cărturar în adevăratul sens al cuvântului. Mai mult, putem spune fără teama de a exagera, că a fost prima personalitate culturală cunoscută în zona Făgetului.

Din păcate, nu aceleași lucruri le putem spune despre protopopul Atanasie Ioanovici. Originar din Jupani, absolvent al Institutului teologic din Arad, promoția 1845/1846, Atanasie Ioanovici a fost ales preot în Zolt în anul 1847, în locul socrului său, Ioan Beșeleu. La Zolt a moștenit, prin soție, o avere importantă, pe care el a mărit-o neconținut. De aceea, când a fost numit protopop al tractului Făget, în anul 1861, nu s-a grăbit să se mute la Făget, ci a condus din Zolt protopopiatul până în 1863, când i s-a impus să locuiască în sediul protopopiatului. Din păcate pentru credincioșii din Zolt, la un pas de a trece la uniți, a tot amânat organizarea concursului pentru alegerea unui nou paroh, preferând să apeleze la preoții din împrejurimi să-l suplinească, ori să numească câte-un administrator parohial pe câteva luni, provocând grave nemulțumiri în rândul credincioșilor, de care a încercat să profite episcopia unită din Lugoj³⁶.

Presa vremii, și în special „Luminătorul” și „Albina”, a mediatizat comportamentul revoltător al protopopului Atanasie Ioanovici, corupt și neloial luptei naționale. În 12/24 iunie 1885, „Luminătorul” însera protestul unui făgățean: „Nu știe publicul român ce hidră șede de 25

33 Ion Clopoșel, *Monografia unei comune din Banat*, în „Societatea de mâine”, an. XV, nr. 3, 1938, p. 100

34 Partenie Gruescu, *Evenimentele anului 1848 și 1849 prin ținutul Făgetului*, Biblioteca Academiei, ms. 1059, f. 71-85

35 Pavel Vesa, *Clerici cărturari arădeni de altădată*, Arad, Edit. Gutenberg Univers, 2008, p. 112

36 Ion B. Mureșianu, Ioan I. Mureșianu, *Din trecutul parohiei Zolt și câteva probleme de istorie*, în „Mitropolia Banatului”, an. XXXIII, nr. 3-4, martie-aprilie, 1983, p. 181

de ani pe acel scaun fără cea mai mică frică de D-zeu și rușine de oameni, și guvernează un popor, pe care nu știu cum să-l numesc: bun și blând, sau prost și laș... Dacă un singur preot ar fi protestat numai la a suta parte din fărădelegile acestuia, acesta (protopopul Atanasie Ioanovici – n.n.) de mult ar fi scos dintre preoți”³⁷.

Dintre preoții care au slujit la biserica din Făget până la despărțirea ierarhică îi putem aminti pe: Iosif Popovici (1776-1807), Ioan Ianoșovici (1786-1813), Ioan Ianoșevici (1811-1813), Nicolae Paulovici (1813-1815), Ioan Popovici (1816-1849), Petru Ioanovici (1822-1824), Dimitrie Popovici (1834-1880) și Atanasie Ioanovici (1863-1886)³⁸

Emanciparea Bisericii bănățene prin acordarea dreptului de a avea episcopi români, de a folosi grafia latină și limba română în oficierea serviciilor religioase și în completarea protocoalelor bisericești, a fost susținută și de românii din zona Făgetului. Astfel, în februarie 1848, sub impulsul mesajului revoluționar dat de „primăvara popoarelor”, când „Duhul veacului... prin o putere fizică deșteaptă în inimile tuturor neamurilor o văpaie nestâmpărată”, pentru ca românii să nu mai fie „cei mai de pre urmă”, antistia primăriei Fârdea, precum „și toată obștea satului Fârdia”, cărora li se asociază Mihai Juratori, chinez, Martin Stoica, jurat; Pătru Cimponerescu, chinez din Gladna; Andrei Beșinău (Beșilău), chinez; Ion Barbu, jurat; Damian Obadă din Zolt, au adresat o cerere mitropolitului sârb de la Carloviț. Petenții cereau episcopi români în diecezele Vârșeț și Timișoara; călugării curteni (protodiaconi, singheli, arhimandriți) la cele trei episcopii românești (inclusiv la cea de la Arad) să fie mai ales români; la slujbele religioase să se cânte și să se slujească românește; la congresele bisericești numărul deputaților să fie stabilit proporțional cu numărul sufletelor; tratament egal cu al sârbilor și pentru neguțătorii și meseriașii români.³⁹

În noiembrie 1849, când au aflat că și în alte localități din Banat se aleg deputați, care să se prezinte în fața împăratului, pentru a cere mitropolit român, și românii din protopopiat s-au întrunit la Făget, Coșava și Birchîș și au întocmit o petiție, în ciuda opoziției protopopul Făgetului Petru Atanasievici, care l-a înștiințat rapid pe episcopul sârb Jivcovici despre aceste acțiuni ale preoților și credincioșilor ortodocși⁴⁰.

După înăbușirea Revoluției de la 1848-1849 acțiunea pentru separarea ierarhică și înființarea unei Biserici **ortodoxe române** se intensifică.

37 *Din tratatul Făgetului, în iunie 1885*, în „Luminătorul”, Timișoara, an., VI, nr. 67, 12/24 iunie 1885, p. 2

38 Ioan Cipu, *Fragmentarium făgățean 1733-1920*, vol. I. *Populația*, Lugoj, Edit. Nagard, 2008, p. 24-27

39 I.D. Suci, Radu Constantinescu, *op. cit.*, vol. II, doc. nr. 362 din 1848 (februarie), Fârdea, p. 677-678

40 Partenie Gruescu, *Evenimentele anului 1848 și 1849 prin ținutul Făgetului*, f. 73

Eșecurile Austriei în Războiul Crimeii (1853-1856) și în războiul cu Franța și Sardinia (1859), memoriile repetate ale fruntașilor bănățeni și insistențele particulare ale episcopului Andrei Șaguna, l-au determinat pe împărat să-și schimbe atitudinea față de români și să țină cont de revendicările lor.

De aceea, la 12/24 decembrie 1864, împăratul Franz Josef I a dat trei scrisori de mână: una către patriarhul sârb Mașirevici, prin care îi aducea la cunoștință că a aprobat înființarea la Sibiu a unei mitropolii pentru ortodocșii români din Transilvania și Banat și îl ruga să convoace Congresul Național Sârb în cadrul căruia să se ajungă la o învoială cu delegația română în ceea ce privește fondul național și celelalte bunuri comune ale celor două Biserici, iar celelalte două au fost adresate episcopului Andrei Șaguna. În una din ele îl anunță că a aprobat separarea bisericească de sârbi și ridicarea episcopiei de la Sibiu la rangul de mitropolie, precum și modul de organizare a acesteia, iar în cealaltă îi aduce la cunoștință că a fost numit arhiepiscop și mitropolit al noii mitropolii ⁴¹.

La 13/25 decembrie 1864, noul mitropolit își vestea credincioșii despre marele eveniment: „...aduc acea veste bună la cunoștința voastră, românilor de legea greco-răsăriteană din Ardeal și Ungaria că:

1. Maiestatea Sa preaînduratul nostru împărat Francisc Iosif I prin preaînalta sa hotărâre din 12/24 decembrie 1864 a încuviințat Mitropolia cea de mult dorită de noi.

2. Pe mine m-a numit arhiepiscop și mitropolit al românilor greco-răsăriteni din Ardeal și Ungaria.

3. A înălțat eparhia noastră din Ardeal la dignitatea mitropolitană.

4. A rânduit că mitropolia noastră are a consta din eparhiile cele până acum ale Ardealului și Aradului, cu luarea afară a comunei bisericești sârbe din Arad...

5. Din comunele bisericești din protopopiatele Caransebeșului, Mehadiei, Lugojului, Făgetului, Vărădiei, Jebelului, Vârșețului, Palancei, Panciovei și Ciacovei, este a se forma o eparhie cu locul reședinței în Caransebeș”⁴².

La 17/29 decembrie 1864, protopopul Atanasie Ioanovici cerea preoților și învățătorilor să se prezinte în dimineața zilei de 3 ianuarie 1865, la ora 8,00, la sediul protopopiatului, de unde apoi cu toții vom merge la Sfânta Biserică, unde se va ține un Te Deum pentru reînvierea Mitropoliei române și numirea „Excelenței Sale Domn Andrei Baron de Șaguna de Arhiepiscop și Metropolit”⁴³.

Din 3/15 iulie 1865 protopopiatul Făget a încetat a mai aparține eparhiei sârbești de la Timișoara, trecând sub autoritatea eparhiei române a Caransebeșului, până în anul 1948.

⁴¹ I. D. Suci, *Monografia Mitropoliei Banatului*, Edit. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1977, p. 186-187

⁴² I. D. Suci, Radu Constantinescu, *op. cit.*, vol. II, doc. nr. 500 din 25 decembrie 1864, p. 852

⁴³ Bujor Păcurar, Ioan Cipu, Dumitru Tomoni, *op. cit.*, p. 308

În ciuda schimbării de jurisdicție, protopopiatul Făget și-a păstrat structura sa organizatorică nemodificată, pe considerentul că pe teritoriul său nu au existat comunități religioase mixte – cu credincioși români și sârbi – ca să fie nevoie de acțiuni pentru separare ierarhică. În consecință, el avea 41 parohii și 7 filii și cuprindea 48 de localități: Baloșești, Băsești (azi Begheul Mic), Bătești, Bârna, Bichigi, Botești, Botinești, Brănești, Breazova, Bucovăț, Bujor (azi Traian Vuia), Cliciova, Coșava, Coșevița, Coșteiul de Sus, Crivina, Curtea, Drăgsinești, Drinova, Făget, Fărășești, Fârdea, Gladna Română, Goizești, Hăuzești, Homojdia, Jupani, Jupânești, Jurești, Luncani, Margina, Mâtnicu Mic, Nemeșești, Pietroasa, Poieni, Pogănești, Povergina, Românești, Sărăzani, Săceni, Sintești, Sudriaș, Surducul Mic, Susani, Temerești, Tomești, Zolt și Zorani.

În ceea ce privește materialul din care erau construite bisericile din Făget și satele aparținătoare, dacă în secolul al XVIII-lea toate erau construite din lemn, în secolul al XIX-lea cele mai multe erau tot din lemn – Făget, Bătești, Bichigi, Jupânești și Povergina –, iar două din material solid: Făget și Temerești.

TABEL NR. 28 CONSCRIPTIUNEA BISERICILOR ORTODOXE RĂȘĂRITENE ROMÂNE DIN PROTOPOPIATUL FĂGET PE ANUL 1891⁴⁴

Nr. crt.	Parohia	Descrierea stării bisericii
1	Făget	Două biserici cu hramul Adormirea Precuratei. Una bătrână în stare foarte slabă, una nouă din material foarte bun și în stare foarte bună. Sfințită prin protopopul S. Olariu la 1891.
2	Băsești (Begheiu Mic)	Una biserică cu hramul Sf. Arhangheli Mihail și Gavril. Sfințită prin Arh. [iereul] Moise Putnic la anul 1800.
3	Bătești	Una biserică de lemn cu hramul Cuv. Parascheva. Slabă. Nu se știe când și prin cine a fost sfințită.
4	Bichigi	Una biserică cu hramul Mare Mucenic George, de lemn, în stare de mijloc. Nu se știe prin cine și când a fost sfințită.
5	Brănești	Una biserică cu hramul Cuv. Parascheva, în stare slabă. Nu se știe prin cine și când a fost sfințită.
6	Făget	Două biserici cu hramul Adormirea Precuratei. Una bătrână în stare foarte slabă, una nouă din material foarte bun și în stare foarte bună. Sfințită prin protopopul S. Olariu la 1891.
7	Jupânești	Una biserică de lemn, cu hramul Cuv. Paraschiva, slabă. Nu se știe când și prin cine este sfințită.
8	Povergina	Una biserică de lemn, cu hramul Arch. Mihail și Gavril, sântită la anul 1782, nu se știe prin cine. Stare suficientă.
9	Temerești	Una biserică din material solid, cu hramul Sfinții Apostoli Petru și Pavel. Nu se știe când și prin cine a fost sfințită.

Bisericile de lemn din Bătești și Povergina

Cele 9 biserici aveau următoarele hramuri: Adormirea Preacuratei: Făget; Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril: Băsești și Povergina; Sf. Mare Mucenic George: Bichigi; Sfinții Apostoli Petru și Pavel: Temerești; Cuvioasa Paraschiva: Bătești, Brănești și Jupânești.

Într-adevăr, până la sfârșitul secolului al XIX-lea și credincioșii ortodocși din Făget aveau o biserică construită din lemn, ca mai toate bisericile din zonă. Pentru că biserica din Făget era „în stare slabă”, Sinodul eparhial din Caransebeș le recomanda făgețenilor în 1885 „a-și ridica un edificiu bisericesc asemenea celorlalte comune vecine”⁴⁵. În anul 1889⁴⁶ sau 1893⁴⁷ biserica din lemn a fost vândută parohiei Coșava cu

⁴⁴ *Ibidem*, p. 225-228

⁴⁵ „Luminătorul”, an VI, nr. 64 din 5-17 iunie 1885, p. 4. Pentru construirea bisericii s-a constituit în primăvara anului 1885 un comitet parohial format din: Atanasie Ioanovici, președinte; Antoniu Mustețiu, notar și membrii: Dionisie Romaniță, George Mircu, Dionisie Novac, Vichentie Mihuț, Adam Dobrean, Ioan Novaconi, Dionisie Lorinț, Vichentie Cursariu și Ieremia Vecea.

⁴⁶ Arhiva Mitropoliei Banatului, *Fond micromonografii*, dosar Cronica parohiei Făget întocmită de protopop Ioan Munteanu. (în continuare: AMB, Cronica parohiei Făget...)

⁴⁷ Ioan Cîpu, *Fragmentarium făgețean 1733-1920*, vol. I. *Populația...*, p. 32

300 fl. Progadea a fost parcelată și vândută cu 600 fl., iar iconostasul a fost donat parohiei Săceni. În același an a început construirea noii biserici de cărămidă de către antreprenorul făgețean Bacso Balint, prin contribuția

episcopul Caransebeșului, dr. Elie Miron Cristea, cu ocazia vizitei canonice făcute în zona Făgetului, prima vizită canonică făcută de noul episcop în eparhie.

Episcopul și suita sa au sosit în Făget sâmbătă, 2/15

Făget

Biserica greco-orientală română

fiind găzduit de protopopul Sebastian Olariu, în locuința căruia s-a odihnit peste noapte. În dimineața zilei de duminică, „Prea Sfinția Sa este adus la biserică cu litie sub splendidul baldachin nou al bisericii din Făget, fiind înconjurat de aproape 40 de preoți îmbrăcați în odăjdii strălucite și mulțime mare de popor.(...) O procesiune mai frumoasă ca acesta abia s'a putut vedea, căci un număr așa mare de preoți rar se pot întruni la un loc. Străinii din Făget au rămas foarte surprinși la această priveliște neașteptată. Însuș Prea Sfinția Sa s'a exprimat, că «așa succesă procesiune n'a mai văzut»⁴⁹.

La sfințirea bisericii și la liturghie au mai participat și arhimandritul Filaret Musta, vicar episcopesc, protopopul Lugojului, dr. George Popovici, asesorul și profesorul George Petrescu, diaconul dr. Aurel Mihaescu și aproape întreaga preoțime din protopopiat. „Răspunsurile și cântările bisericești le-a executat cu dibăcie nou înființatul cor mixt al făgețenilor, care dispune de puteri alese și de voci atât de curate și distinse, ca un cor vechi”, lucru remarcat de către episcop. Ceremonialul a început în afara bisericii: „Făgețenii au reînviat - spre lauda lor - un vechi obicei,

benevolă a enoriașilor, biserică sfințită în a doua zi de Crăciun a anului 1891. Iconostasul a fost realizat din lemn sculptat și aurit de sculptorii Nistor și Iosif Busuioc din comuna Berliște în anul 1909, plătindu-se pentru această lucrare 1990 coroane. Biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului” a fost pictată în stil baroc, în același an, de pictorul de formație academică Virgil Simionescu din Lugoj, originar din Gladna Română, lucrarea costând 7.500 de coroane⁴⁸, sumă destul de mare, dar justificată de valoarea artistului și a operei realizate. Icoanele de pe iconostas au fost pictate pe pânză și lipite pe lemn. Biserica a fost sfințită în vara anului 1911 de către

întrucât întreaga zidirea [sic!] bisericii era înconjurată la brâu cu pânză albă și cu lumina de ceară, cari după sfințire se dau arhierelui pontificant. Documentele vechi păstrează tradiția, cum arhierelui aveau dela asemenea ocazie giguri mari de pânză albă”.

În cursul liturghiei au fost hirotesiți citeții absolvenți de teologie I. Loruțiu, din Făget și Constantin Iosof, din Bujor (Traian Vuia). În cuvântarea rostită la priceasnă, episcopul și-a exprimat bucuria că a putut începe vizitele canonice în ținutul Făgetului și i-a îndemnat pe credincioși să fie buni români, buni ortodocși și cetățeni înzestrați cu cele mai frumoase virtuți.

48 AMB, Cronica parohiei Făget...

49 „Foaia Diecezană”, an XXVI, 1911, nr. 30 din 24 iulie p. 3.

Episcopul a sfințit și antimisul ce avea următoarea inscripție:

„CUDARUL PREAM SFINȚITĂ FĂCĂTORULUI DUH SFINȚITU-S-A ACEST ANTIMIS DE PREAM SFINȚITUL DOMN DR. E. M. CRISTEA DREPTCREDINCIOSUL EPISCOP ROMÂN AL EPARHIEI CARANSEBEȘULUI. ȘI S-A PREDAT SPRE ÎNTREBUINȚARE LA SF. LITURGHII BISERII FĂGET CU HRAMUL ADORMIRII MAICII DOMNULUI ÎN ANUL DOMNULUI 1911 LUNA IULIE 3”.

După stropirea poporului cu apă și împărțirea anafurei, episcopul s-a reîntors în casa protopopului, unde a primit, la orele 12, 10 delegații: Administrația și antistia comunală, în frunte cu protopretorele cercual L. Schönfeld; Biserica romano-catolică din Făget, reprezentată prin protopopul A. Pechtel; Biserica israelită; Judecătoria cercuală; Perceptoratul; Erariul silvanal; Casina maghiară; Societatea de lectură romano-catolică; Avocații greco-catolici; Preoțimea tractuală și învățătorimea, care n-au putut veni la biserica din Făget, întrucât au slujit în alte biserici.

După aceste primiri de delegații, episcopul a făcut vizite „tuturor căpeteniilor preoțești și lumești din Făget”, iar la orele 14 a fost prezent la banchetul organizat în onoarea sa, la care au participat peste 200 de persoane. După masă, a avut loc o petrecere populară în păduricea din „Dealul Popii”, dar din cauza ploii, episcopul n-a mai participat la această petrecere⁵⁰.

A doua zi, luni 4/17 iulie, a început vizita canonică prin protopopiatul Făget, episcopul Miron Cristea fiind însoțit de protopopul Sebastian Olariu, asesorul și profesorul de rituale Gh. Petrescu, diaconul Dr. Aurel Mihăescu, diaconul Pavel Magdescu și secretarul konzistorial Dr. Cornel Cornean. În afară de acești oficiali, pe parcurs li s-au atașat personalități cunoscute în zona Făgetului: dr. Petru Groza și fratele său, fiii preotului din Coșteiu Mare, dr. George Gârda, cu fiii protopopului S. Olariu, avocatul făgețean dr. Octavian Popescu, Dionisie Feneșiu etc.

Programul vizitelor a fost încărcat: luni, 4/17 iulie, parohiile Temerești, Sintești, Margina și Nemeșești; marți, 5/18 iulie, parohiile Coșteiu (de Sus), Coșava, Coșevița⁵¹, filia Homoșdia și Curtea; miercuri, 6/19 iulie, parohiile Pietroasa, Crivina, Poeni, Fărășești; joi, 7/20 iulie, Luncani, Temerești, Românești cu Goizești, Breazova⁵²; vineri, 8/21 iulie: Bătești, Jupânești, Bichigi (unde au venit credincioșii din Povergina) și Băsești (Begheiu Mic)⁵³; sâmbătă, 9/22 iulie, parohiile Mâtnicu Mic, Fârdia, Gladna Montană,

Gladna Română, unde au venit și credincioșii din Zolt și mulți străini aflați la odihnă⁵⁴.

Toamna, în luna octombrie, episcopul vizitează alte parohii ale protopopiatului Făget⁵⁵: duminică, 2/15 octombrie: sfințirea bisericii din Cliciova; luni, 3/16 octombrie, parohiile Pogănești, Sărăzani, Bârna; marți, 4/17 octombrie, parohiile Jurești cu filia Botești, Drinova, Săceni; miercuri, 5/18 octombrie, Bucovăț; joi, 6/19 octombrie, Susani, Sudriaș cu filia Jupani, Bujor (Traian Vuia); vineri, 7/20 octombrie, Povergina⁵⁶; sâmbătă, 8/21 octombrie, Surducu Mic, Botinești, iar duminică, 9/22 octombrie, slujbă religioasă la Făget.

În același an, curtea bisericii a fost împrejmuită cu un gard de zid și fier ce a costat 3930 de corone. Biserica a avut patru clopote, dar în timpul Primului Război Mondial trei au fost rechiziționate. De aceea, în anul 1922 s-au comandat de la firma lui Antoniu Novotni fiul încă trei clopote în greutate totală de 911 kg. Cel mare avea următoarea inscripție: „Acest clopot s-a făcut și dăruit Sf. Biserici în anul 1922, din partea credincioșilor români din Făget, ca prinos al dezrobirii neamului românesc, sub domnia gloriosului rege Ferdinand, fiind episcop dr. Traian Bădescu, iar protoprezbiter Sebastian Olariu”⁵⁷.

Dacă dr. Iosif Traian Bădescu, episcop al Caransebeșului, după alegerea lui Miron Cristea ca Mitropolit-Primat al Bisericii Ortodoxe Române (19 decembrie 1919/1 ianuarie 1920)⁵⁸, a supravegheat de la distanță activitatea protopopiatului Făget, episcopul Vasile Lăzărescu a făcut două vizite canonice în protopopiat, în 20-22 iulie 1934 și 29-30 august 1936.

La 20 iulie 1934, episcopul Vasile Lăzărescu a oficiat Sfânta Liturghie în aer liber la mănăstirea „Izvorul Miron” de la Românești („Balta Caldă”), întrucât era hramul bisericii. În după amiaza aceleiași zile a vizitat parohia Margina, Înaltul ierarh oficiind vecernia, iar seara, fiind găzduit la protopopul Sebastian Olariu, a fost plăcut surprins de „serenada” pe care i-au organizat-o corul și credincioșii din Făget⁵⁹. A doua zi, sâmbătă 21 iulie, a efectuat o vizită arhierescă la Fârdea și la Sărăzani, iar duminică 22 iulie 1934 a oficiat Sfânta Liturghie arhierescă la Făget.

În cea de-a doua vizită canonică, 29-30 august 1936, episcopul Vasile Lăzărescu a sfințit biserica din Bichigi, în sobor de 2 protopopi, 10 preoți și 1 diacon. La priceasnă, i-a laudă pe bichigeni pentru efortul depus ca să înalțe biserica, dar totodată i-a îndeamnat s-o frecventeze,

⁵⁴ *Ibidem*, nr.34, p.2-5.

⁵⁵ *Ibidem*, nr. 43, 44 și 46

⁵⁶ La Povergina a donat 200 cor. pentru construirea unui nou edificiu de școală și 100 cor. la un fond pentru zidirea unei noi biserici și a îndemnat poporul să contribuie și el la sporirea acestui fond.

⁵⁷ AMB, Cronica parohiei Făget...

⁵⁸ Ionel Popescu, Constantin Brătescu, *Patriarhul Miron Cristea, ierarh providențial al națiunii române. Cuvântări*, Timișoara, Edit. Învierea, 2009, p. 75

⁵⁹ Bujor Păcurar, Ioan Cipu, Dumitru Tomoni, *op. cit.*, p. 424-425

⁵⁰ *Ibidem*, p. 3-4.

⁵¹ *Ibidem*, nr.31, p.4-6.

⁵² *Ibidem*, nr.33, p. 1-6.

⁵³ *Ibidem*, nr.33, p. 3-5.

pentru că parohia este contaminată de sectarism. A doua zi, duminică 30 august, episcopul s-a deplasat la Zolt, pentru a sfinți noua biserică, răspunsurile liturgice fiind date de corul „Ion Vidu” din Lugoj. În după-amiaza aceleiași zile, episcopul s-a deplasat la Bătești, sfințind crucile care urmau a fi puse pe cele trei turnuri ale bisericii aflată în construcție⁶⁰.

În afara acestor vizite canonice, episcopul Vasile Lazarescu a revenit în protopopiatul Făget în anul 1937, când a sfințit noua biserică din Curtea la 3 octombrie⁶¹ și în anul 1938, când a târnosit la 8 septembrie noua construită biserică din Margina⁶², înălțată la îndemnul aceluiși ierarh.

Din 1865 și până în anul 1948 protopopiatul Făget a aparținut Episcopiei Caransebeșului, iar din 1948 și până în prezent aparține Arhiepiscopiei Timișoarei și Mitropoliei Banatului.

Mitropolitul Vasile a continuat vizitele făcute în perioada când se afla în fruntea episcopiei Caransebeșului, vizitând mai multe parohii din protopopiatul Făgetului: Mănăștiur (16 septembrie 1951), Săceni (23 septembrie 1951), Răchita (25 mai 1952), Leucușești (27 iulie 1952), Sudriaș-Jupani (4 iulie 1954), Remetea-Luncă (12 septembrie 1954), Gladna Română (18 septembrie 1955), Tomești (13 iulie 1958), Hăuzești (21 septembrie 1958) și Cladova (9 octombrie 1960)⁶³.

În timpul păstoririi mitropolitului dr. Nicolae Corneanu (1962-2014), vizitele canonice s-au înmulțit, puține fiind parohiile unde pașii înaltului și blândului ierarh să nu fi călcat. Aproape în fiecare localitate s-au sfințit lăcașuri noi sau picturi la cele construite înainte de anul 1962. Chipul blândului ierarh a rămas immortalizat în multe biserici, spre amintirea emoționantelor întâlniri pe care le-a avut cu enoriașii în lunga-i păstorie. Pe lângă bisericile nou construite și cele pictate, trebuie amintite și cele 19 case parohiale ridicate sau cumpărate în această perioadă în parohiile protopopiatului, pentru a oferi preoților posibilitatea de

a locui în mijlocul credincioșilor⁶⁴. La 29 noiembrie 1996, mitropolitul Nicolae Corneanu a inaugurat noul sediu al Protopopiatului Făget și a dezvelit bustul protopopului Sebastian Olariu. Din încredințarea Înaltpreasfinției Sale, la 28 septembrie 2001, P.S. Lucian Lugojanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei a pus piatra de temelie la noua biserică a Parohiei „Înălțarea Domnului” (Făget I). Construcția bisericii a început la 15 septembrie 2003.

Despre cei peste 54 ani de slujire arhierescă, din care mai bine de 52 ca mitropolit și arhiepiscop al Timișoarei vorbesc și pisanile din bisericile pe care le-a sfințit și, nu în ultimul rând, sutele de cărți, studii și articole care au oferit și credincioșilor din protopopiatul Făget șansa de a cunoaște tainele credinței și vieții puse în slujba Creatorului.

Pe aceleași coordonate a început și păstoria Înaltpreasfințitului Ioan Selejan, ales de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române Arhiepiscop al Timișoarei și Mitropolit al Banatului, în 16 decembrie 2014. În ziua de

27 decembrie 2014, în parohia Coșevița, la granița cu județul Hunedoara, preoții protopopiatului Făget, în frunte cu protopopul lor, Bujor Păcurar, au ieșit să-și întâmpine ierarhul venit din părțile Harghitei și Covasnei. Pe lângă cele 13 vizite arhieresti făcute în protopopiat în anul 2015 și 15 în 2016, înaltul ierarh a sprijinit numeroase proiecte sociale și

culturale, inclusiv tipărirea și lansarea primei monografii a protopopiatului Făget⁶⁵. La 3 iulie 2016, Î.P.S. Ioan al Banatului a oficiat o slujbă de binecuvântare cu ocazia primei Liturghii ținute în noua biserică nefinalizată în totalitate.

În anul 1968, odată cu desființarea raionului Făget s-a desființat și protopopiatul, cu consecințe negative asupra vieții religioase din zona Făgetului, parohiile fiind arondate protopopiatului Lugoj. Din fericire, la scurt timp s-a revenit asupra deciziei și din 1977 Protopopiatul Ortodox Român Făget și-a reluat activitatea, fapt consemnat și de revista „Mitropolia Banatului”⁶⁶.

60 *Ibidem*, p. 425-426

61 „Foaia Diecezană”, an. LIII, 1937, nr.41, p.3.

62 Napoleon Ceaușescu, *op.cit.* vol. IV, p. 80-99

63 *Mitropolitul dr. Vasile Lazarescu al Banatului (1947-1961) – 70 de ani de la întronizare*, Timișoara, Edit. Partos, 2017, p. 77-136

64 Bujor Păcurar, Ioan Cipu, Dumitru Tomoni, *op. cit.*, p. 453

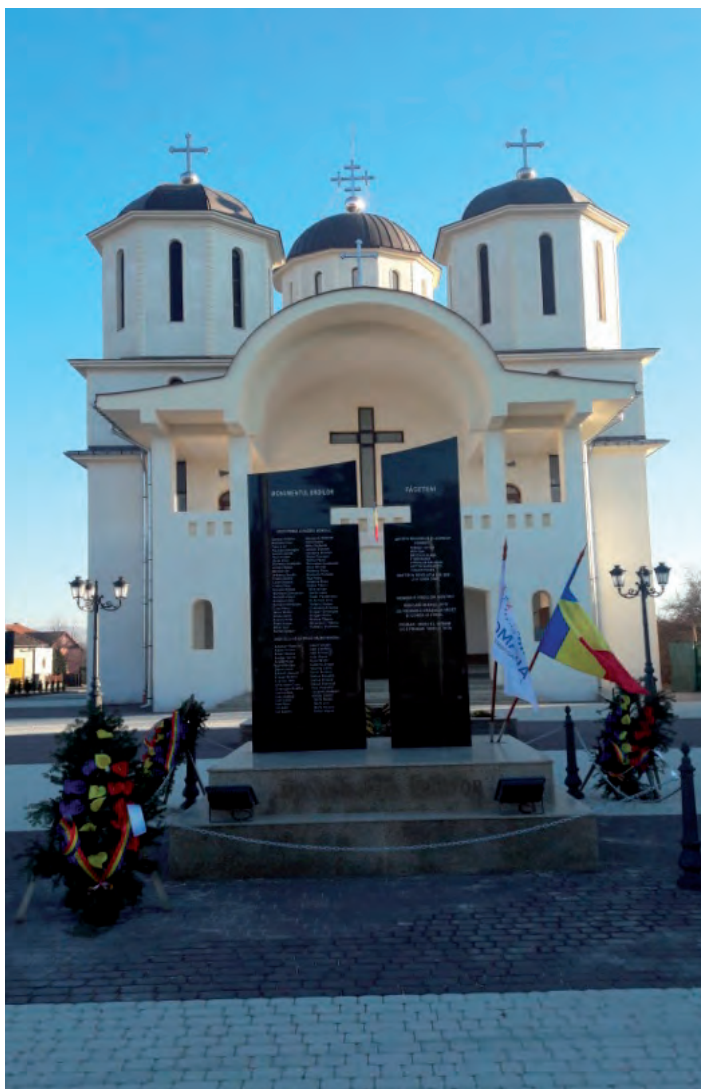
65 *Ibidem*, p. 458-460

66 „Cu data de 1 iulie 1977 a fost reînființat protopopiatul Făget, cu sediul la Făget, desființat prin rearondarea parohiilor din 1 martie 1968 și trecerea lor la protopopiatul Lugoj... Observându-se însă

De la despărțirea ierarhică (1865) și până în prezent, la conducerea protopopiatului s-au succedat următorii protopopi: Atanasie Ioanovici (1861-1886), George Popovici (1886-1888), paroh în Cliciova și administrator protopopesc, Sebastian Olariu (1888-1939), Ioan Munteanu (1940-1952), Iulian Opreșoni (1952-1968), Doru Milostean (1977-1998) și Bujor Păcurar (1998-prezent).

Dacă protopopul Atanasie Ioanovici a avut o mediatizare negativă, așa cum am văzut în paginile precedente, la fel de mediatizat a fost și protopopul

Sebastian Olariu, a cărui prestație însă, așa cum vom vedea într-un alt capitol, s-a situat la polul opus. Venind în anul 1888 la conducerea protopopiatului, Sebastian Olariu s-a identificat cu interesele și aspirațiile enoriașilor, fiind în același timp slujitor al bisericii, cărturar și luptător național, îmbinând cultura cu pragmatismul. A răspuns cu succes imperativelor momentului istoric, fiind printre fruntașii luptei naționale din Banat, punând bazele unor instituții reprezentative pentru întreaga zonă a Făgetului. La 3 mai 1910 a participat la instalarea în scaunul episcopal a noului episcop al Caransebeșului, Miron Cristea, viitorul patriarh al României Mari, cu care va întreține o relație de suflet, spre binele locuitorilor din zonă⁶⁷. În

oarecare greutate în administrarea protopopiatului Lugoj, datorită întinderii sale, precum și distanței mari dintre parohiile marginale și sediul protopopiatului, ceea ce a făcut ca și îndrumarea preoților și credincioșilor să fie tot mai dificilă de realizat. Pe de altă parte, mutațiile care au avut loc în parohii în ultimii ani și schimbul structurii parohiilor, situație aparte ce o prezintă zona Făgetului și necesitatea îmbunătățirii activității pastorale a preoților, s-a procedat la reînființarea protopopiatului Făget⁶⁸. („Mitropolia Banatului”, an. XXVII, 1977, nr. 7-9, p. 608-609)

⁶⁷ Ion Rusu Abrudeanu, *Miron Cristea. Omul și faptele*. vol. I, Bucu-rești, Edit. Cartea românească, 1929, p.176 și următoarele

acțiunile întreprinse se va călăuzi după îndemnul plin de înțelepciune al celui care a fost primul patriarh al României: „minte, minte, adică cultură și muncă înțeleasă, mărită nație românească, dacă vrei să te ridici din somnul cel de moarte la un viitor mai bun”⁶⁸.

În aceeași perioadă, la Parohia „Adormirea Maicii Domnului” din Făget au slujit următorii preoți: Atanasie Ioanovici (1863-1886), Samson Petric (1887-1888), administrator parohial, Sebastian Olariu (1888-1939), George Popovici (1890-1892), „preot disponibil”⁶⁹,

Inocențiu Bogdan (1893-1919), capelan protopresbiteral⁷⁰, Miron Petric (1928-1931), preot capelan, Ioan Munteanu (1932-1939) preot capelan și (1940-1973) preot paroh, Iulian Opreșoni (1973-1998), Doru Milostean (1977-2013), Ioan Busuioc (1998-2001), Victor Vodă (martie-aprilie 2001), Ioan Jurj (2001-2010), Bujor Păcurar (2002-2010) și Cristian Farcaș (2013- prezent).

La 30 iunie 2010, prin hotărârea Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Timișoarei s-a hotărât înființarea parohiei „Adormirea Maicii Domnului” (Făget II), prin desprinderea de parohia „Înălțarea Domnului” (Făget I), începând cu data de 1 august 2010⁷¹. Parohia „Înălțarea Domnului” – la care slujesc preoții: Ioan Jurj (2010-prezent) și Bujor Păcurar (2010-prezent) – avea 490 de familii și 1560 de credincioși, iar parohia

„Adormirea Maicii Domnului” avea 345 de familii și 1050 de credincioși. Cimitirul și casa parohială au rămas bunuri comune ale celor două parohii.

⁶⁸ *Ibidem*, p.164

⁶⁹ Ioan Cipu, *Fragmentarium făgețean 1733-1920*, vol. I. *Populația...*, p. 28

⁷⁰ *Ibidem*

⁷¹ Arhiva Protopopiatului Ortodox Român Făget, *Fond Corespondență*, dosar Bisericesc, mai-august 2010 (nepaginat).

CAMIL PETRESCU ÎN BANAT: COLABORATOR LA ZIARELE „BANATUL” ȘI „BANATUL ROMÂNESC”

Dr. FLORIN-CORNELIU POPOVICI

20 de ani avea Camil Petrescu când a început să publice articole în „Facla”, perioadă de pionierat când, sub pseudonimul Raul D., se remarcă prin rafinament și stil și prin galanteria cu care elogia femeia pentru care făcuse un adevărat cult. Remarcabile în acest sens sunt articolele „Femeile și fetele de azi”⁷², „Pălăriile lor”⁷³, „Nimfele grădinilor”⁷⁴. Patru ani mai târziu, în

1919, ucenicit și călît în focul luptei (între 1916 și 1918 participă la Primul Război Mondial în calitate de ofițer, combatant în linia întâi, când este și rănit, experiență traumatică consemnată ulterior în celebrul roman *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*), îl regăsim în Banat, ca profesor suplinitor de limba română la Școala superioară de comerț, apoi la Liceul comercial de

băieți. Este anul în care, în paralel cu activitatea didactică, devine colaborator la ziarele „Banatul” și „Banatul românesc”, ocazie cu care se va implica activ în destinul acestui greu încercat colț de țară, preponderente fiind luările sale de poziție în chestiunile politice ale momentului, dar, deloc de neglijat, și în probleme culturale, sociale, administrative. Florica Ichim, autoarea ediției, prefetei și a notelor la Camil Petrescu. *Publicistica*⁷⁵, în baza căreia mi-am structurat lucrarea de față, aduce o binevenită lămurire în cazul activității publicistice a lui Camil Petrescu: „<<Banatul>> a apărut întâi la București, ca <<ziar de luptă al pribegilor bănațeni>>, editat <<sub conducerea unui comitet>> la 24 ianuarie 1919, avându-l ca redactor pe Cassian R. Munteanu. Se va muta la Lugoj, apoi la Timișoara, la 10 august 1919. De la 17 aprilie apăruse ca director Avram Imbroane.

Deși avea întâietatea titlului, pentru că la Timișoara mai apărea un ziar <<Banatul>> (ziar oficios al Consiliului Dirigent Român), de la nr.78, din 23 octombrie, <<Banatul>> devine <<Banatul românesc>> și apare până în 1925.

Camil Petrescu lucrează ca redactor-șef din 17 mai 1919 până în 19 mai 1920, când

72 „Facla”, Anul V, nr.113, 31 ianuarie 1914

73 Idem, Anul V, nr.126, 13 februarie 1914

74 Idem, Anul V, nr.136, 23 februarie 1914

75 **Camil Petrescu. Publicistica**, București, Editura Minerva, vol.I, 1984, Note.

demisionează, nefiind de acord cu politica dusă de Avram Imbroane.”

„Sub români”⁷⁶ este titlul articolului cu care debutează Camil Petrescu în „Banatul”, un veritabil apel la dezrobire adresat conașionalilor săi. Camil Petrescu adoptă stilul incisiv, centrat pe marile teme ale momentului când înțelege cum se cuvine că rolul elitei din care face parte este de purtătoare de lance, portavoce a năzuințelor celor mulți și că momentul istoric cerea imperios implicarea activă în destinul țării proaspăt întregite după momentul de grație 1 decembrie 1918. Camil Petrescu a fost un fervent susținător al românismului, un patriot de nădejde, pentru care iubirea de moșie și de neam nu sunt simple cuvinte goale. El simte românește, trăiește românismul la cote înalte, lucru observabil și în descrierile (și aici e prezentă amprenta talentatului narator și scriitor Camil Petrescu) locurilor pe care le vizitează și al căror puls social îl ia, familiarizându-se cu atributele realității din teren. „Scrisori din Sibiu”⁷⁷, de pildă, se remarcă prin tonul cald, accesibil, nostalgic al relatării, declanșat de fascinația pe care Sibiu o exercită asupra tânărului provenit din Regat, expansiunea orașului, migrațiile sociale, cosmopolitismul, politica la colț de stradă, din cafenele, restaurante și frizerii, aglomerația și circulația din oraș, promenada, între care se disting doamnele și ofițerii, sărbătorirea cu fast a zilei naționale (10 mai), conglomeratul etnic al fostei capitale a Transilvaniei între anii 1692-1791, respectiv 1849-1865, scumpetea din Sibiu ce rivalizează cu cea din București: „Ardelenii discută cu energie. Sunt temperamente.”⁷⁸ Atent la mișcările politice ale momentului, Camil Petrescu observă lipsa de coagulare a opoziției și felul în care țărăniștii sunt combătuți de socialiștii de la „Adevărul”. În baza relatărilor martorului ocular Camil Petrescu (care citează din presa locală germană și inventariază publicațiile care apar acolo), putem să ne construim o panoramă a vremurilor de-atunci, fiind părtași la un crâmpiei de istorie. Nu scapă consemnării nici patima politică, chestiunea Banatului fiind intens dezbătută în Sibiu, fie de sibiienii autenticii, fie de bănățeni refugiați în zonă. Grație relatărilor lui Camil Petrescu și a circulației extinse a ziarului „Banatul”, Sibiu și Ardealul întreg sunt conectate la cele ce se întâmplă în Lugoj, Timișoara, Caransebeș și împrejurimi.

Articolele lui Camil Petrescu din „Banatul” și „Banatul românesc” diferă ca întindere și consistență (în funcție de subiectul ales de autor), fapt ce denotă, pe lângă prezența sa constantă în paginile ziarelor, că nu avea la dispoziție un spațiu tipografic strict delimitat, libertatea de exprimare fiind totală. În afara numelui său real cu care semnează (nume întreg sau inițialele C.P.), articolele

săle fie poartă pseudonime (Grămătic, Gram., Milu&Can., G., Petrescu, C. Petrescu, Gr., Arcadius, Rap.), fie sunt nesemnate, însă întotdeauna asumate, stilul său fiind unul inconfundabil. Există situații în care articolele lui Camil Petrescu sunt scrise sub forma unor „pastile”⁷⁹, a unor situații de viață ce îi au ca protagoniști pe români, dar și pe străinii din lumea largă. Din ele se degajă anecdotul, pilda.

Cum în 1919 sunt încă vii ecurile răsunătoarei uniri de la 1 decembrie 1918, Camil Petrescu poartă un imens respect regelui și reginei, autorii morali ai României Mari, suverana fiind caracterizată în stilul galant: „bucuria minunatei noastre regine, a celei mai femei dintre regine și a celei mai regine dintre femei.”⁸⁰

Camil Petrescu este sensibil și la fenomenul cultural din care face parte. Precum un seismograf, înregistrează fiecare manifestare culturală care contează, accentul fiind pus în acele timpuri pe elementul patriotic. La fel de priceput în arta scrisului, el exersează admirativ și atunci când scrie cronici de teatru sau muzicale, comentând la modul profesionist prestația pe scenă a prestigioaselor trupe din Capitală (și aici Teatrul Național are o bună reprezentativitate) sau a muzicienilor de talie. Emblematic pentru Banat rămâne corul Vidu: „Cântecele corului Vidu sunt pline de vioiciune și de grație.”⁸¹ Astfel, cronicile camilpetresciene, pe lângă calitatea materialului scriptic elaborat, sunt importante și din punctul de vedere al amploarei actului cultural desfășurat în Banatul acelor vremuri.

Lui Camil Petrescu îi datorăm și materialele prezentate secvențial în „Banatul” și „Banatul românesc”. Scriitorul dublat de jurnalistul de mare talent observă, notează, compară, creionează portrete, scoate în evidență, elogiază, dar și critică, informează pertinent. Evenimentele (mondene sau nu) la care ia parte sunt relatate punct cu punct, astfel încât consemnările sale sunt așteptate cu nerăbdare, număr de număr, de către cititorii săi fideli. Când vorbește despre teatru (el însuși fiind creator de dramă), o face la modul empatic, elogios. Fie că e vorba de primirea triumfătoare a Teatrului Național în gara din Lugoj sau Timișoara (la care toată crema urbei este prezentă –cronica high life-ului), fie de piesele puse-n scenă (predilect cu tematică istorică) sau de prestigiul actorilor care le interpretează, din relatările lui Camil Petrescu (care produc emoție la cititorul de-atunci și de-acum) se degajă știința detaliului și ochiul profesionistului care vede întotdeauna și dincolo de aparențe. În paralel, deloc de neglijat, există un public educat în Banat (cu gusturi culturale elevate), capabil să digere calitatea

79 **Ecouri**, în „Banatul”, Anul I, nr.18, 21 mai 1919

80 **Regele și regina noastră**, în „Banatul”, Anul I, nr.19, 23 mai 1919

81 **Audiție corală în onoarea generalului francez de Tournadre**, în „Banatul”, Anul I, nr.21, 28 mai 1919

76 „Banatul”, Anul I, nr.18, 21 mai 1919.

77 „Banatul”, Anul I, nr.18, 21 mai 1919

78 Idem.

actului cultural în ansamblu, fapt datorat, într-o mare măsură, învecinării cu Europa, cosmopolitismului, amestecului armonios de etnii și influențelor străine receptate de Banat de-a lungul istoriei. Organizarea informației, felul în care aceasta ajunge la cititor, fac din Camil Petrescu un jurnalist redutabil. Scrisul său se caracterizează prin continuitate. Manifestările de românism și de românitate sunt consemnate de Camil Petrescu acribic („simțirea românească”⁸²), îndeosebi elementele cu specific bănățean, de unde și caracterul de unicitate și de originalitate al regiunii geografice supuse analizei. În privința fenomenului cultural din Banat, un loc aparte în articolele lui Camil Petrescu îl ocupă corurile sătești conduse de preoți, prezența țăranilor bănățeni la matineuri, felul cum actul cultural ajunge la și e perceput de popor etc.: „Arta aici e în funcțiune. Nu poți să știi de unde emoția patriotică devine emoție artistică.”⁸³ Elogiind artiștii și publicul entuziast avid de cultură, notând impresiile celor care ajung să viziteze Banatul și să se umple de frumusețea acestuia (de pildă, Zaharia Bârsan, „[...] nu-s români ca bănățenii”⁸⁴), luând parte la emoția momentului, Camil Petrescu aduce mari servicii acestui colț de țară, zonă de urgență culturală, de care se simte atașat organic: „Dacă n-ar fi decât marele respect datorat preoților aici și spiritul mai puțin romantic și aventurier decât în Regat, și tot ar fi de înregistrat oarecare disonanțe.”⁸⁵ La Timișoara, Lugoj, Oravița și Caransebeș, dacă e să avem în vedere doar orașele-reper, actul cultural depășește adesea granițele culturalului, basculând înspre manifestația artistică de anvergură, ceea ce presupune aderarea la o cauză comună. Pentru Camil Petrescu, puternic ancorat în realitatea socială, politică și culturală a vremurilor în care trăiește, experiența bănățeană este una de bun augur, fapt ce conduce la lărgirea orizonturilor cunoașterii. În postura de iscusit și complex gazetar, Camil Petrescu girează Banatul, se legitimează prin el, confirmă Mittel Europa, cultura care unește, clădește și întinde punți. După cum lesne se poate observa din cronicile sale teatrale sau muzicale, în anii respectivi nu exista încă o animozitate culturală (sau de altă natură) între „Centru” și „provincie”, fapt datorat și recentei ieșiri a României întregite din Marele Război: „Dacă cineva s-a îndoit asupra tăriei cu care un popor întreg vrea Banatul, nu a avut decât să audă furtuna pe care a dezlănțuit-o declamația d-nei Bârsan și măreața manifestație pentru artiștii români.”⁸⁶

82 **Artiștii Teatrului Național în Lugoj**, II, în „Banatul”, Anul I, nr.23, 1 iunie 1919

83 idem

84 idem

85 **Artiștii Teatrului Național în Lugoj**, III, în „Banatul”, Anul I, nr.24, 4 iunie 1919

86 idem

Camil Petrescu alocă o atenție aparte consemnării itinerariilor bănățene pe care le întreprinde, atent la tot ce se întâmplă în jurul său. Episodicul Prin sate bănățene e o adevărată saga, radiografie a provinciei sud-vestice a României, dar și o valoroasă sursă de inspirație pentru scriitorul Camil Petrescu. De exemplu, vizitele făcute în satele din preajma Lugoșului se constituie în adevărate surse documentare, dar și în momente de referință pentru gazetar: „Scriitorul acestor rânduri avu prilejul întâia oară să vază un sat bănățean.[...]

Nespus de bucuros i-a fost deci prilejul de a-i cunoaște la ei acasă pe acești fruntași între țăranii români de pretutindeni.[...] Pământ lucrat palmă cu palmă cu pricepere și dragoste de cei care l-au iubit atât de mult, l-au avut atât de puțin.

Ici și colo, vite mari, de rasă aleasă, înseamnă pete roșii pe verdele câmpului. Ele mărturisesc o bună stare, neobișnuită la țăranii noștri de pretutindeni, atât de bătuți de toate nevoile, urgisiți de oameni și parcă și de Dumnezeu. Or se știe lămurit că forța economică a unui popor aproape hotărăște de forța lui culturală și națională.”⁸⁷ Nu este uitat nici portul popular bănățean și nici cultul locuitorilor satelor de la munte și pustă pentru muzică și folclor. O schimbare de ton și de atitudine din partea lui Camil Petrescu se constată atunci când se ridică vehement împotriva asupririi maghiare: „A refuza unui popor drepturile politice e o crimă, dar a refuza unui popor, pe care îl ții în lanțuri, pâinea cea de toate zilele întrece orice ticăloșie.”⁸⁸

Stilul afectiv (chestiunea vibrantului patriotism, fascinația pe care o exercită întreaga regiune a Banatului – străbătută de ziarist de la un capăt la celălalt, de unde și relatările sale de călătorie, în care satul bănățean ocupă un loc aparte -, ce diferă fundamental ca stil de viață și mentalitate față de Regat – a se vedea influența crucială și deschiderea Banatului spre Europa) se împletește cu relatarea obiectivă. Legat de aceasta, Camil Petrescu a fost unul dintre cei mai însuflețiți susținători ai Banatului, unul dintre cei mai mari susținători pe care i-a avut vreodată această parte de țară. Afinitățile lui Camil Petrescu pentru Banat, identificarea sa cu binecunoscuta cauză a bănățenilor sunt determinate pe de-o parte de complexitatea Banatului (culturală, etnică etc.), pe de alta, de istoria de cele mai multe ori neprietenă cu Banatul, dar care a lăsat urme adânci.

Tendența lui Camil Petrescu de a cuprinde cât mai multe dintre problemele care privesc Banatul este una întregitoare. De la situația internă, gazetarul radiografiază cele ce se petrec în afara fruntariilor țării și care privesc România. Conferința de Pace de la Paris, condițiile nedemne impuse României sunt aduse la cunoștința publicului cititor și intens dezbătute. Camil Petrescu

87 **Prin sate bănățene**, în „Banatul”, Anul I, nr.28, 15 iunie 1919.

88 idem

consemnează reacția puterii vizavi de acest fapt istoric, dar și a opoziției: „În ordine cronologică vom insera faptele din cursul ultimei săptămâni, pentru ca înșiși cititorii Banatului să judece în cunoștință de cauză.”⁸⁹

În plan local, regional, Camil Petrescu susține necondiționat țărâtimea cu al cărei destin zbruciat se identifică. El este cel care cere necesitatea constituirii unui „comisariat [...] cu sediul în Timișoara”⁹⁰, după modelul celui deja creat în Munții Apuseni care să reglementeze și să garanteze dreptul la pășunat.

În același spirit incisiv-combativ, Camil Petrescu, cel înzestrat cu o veritabilă conștiință civică, atacă virulent toate derapajele care intervin în și perturbă viața comunitară. Specula din Lugoj este adusă-n față autorităților, dar și a publicului larg: „Suntem jefuiți aici în Lugoj ca la drumul mare. Noi cerem stăruitor autorităților să-și facă datoria și le promitem concursul ca să facem odată haita de speculanți să priceapă că nu sunt aici într-un codru fără stăpân.”⁹¹ Sunt probleme fundamentale curente care interesează populația, iar sesizarea acestora e pe deplin legitimă.

Nu este uitată nici problema educației, chestiune în care Camil Petrescu se distinge printr-o atitudine de susținere fermă a limbii române ca limbă de predare în școli și în licee, fapt indisolubil legat de identitatea națională. Din nou, Camil Petrescu vorbește în cunoștință de cauză, la rândul-i profesor. Când interesul național o cere, gazetarul intră în polemici chiar și cu învățați ai vremii. Notorie este disputa cu dr. Bârlea care pleda în favoarea menținerii limbii maghiare ca limbă de predare în Liceul „C. Brediceanu” din Lugoj, alături de cea română: „Statului român îi incumbă însă datoria să numească de urgență buni profesori de limba română, care să țină cursuri publice, gratuite, pentru toată populația care cere acest lucru și care plătește dări de stat pentru asta.”⁹², sau „[...] pentru români, liceu românesc, cât mai românesc și numai românesc.”⁹³ Contemporan cu Marea Istorie care se scrie sub ochii săi, Camil Petrescu este martor la intrarea trupelor române în Banat, fapt care-l determină să adere entuziast și înflăcărat la eveniment și să elogieze soldatul român într-un articol vibrant patriotic: „22 iulie. De-a lungul șoselelor bocancii soldatului român ridică nori de pulbere liberă, din pământul robit al Banatului. În sunetele muzicilor, în uralele mulțimii, sub ploaia de flori, ei intră astăzi în ținuturile visurilor lor și ale noastre.

Au năvălit drumurile Banatului și parcă s-au pus codrii în mișcare. Ochii celor ce de peste o mie de ani așteaptă sub genunchiul barbar sunt astăzi numai flăcări, căci

89 **Situația externă a României**, în „Banatul”, Anul I, nr.30, 22 iunie 1919

90 **Chestiunea islazurilor**, în „Banat”, Anul I, nr.32, 27 iunie 1919

91 **Concurs autorităților**, în „Banat”, Anul I, nr.34, 2 iulie 1919

92 **Limba de predare în licee**, în „Banat”, Anul I, nr.36, 6 iulie 1919

93 idem

sălbăticia strigătelor de bucurie e făurită din toată ura celor zece veacuri.

Cei care au ieșit cu mic, cu mare de-a lungul drumurilor n-au văzut nicicând armate românești. De aceea vor să-și umple ochii de priveliștea rară.

Căci alături de soldații cu uniformă cenușie, cu ranițele grele și arme cu repetiție, calcă umbrele celor care luptară cu pieptul gol, cu ghioaga și coasa, șapte sute de ani de-a lungul Dunării și Nistrului. Cei care muriră la Podul Înalt, la Rovine, la Călugăreni și la Plevna vin și ei la marele banchet postum.

Căci <<azi e ziua triumfală>> și cei care vin sunt purtătorii de steaguri ai unui vis împlinit.

Sunt frumoși astăzi sub ploaia de raze care dau luciri lamelor de baionetă. Dar noi i-am văzut și mai frumoși. Cândva pe drumurile Focșanilor, într-un amurg ploios și rece de decembrie 1916, când câmpurile dezolate ale Munteniei rămâneau sub orizont departe în urma noastră, ne-am dat în șanțurile șoselei pline de gropi și de băltoace, ca să treacă o coloană decimată și sleită de lupte și marșuri. Au trecut pe dinaintea noastră soldați în uniforme zdrențuite și cu picioarele goale în noroiul rece, unii acoperiți de răni: au trecut tunuri trase numai de câte trei cai slabi ca niște schelete. Cineva a întreat, și ca un fior s-a lățit printre noi vestea: sunt oltenii.”⁹⁴

Tot de cuceritori, de astă data de suflete, este vorba în articolele în care Camil Petrescu consemnează prezența, în Banat, a artiștilor din marile teatre bucureștene. Astfel, „[...] cele două culmi ale sufletului românesc: armata și arta”⁹⁵ și dau întâlnire simbolică în Banat: „ostașii regelui și ostașii frumosului. Îi vom sărbători laolaltă.”⁹⁶ Prezența unor nume de prim rang ale scenei românești (Ion Manolescu, Constantin Nottara, Fotino ș.a.) pe meleagurile bănățene arată că, indiscutabil, Banatul acelor vremuri era considerat un însemnat pol cultural ce impunea moda. Punerea în operă cu preponderență a pieselor românești cu substrat istoric a contribuit decisiv la coagularea conștiinței de neam și țară. Relatările de acest tip, apelul la sprijinirea constantă a artiștilor români, au menirea de a consemna calendarul cultural al Banatului, frecvența și diversitatea actelor culturale din această eclectică parte de țară.

De o importanță aparte pentru urbea de pe Bega sunt consemnările de călătorie ale lui Camil Petrescu la Timișoara, ajungerea și șederea lui aici, contactul cu capitala regiunii, în care stilul gazetăresc se împletește armonios cu stilul românesc. E un remember necesar, cu valențe terapeutice, veritabile portrete retro, de epocă, ocazie cu care Camil Petrescu consemnează cu nostalgie: „Prin mai, după miezul nopții, în cea mai luxoasă cofetărie a Bucureștilor: Riegler. Oglinzile resfrâng strălucitor și

94 **Sunt ei...soldații români**, în „Banat”, Anul I, nr.43, 23 iulie 1919

95 **Ceilalți cuceritori**, în „Banat”, Anul I, nr.43, 23 iulie 1919

96 idem

multiplu profiluri de femei frumoase, toalete luxoase. Afară, valuri de lume trec pentru câteva clipe în lumina uriașelor vitrine. [...] La aceeași masă cu mine, un singur bucureștean, restul sunt trei bănățeni refugiați. [...] Și-au pus în gând să mă aducă în Banat. <<Haide cu noi, domnule, haide să cunoști Banatul și n-ai să te mai depărtezi de el. Să vezi acolo viața sănătoasă, ca vegetația munților. Să cunoști oameni muncitori și deschiși la suflet ca niște primitivi.>> [...]

Dar nu mă pot decide să plec. Trei ani de campanie aproape fără odihnă și fără liniște, m-au predispus spre o viață calmă și confortabilă, mi-au infiltrat în suflet oroarea de călătorie și aventură. [...] Toți trei sar să-mi doboare și acest ultim argument. <<Dar bine, domnule, d-ta nu cunoști Timișoara. D-ta nu știi că e cel mai frumos oraș al României mari. Oraș cu peste o sută de mii de locuitori, clădiri și bulevarde moderne, viață intensă de capitală>>. Și multe altele, atât de multe, că această Timișoară a luat în imaginația mea proporții fantastice.

A doua zi eram în tren, peste alte câteva în Lugoj. Și iată că toate câte mi le-au spus despre acest minunat colț de țară sunt aici aievea. Câte gânduri nu am schimbat din arhitectura de idei cu care pornisem. Am impresia că mă găsesc aici de ani, din timpuri uitate. Dar anonim și ascuns, liniștit în Lugoj. Zâmbește cine citește rândurile acestea. Îmi zic mereu. Voi avea liniște la Timișoara. Oraș mare, cu viață intensă, aspect de capitală. Și zi de zi gândind la el, orașul acesta a căpătat pentru mine farmecul priveliștilor dorite, visate, dar neapuse vreodată.⁹⁷

Odată ajuns în Timișoara, Camil Petrescu pune umărul la rezolvarea problemelor majore ale urbei, fiind o prezență activă. Așa se face că întemeierea unui liceu românesc în orașul drag sufletului său îi stârnește reacții de susținere necondiționată, interesul pentru școala de calitate fiind unul imens (a se vedea miza pe educație). Din nou, profesorul Camil Petrescu are cuvântul: „Considerăm deschiderea acestui liceu ca un eveniment național de o deosebită însemnătate, căci e incontestabil că el va deveni un focar de cultură și de viață națională, de care au fost atât de lipsiți până acum bănățenii. Credem că profesorii acestui liceu, împreună cu elevii lor, în afară de viața pur școlară, vor izbuti să facă din Timișoara un adevărat centru cultural, mai cu seamă că aici atâtea mijloace le stau la dispoziție.

De aceea sfătuim din toată inima pe preoți și învățători să îndemne cât pot mai mult oamenii cu cât de puțină dare de mână să-și trimită copiii la acest liceu, iar pentru ca vreun talent sau vreo inteligență folositoare neamului să nu se piardă, să caute să procure mijloace prin apeluri, pentru ca să poată trimite la școală, mai departe, pe cei mai buni absolvenți ai lor. Este aceasta o datorie către neamul nostru, atât de sărac în ce privește

clasa intelectuală, din cauza piedicilor puse în cale de ocârmuirea vitregă de până acum.”⁹⁸

De rodnică prezență a lui Camil Petrescu în Banat ar trebui să profităm și acum, întrucât mare parte din luările sale de poziție îl confirmă drept vizionar. Din punct de vedere cultural, dar și politic, articolele sale sunt de o tulburătoare autenticitate, iar de mesajul lor, un imbold necesar, ar fi indicat să se țină cont în perspectiva Timișoarei Capitală Culturală Europeană în anul 2021: „Timișorenii trebuie să fie la postul de onoare al artei [...]. Trebuie să dovedim [...] cum ne privim rostul nostru în viitor în acest colț unde trăim înconjurați de rase străine. Și rostul nostru în viitor, acum după aproape complecta încheiere a granițelor [...] nu poate fi decât un rol cultural. Trebuie să fim aici un far luminos, de cultură și artă, trebuie să ne dovedim în stare de a atinge cele mai înalte culmi ale civilizației, de cugetări omenești și ale artei [...]

Sabia robește, arta cucerește, aceasta trebuie să ne fie deviza.”⁹⁹

Gazetarul Camil Petrescu, „cetățeanul conștient”¹⁰⁰, scrie în litera și în spiritul deontologiei profesionale care l-au consacrat, atitudinea sa civică, binecunoscută și îndemnurile sale de a ne implica activ în destinul Cetății, valabile și azi, au făcut carieră în epocă. Din punct de vedere jurnalistic, etica pe care o practică și la care face apel este un model de urmat: „[...] o critică nu înseamnă numaidecât a vărsa venin sau a negri pagini cu cerneala relei-credințe, ceea ce se știe mai puțin însă e că atunci când ești criticat nu ești și implicit insultat.”¹⁰¹

Atunci când nu pledează în favoarea românității, a culturii și a artei, a cultului pentru eroi și pentru valorile naționale, când nu creionează portrete de scriitori, artiști sau muzicieni, Camil Petrescu se războiește cu elementele declasate ale societății, moment în care articolele sale iau forma investigației jurnalistice. Îl întâlnim pe același exigent și necruțător Camil Petrescu, nedispus să lase loc compromisurilor și pactului cu fapta reprobabilă, gazetarul incisiv care vine cu soluții. O demonstrează atitudinea sa fățișă împotriva speculei (extrem de ramificată în Lugoj și în București, dar ținută sub control în Timișoara, de unde și necesitatea înființării unei „Ligi a consumanților”) și a speculanților (din rândul cărora s-a ales cu mulți dușmani), numiți fără înconjur „aceste nesăturate insecte ale războiului, care sug sângele bietului consumator, destul de anemic și altminteri.”¹⁰²

Profesorul Camil Petrescu vorbește și ex catedra. În afara introducerii limbii române ca limbă de predare în

98 **Liceul românesc din Timișoara**, în „Banat”, Anul I, nr.50, 10 august 1919

99 **Teatrele**, în „Banat”, Anul I, nr.51, 13 august 1919

100 **Despre dreptul la critică**, în „Banat”, Anul I, nr.53, 20 august 1919

101 idem

102 **Zi de zi**, în „Banat”, Anul I, nr.67, 26 septembrie 1919

97 **Spre Timișoara**, în „Banat”, Anul I, nr.46, 30 iulie 1919

școlile și în liceele bănățene, de necesitatea deschiderii de instituții de învățământ competitive, de prezența activă a dascălului în societate, el e interesat și de situația internatelor școlare, implicit a modului în care trăiesc și studiază elevii și studenții proveniți în special din mediul rural. În paralel, la fel de neobosit, încurajează contactul direct cu cartea și cu biblioteca, continuarea studiilor și după terminarea școlii generale și a liceului. Toate aceste diligențe le face la adresa statului român, obligat să aibă grijă de cetățenii săi, oriunde s-ar afla.¹⁰³

Sub îndemnul „Faceți cel puțin gesturi frumoase.”¹⁰⁴, Camil Petrescu își extinde aria de cuprindere a multiplelor probleme din Banat și din țară. Apelul său vizează, în principal, elogierea eroilor care s-au jertfit pentru reîntregirea României.

La fel de importante din punct de vedere civic sunt dese luări de poziție ale lui Camil Petrescu în chestiuni ce țin de administrație și servicii. Astfel, în colimator sunt luate neajunsurile de la C.F.R., societatea națională de căi ferate, neprofesionalismul, starea precară (la fel ca și cea de azi) a căii de rulare și logistica modestă, degradingolada din instituția respectivă, slaba calitate a serviciilor, lipsa de respect la adresa publicului călător¹⁰⁵, dar și prestația lamentabilă, șovină, a funcționarilor unguri, retribuiți de către statul român.¹⁰⁶

Ca pentru a marca centrarea lui Camil Petrescu pe evenimentul politic, articolele ultime ale sale din „Banatul”¹⁰⁷, în care ținta preferată devine politicianismul, pregătesc terenul pentru ruperea relațiilor cu ziarul în cauză și detașarea gazetarului de ideile politice exprimate de redactorul-șef, Avram Imbroane. După cum am amintit în pasajele introductive, începând cu numărul 78, din 23 octombrie 1919, „Banatul” își schimbă titulatura în „Banatul românesc”, Camil Petrescu devenind colaborator al acestuia. Puternic afectat de turnura nefavorabilă a evenimentelor istorice în care soarta Banatului va fi tranșată definitiv de către Aliați, total în defavoarea României, în contra înțelegerilor inițiale făcute (mare parte din Banatul românesc fiind cedat Serbiei), Camil Petrescu devine virulent politic, ironia usturătoare și șfichiuirea năravurilor politicianilor luând locul galanteriilor de până atunci, semn că nu mai e timp pentru edulcorări, nostalgii și sentimentalisme. De altfel, motivele pentru care Camil Petrescu a părăsit redacția „Banatului” (asupra căroră voi reveni), vor fi expuse chiar de către gazetar în „Țara”, din nevoia de justificare față de cititorii săi fideli, dar și din perspectiva onestității care l-a caracterizat dintotdeauna. Faptul că

103 **Să se înființeze internate**, în „Banat”, Anul I, nr.71, 5 octombrie 1919

104 **Zi de zi**, în „Banat”, Anul I, nr.67, 26 septembrie 1919

105 **Scandalul de la C.F.R. (Autonomie)**, în „Banat”, Anul I, nr.73, 10 octombrie 1919

106 **Trecătoare**, în „Banat”, Anul I, nr.75, 15 octombrie 1919

107 **Voința tuturor**, în „Banat”, Anul I, nr.77, 19 octombrie 1919

schimbă ziarul nu l-a îndepărtat pe Camil Petrescu de Banat, ba dimpotrivă, îi rămâne întru totul fidel, la fel și conștiinței sale, „Chestiunea Banatului” devenind prioritară, iar conduita morală rămâne intactă: „Căci nu socotim nimic mai nedemn, pentru a combate un adversar de idei, să te cobori în domeniul vieții intime, să răscolești lucruri care în niciun caz nu interesează cercul ideilor cu atât mai puțin marele public.[...]

De aceea e ignobil ca, atâta vreme cât nicio necesitate logică n-o cere, să publici rețeta medicală a adversarului, să întinzi pe trei coloane cu litere compacte slăbiciunile sentimentale ale unui om perfect cinstit, să aduci într-o horă nepermisă întreaga familie a celui care ale cărui idei nu-ți convin. [...]

[...] putem separa complet personalitatea unui om de linia ideilor lui. [...] să socotim <<omul politic>> echivalent cu totalitatea faptelor sale politice.”¹⁰⁸

Chiar dacă părăsește „Banatul”, Camil Petrescu nu ezită să vorbească la modul elogios și să susțină candidaturile unor oameni care se legitimează moral și politic prin biografia lor impresionantă. Între aceștia, Petru Nemoianu (unul dintre întemeietorii ziarului „Banatul” la București, menit să sprijine interesele bănățenilor) și Corneliu Bojincă, lider de opinie al „Banatului românesc”.¹⁰⁹

Camil Petrescu e tributar politicului, partizanantului său în favoarea unei Uniuni naționale, binecunoscută, motivată fiind și de delimitarea față de ideile promovate de Partidul Liberal: „A fi membru al Uniunii naționale este astăzi o cinste și mai mare decât a fi membru al Partidului național, căci Uniunea națională are de scop alipirea adevărată de vechiul regat, contopirea sufletului românesc într-o singură apă.

A fi membru al Uniunii naționale este astăzi o datorie sfântă către pământul românesc și către cei care au murit împotriva ungarilor.”¹¹⁰

Atunci când este cazul, chiar dacă are convingeri politice diferite față de cei pe care îi apără de opoziția publică, în spiritul adevărului, Camil Petrescu nu ezită să-i combată pe cei care duc campanii de defăimare a unor repere politice ale momentului, cazul Maniu fiind unul dintre ele.¹¹¹

În dese luări de poziție, Camil Petrescu pune mai de fiecare dată față-n față situația politică din regat cu cea din Ardeal și Banat. Politicianismul nu scapă de pana ascuțită a acestuia. În schimb, manifestă o admirație nedisimulată față de cauza țăranilor, aceia care au ieșit la vot și au înclinat balanța în favoarea Uniunii

108 <<**Atacurile personale**>> **prin presă**, în „Banatul românesc”, Anul I, nr.78, 23 octombrie 1919

109 În fața alegătorilor, în „Banatul românesc”, Anul I, nr.80, 29 octombrie 1919

110 **Membru al Partidului național**, în „Banatul românesc”, Anul I, nr.81, 31 octombrie 1919

111 **Domnul Maniu la Lugoj**, în „Banatul românesc”, Anul I, nr.82, 2 noiembrie 1919

naționale.¹¹² În pauzele de „respiro”, Camil Petrescu abordează chestiuni arzătoare în Banat, situația presei minorităților fiind un subiect de intensă preocupare pentru gazetar. Ceea ce are de reproșat acesteia este pasivitatea de care dă dovadă în ilustrarea obiectivă a evenimentelor politice din România momentului, cele ce se petrec la Budapesta fiind preferate: „[...] nu putem pretinde acestor foi o bruscă schimbare la față. Căci [...] sunt prea tari legăturile cu trecutul.

Ceea ce le putem pretinde însă este o notă de bună-cuviință în tonul general, o loială recunoaștere a unora dintre drepturile noastre indiscutabile.”¹¹³

Un fapt rămâne însă cert, lucru salutat și de Camil Petrescu: existența, în Banat, a unui număr mare de gazete românești și ale minorităților (ex. „Volksblatt”, „Temesvarer Zeitung”, „Temesvári Hirlap” ș.a.), fapt ce presupune libertate de exprimare, cosmopolitism, public cititor, multiculturalism, eclecticism, tradiție gazetărească.

În Banat fiind, Camil Petrescu scrie adevărate mărturii de epocă despre București (veritabil „duplex” jurnalistic Capitală-Timișoara), elementul monden fiind predilect (Calea Victoriei, teatrele, Capșa, frumusețea proverbială a bucureștencelor). Aici, talentul de narator al scriitorului Camil Petrescu își spune cuvântul, paginile ce ies din mână să fiind memorabile.

Ca o caracteristică definitorie a gazetăriei promovate de Camil Petrescu este prezența acestuia în toate mediile sociale. Cu același simț critic se apleacă asupra condiției ingrate a agricultorilor (pentru care statul român nu face nimic)¹¹⁴, a dublei pasivități (din interior, dar și din exterior) față de derapajele ideologice și atitudinea discreționară a celor care duc o politică de marginalizare a României în presa minorităților¹¹⁵, a pretențiilor exagerate ridicate de liderii minorităților, în dauna populației majoritar românești¹¹⁶, a delimitării unora dintre politicienii români de Banat¹¹⁷ etc. Parte din simbolurile naționale inalienabile, armata e un însemn iconic, sacrosanct, în grila de valori perene ale lui Camil Petrescu, care nu ezită să ia atitudine împotriva celor care, pe de-o parte, încearcă să o politizeze, iar, pe de alta, să minimalizeze aportul decisiv al armiei române și tributul de sânge al acesteia la făurirea statului unitar român.¹¹⁸

112 **Cronica Bucureștilor, I**, în „Banatul românesc”, Anul I, nr.84, 7 noiembrie 1919

113 **Presa minorităților din Timișoara**, în „Banatul românesc”, Anul I, nr.93, 28 noiembrie 1919

114 **Din durerile celor de jos**, în „Banatul românesc”, Anul I, nr.93, 28 noiembrie 1919

115 **Atitudinea minorităților**, în „Banatul românesc”, Anul I, nr.96, 7 decembrie 1919

116 **Chestia minorităților**, în „Banatul românesc”, Anul I, nr.98, 14 decembrie 1919

117 **Chestiunea Banatului în Parlament**, în „Banatul românesc”, Anul I, nr.100, 19 decembrie 1919

118 **DI.ministru Vlad și armata**, în „Banatul românesc”, Anul I, nr.103, 28 decembrie 1919

Camil Petrescu nu ține cont de culoarea politică atunci când beneficiile sunt în favoarea Banatului. Identificarea sa cu această parte de țară e o incontestabilă formă de patriotism: „noi bănățenii”¹¹⁹ Ce datorează Banatul lui Camil Petrescu? Îl susține puternic, trăiește în, prin și pentru Banat, duce mai departe făclia iubirii de țară, sancționează drastic nedreptatea istorică flagrantă la adresa Banatului ciopârțit din rațiuni obscure.

Așa cum aminteam, ironia lui Camil Petrescu atinge uneori cote paroxistice. E semnul unui intelectual de marcă, ce dă dovadă de rasă și clasă, ce cunoaște în detaliu valoarea punitivă a cuvintelor șfichiuitoare. Câteva mostre de cuvinte „acide” sunt revelatoare în acest sens: „[...] găsierea unui nou munte de cașcaval sau cum a fost înscris la ofițerul stării civile copilul prințului Carol. Și pentru că veni vorba de prinți, este interesat de semnalat cazul principesei Elisabeta, care, deși principesă, totuși n-a fost cruțată de pungașii care operează pe trenuri, încât, la întoarcerea din străinătate s-a pomenit în gară fără bagaje.”¹²⁰, sau „[...] vigilență cum e poliția noastră îl va face scăpat, iar pungașul va fi mulțumit c-a scăpat de bătaie. Căci este un adevăr că la poliție se bate.”¹²¹, sau „[...] dacă până înainte de război se putea zice că românul e născut poet, azi, în era contrabandelor și fraudelor, se poate spune că e merit pentru negustorie!”¹²²

Pe lângă armată, Camil Petrescu e un susținător fervent al bisericii ortodoxe române. Autonomizarea ei pe regiuni geografice, la fel și politizarea ei sunt de neconceput în opinia ziaristului: „[...] înțelegem o autonomie a întregii biserici române ortodoxe. [...] Un statut al întregii biserici românești, da... Dar numai autonomia bisericii din Ardeal și Banat, nu.”¹²³ La fel, desființarea armeei jandarmilor rural o vede ca pe o idee total neinspirată.¹²⁴

Colaborarea lui Camil Petrescu la ziarul „Banatul românesc” încetează în martie 1920¹²⁵. Iscusitul gazetar se va orienta apoi către „Limba română” și „Țara” (unde, cel puțin pentru perioada de început, va semna „Camil Petrescu, fost redactor la <<Banatul românesc>>”), cotidian în care își va expune motivele pentru care a părăsit „Banatul”, pentru a se alătura echipei redacționale de la „Banatul românesc”. Sintetic, acestea sunt: pornit la Lugoj, ca un proiect comun, întreținut alături de Avram

119 **Noi și partidul liberal**, în „Banatul românesc”, Anul II, nr.1, 2 ianuarie 1920

120 **Cronica Bucureștilor, V**, în „Banatul românesc”, Anul II, nr.6, 18 ianuarie 1920

121 **Cronica Bucureștilor, VI**, în „Banatul românesc”, Anul II, nr.8, 23 ianuarie 1920

122 idem

123 **Cine va alege pe viitorul mitropolit al Sibiului**, în „Banatul românesc”, Anul II, nr.11, 1 februarie 1920

124 **Cronica Bucureștilor, VII**, în „Banatul românesc”, Anul II, nr.11, 1 februarie 1920

125 **Cum se prezintă noul guvern**, în „Banatul românesc”, Anul II, nr.14, 19 martie 1920

Imbroane (doi „Robinsoni Crusoe ai ziaristicii”¹²⁶), de care îl lega aceleași idealuri, Camil Petrescu se detașează de acesta când, în urma eșecului de a susține, în calitate de deputat, cauza Banatului la Paris (inițial, Avram Imbroane lua partea partidelor istorice, în vreme ce Camil Petrescu dădea o șansă partidelor noi), redactorul-șef al „Banatului” își schimbă opțiunile politice – crezute izbăvitoare - și trece în tabăra „Ligii poporului”, formațiune politică nouă înființată de generalul Averescu, P.P.Negulescu, Matei Cantacuzino și Octavian Goga. Dar, lovitură de teatru, Partidul poporului, la scurt timp după înființare, se va alia cu vechile partide istorice dezavuate de Camil Petrescu (față de Partidul poporului nutrea sentimente

rămân descrierile sale de călătorie prin Detta, Denta, Humor, Oravița, Bocșa Montană¹²⁸ sau Ciclova-Română¹²⁹, pledoariile pentru sporirea actului cultural la granița de vest, fascinația pe care o exercită asupra sa Timișoara (de la Camil Petrescu ne-au rămas poate cele mai frumoase descrieri ale orașului interbelic de pe Bega), momentul inaugurării Școlii Politehnice și a Teatrului Național din Timișoara, inventarierea titlurilor de ziare care apar în urbe, utilitatea înființării la Timișoara a unui sindicat al ziaristilor români din Banat sau a unei puternice tipografii românești etc. Notorii rămân polemicile dintre Camil Petrescu și Aurel Cosma, scepticismul primului față de apelul lui Sever Bocu adresat intelectualilor bănățeni,

de respingere, întrucât îl considera responsabil de ciuntirea Banatului). Vizionar și deopotrivă idealist, acesta va rămâne convins de necesitatea înființării partidelor mici (în dauna partidelor-mamut), proactive, la care să adere „toți oamenii cinstiți și valoroși ai țării [...] cu dorința cinstită de a face bine.”¹²⁷

După dezlipirea de „Banatul românesc”, din postura de redactor la „Țara”, Camil Petrescu va continua să susțină cu aceeași îndârjită râvnă cauza Banatului. Memorabile

¹²⁶ De ce am scris la <<Banatul românesc>>; de ce am părăsit <<Banatul românesc>>; de ce apare <<Țara>>, în „Țara”, Anul I, nr.1, 16 mai 1920

¹²⁷ De ce am scris la <<Banatul românesc>>; de ce am părăsit <<Banatul românesc>>; de ce apare <<Țara>>, III, în „Țara”, Anul I, nr.3, 23 mai 1920

de a se pune bazele unui club al Banatului, critica dură a lui Camil Petrescu pe marginea declarației neinspirate a lui Vaida Voievod („Ardealul al ardelenilor, Banatul al bănățenilor”), cenzura aplicată „Țării” de către „Banatul românesc”, programul și candidatura lui Camil Petrescu, la vârsta de 27 de ani, ca deputat din partea cercului Oravița.

¹²⁸ Prin sate bănățene, I, în „Țara”, Anul I, nr. 1, 16 mai 1920; II, Anul I, nr.3, 23 mai 1920; III, Anul I, nr.5, 30 mai 1920; IV, Anul II, nr.30, 18 februarie 1921; V, Anul II, nr.32, 20 februarie 1921

¹²⁹ Am petrecut într-un sat românesc, în „Țara”, Anul II, nr. 62, 30 martie 1921

PREOT MARIAN VILD, *ESHATOLOGIA PAULINĂ*

Preot prof. univ. dr. SORIN COSMA

Prezentul volum intitulat: „Eshatologia paulină” reprezintă teza de doctorat a Părintelui Marian Vild, pregătită în cadrul Școlii Doctorale a Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna”, iar în urma susținerii ei în ședință publică, a fost apreciată cu calificativul „magna cum laude”.

Lucrarea este deschizătoare de drum în exegeza românească, privind abordarea și aprofundarea eshatologiei pauline, întrucât, în afară de studiul Părintelui Profesor Dr. Vasile Mihoc, „Eshatologia paulină” (în „Revista Teologică” – Sibiu, nr. 4/1993, p. 50-69), referirile critice sunt fragmentare și precare.

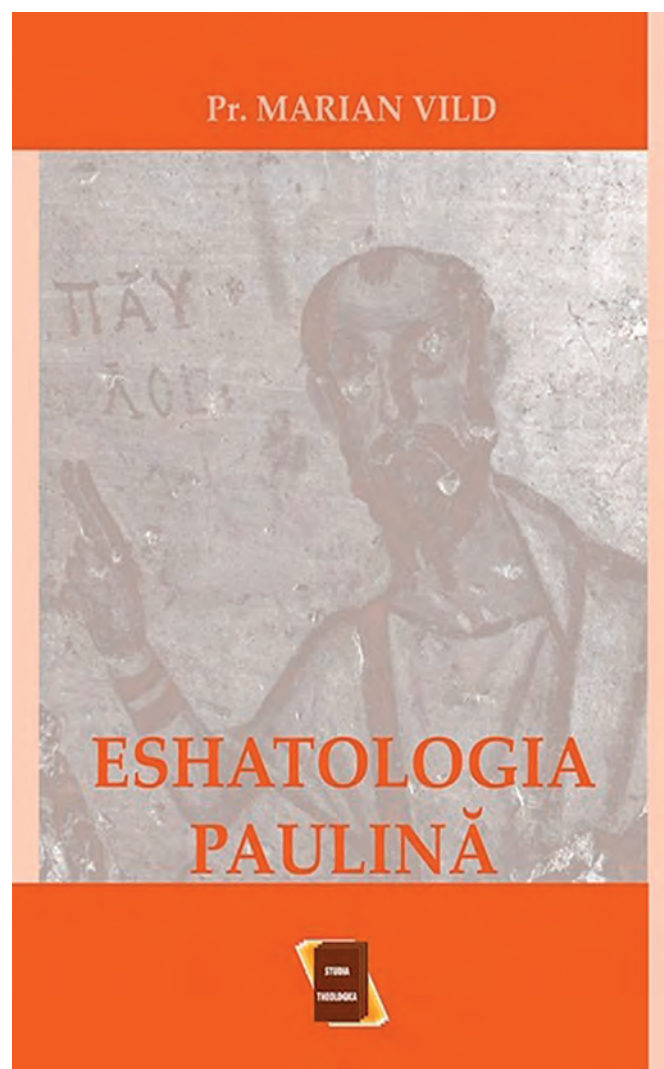
Încă de la început se cuvine să precizăm că așa cum orice operă creatoare reprezintă un început îndreptat spre un scop final, la fel și mântuirea adusă nouă prin întruparea, moartea și învierea lui Hristos precum și a comuniunii veșnice cu El, începută în această viață, are un caracter unitar și etern. În acest context, eshatologia, ca învățătură despre „cele din urmă”, se integrează în istoria mântuirii și a răscumpărării creației, fiindcă „dacă nu ar exista această fază finală, ar fi zadarnică toată viața noastră cu Hristos”, spune Părintele Dumitru Stăniloae. Prin urmare, autorul precizează că „din punct de vedere al învățaturii neotestamentare, acest sfârșit gravitează în jurul a trei mari evenimente: parusia, învierea obștească și judecata finală, la care se mai adaugă și transformarea întregului cosmos. Toate acestea sunt în legătură cu evenimentul hristic și privesc sfârșitul operei de mântuire începută de Hristos, dar și sfârșitul întregii lumi”.

Contextul hristocentric al eshatologiei pauline evidențiază faptul că „cele din urmă” sunt deja prezente odată cu învierea lui Hristos; El făcându-se „începătura” (I Corinteni 15,21) tuturor celor care participă la învierea Lui; primind deja „arvuna Duhului” (II Corinteni 1,22), care le întreține așteptarea întru nădejde și bucurie.

De aici rezultă că determinând prin analiză critică aspectele specifice eshatologiei pauline, vom putea înțelege sensul ei teologic-revelațional spre o dreaptă orientare în viața creștină, deosebită de interpretările apocaliptice ale diferitelor secte eretice ivite de-a lungul

vremii, precum și de multiplele și diversele direcții exegetice ale așa-zisei „școală eshatologică” a timpurilor moderne.

Referindu-ne mai îndeaproape la cuprinsul studiului

de față, distingem cele trei părți în care este redactat.

Prima parte: Sursele eshatologice pauline.

Acestea sunt împărțite în două categorii. În primul rând, revelația personală directă primită de Sfântul Pavel

sau profeții Bisericii, și/sau învățătura lui Hristos primită pe calea tradiției.

În al doilea rând, locurile paralele aflate în cărțile canonice ale Vechiului Testament, apoi în literatura iudaică, în literatura apocrifă și elemente din lumea elenistică. Acestea din urmă nu sunt folosite de Sfântul Pavel ca surse, ci ca instrumente, în scopul transcrierii cât mai fidel și pe înțelesul credincioșilor, învățătura lui Hristos.

Faptul că Apostolul precizează: „v-am dat ceea ce și eu am primit” (I Cor. 15,3), ar putea să constituie o referire la o mărturisire de credință a Bisericii primare păstrată prin tradiție.

Textele din eshatologia vechi testamentară sunt interpretate de Sfântul Pavel într-o abordare hristologică ca reprezentată în revelația divină, pe când cele din literatura apocrifă sunt dezvoltări paralele. Dar și textele din Vechiul Testament sunt reinterpretate de Apostol în viziune hristologică.

Caracterul hristologic al eshatologiei pauline o deosebește de cea vechi testamentară, în sensul că cel așteptat să vină este Hristos, Cel care s-a întrupat, a murit și a înviat, păstrând cu credincioșii o comuniune duhovnicească vie (Galateni 2,20). Apoi, venirea lui Mesia nu este identică cu judecata și cu sfârșitul lumii, ci cu inaugurarea „timpului Bisericii”, când veșnicia se interpătrunde cu istoria. Judecata lumii va avea loc abia la a doua venire, iar parusia este așteptată pentru a definitiva iconomia divină a restaurării omului și a creației.

Prin urmare, eshatologia paulină având un caracter hristocentric, sursele ei trebuiesc căutate în primul rând în învățătura Mântuitorului și apoi în contextul istoric.

Partea a doua: Elementele eshatologiei pauline, are trei capitole: 1. Parusia Domnului, 2. Învierea Domnului și învierea noastră, 3. Judecata lui Dumnezeu.

1. Parusia Domnului

Referitor la parusia sau cea de a doua venire a Domnului, autorul analizează și descoperă, în viziunea eshatologiei pauline, mai multe aspecte ale acesteia.

Pornind mai întâi de la analiza filologico-istorică a termenului „parusia”, pentru a-i lămuri înțelesul, autorul asociază și analizează încă doi termeni specifici eshatologiei pauline, și anume: „arătarea Domnului” și „ziua Domnului”.

Excursul care urmează merită să dovedească autenticitatea Epistolei 2 Tesaloniceni, este bine venit pentru a înlătura orice dubiu privind autoritatea cuvintelor Apostolului în prezentarea parusiei Domnului.

Privind „timpul parusiei” autorul arată că deși data este necunoscută, ea poate veni în orice moment și nu va surprinde pe „fiii zilei”, fiindcă aceștia o așteaptă întru credință și iubire față de Hristos cu care au deja

o comuniune duhovnicească, ci îi va surprinde pe fiii întunerului (I Tesaloniceni 5,1-8). În concret, caracterul intempestiv al parusiei este redat sub o formă sugestivă în trei imagini: „furul care vine noaptea” (I Tes. 5,2); „pace și liniște” (I Tes. 5,3 a) și „femeia ce stă să nască” (I Tes. 5,3 b).

Făcând apoi trimitere la „Cuvântul Domnului” (din Vechiul Testament), Apostolul arată celor „rămași”, că la parusie „cei morți întru Hristos vor învia întâi”, iar „cei vii vor fi răpiți în nori împreună cu ei, și așa vom fi pururea cu Domnul” (I Tesaloniceni 4,15-18). Analizând aceste texte, autorul reține în mod deosebit caracterul hristocentric al eshatologiei pauline, ca pe o „hristologie funcțională”, în sens că realitatea învierii morților are ca temei învierea Domnului.

2. Învierea Domnului și învierea noastră

Hristologia funcțională a eshatologiei pauline este analizată de autor mai întâi prin exegeza capitolul 15 al Epistolei către Corinteni. Astfel, se prezintă o scurtă reapulare a kerygmei apostolice temeluită pe mărturisirea credinței în învierea lui Hristos (I Corinteni 15,12-19), care se face „începătură” celor adormiți.

Adâncind eshatologia paulină, autorul deschide un nou capitol, intitulat: Învierea morților ca subiect al nădejdiei creștine, în care, analizând paralelismul antitetic: Adam – Hristos din I Corinteni 15,20-34, arată că dacă toți oamenii, ca urmași ai lui Adam moștenesc păcatul și moartea, în Hristos ei vor moșteni învierea și împărtașirea veșnică a lui Hristos. În partea parenetică a acestei pericope, Apostolul întărește credința în înviere, referindu-se la botezul pentru cei morți practicat de corinteni, și la însăși misiunea sa apostolică, ce este zadarnică dacă morții nu vor învia...

În subcapitolul următor, autorul analizează învățătura eshatologiei pauline cu privire la „natura trupurilor înviate”, arătând că potrivit învățăturii apostolice trupul omenesc va fi transformat, spiritualizat prin harul lui Dumnezeu (I Corinteni 15,35-55; II Corinteni 5,1-5).

În același timp, învierea lui Hristos vizează nu numai pe om, ci întregul cosmos va fi eliberat de robia stricăciunii cauzate de păcatul omului (Romani 8,18-23).

Pe de altă parte, deși în corpus-ul paulin nu găsim referiri speciale referitoare la judecata universală, ea poate fi dedusă din anumite contexte, precum cel din I Tesaloniceni 1,10, cu privire la „mânia viitoare”, sau cel din II Tesaloniceni 1,5-12, cu privire la mângâierea tesalonicenilor prizoniți.

Partea a III-a: Continuitate și variabilitate în eshatologia paulină.

Primul subcapitol se intitulează: „timp și eshatologie”, și analizează termenii cu semnificație temporală din corpus-ul paulin: „chronos”, „kairos” și „aion”. Astfel, întruparea lui Hristos a inaugurat veacul eshatologic al împărăției lui Dumnezeu, fără să anuleze veacul de acum.

Pentru creștini, timpul acestei vieți este succesiunea cronologică a unor evenimente (adică „chronos”), dar și de pregustare a veșniciei (adică „kairos”), ca unii care au „arvuna Duhului” și trăiesc în comuniune cu Hristos ca mădulare ale Trupului Său. Altfel spus, pentru creștini timpul acestei vieți nu este numai succesiune cronologică a unor evenimente, ci timpul potrivit pentru a-și menține și dezvolta comuniunea cu Hristos, ca pregustare a veșniciei. În felul acesta, prin întuparea Mântuitorului, veșnicia împărăției lui Dumnezeu a intrat în timp și

în istorie, iar inaugurarea ei devine transformarea lui „chronos” în „kairos”. Astfel, cei „în Hristos” trăiesc permanent tensiunea dintre „deja” și „nu încă”...

Al doilea capitol se intitulează: „Dezvoltare în gândirea eshatologică paulină”.

Pe temeiul dinamismului vieții duhovnicești autorul arată că în eshatologia paulină se remarcă o continuă aprofundare a ei.

Ultimul capitol: „Enigmele eshatologiei pauline” pune în discuție două texte cu un ridicat grad de dificultate în interpretarea lor, constituind pentru exegeți „crux interpretum”, și anume: 1. Aluzia la o putere sau personaj care oprește manifestarea lui Antihrist (II Tesaloniceni 2,6-7); 2. Practica botezului „pentru cei morți” (I Corinteni 15,29).

Dintre ipotezele expuse de-a lungul vremii, autorul propune soluția pe care o consideră potrivită.

Menționăm că problema botezului pentru cei morți practicat de corinteni, a fost reluată de Părintele lector univ. Marian Vild într-o dezbatere atentă în volumul: „Studii biblice”, (Editura Universității din București, 2018, p. 61-83).

Chiar și numai această sumară prezentare a volumului ne oferă posibilitatea să formulăm câteva constatări, privind studiul de față:

1. După cum deja am arătat, prezentul studiu referitor la eshatologia paulină umple un gol în exegeza teologiei românești, tema nefiind tratată până acum într-o viziune unitară și sistematică.

2. Meritul studiului rezidă în ordonarea sistematică a părților ce compun eshatologia paulină, care vizează concepții sau situații concrete cărora Apostolul le răspunde în activitatea sa misionară. Este știut faptul că în corpus-ul paulin elementele eshatologice nu sunt expuse unitar și sistematic, ci, datorită caracterului ocazional al epistolelor pauline, acestea sunt răspândite în toate scrierile apostolice, spre a putea rezolva anumite probleme de credință și de viață creștină cu care s-au confruntat credincioșii la un moment dat, într-o anumită situație.

3. În același timp, autorul reușește să aducă în unitate ideatică vocabularul paulin al eshatologiei, care, deși bine conturat, nu este consacrat special acestei teme.

4. Pe de altă parte, tema eshatologiei, fiind de maximă importanță pentru studiul teologiei, este bine conturată, temeinic documentată și academic dezvoltată în exegeza de față, pe măsură să se constituie ca sursă bibliografică în abordarea dogmaticii ortodoxe.

5. Autorul stăpânește regulile exegetice de cercetare și expunere științifică a textelor pauline folosind cu precădere regula contextului, a locurilor paralele și a normei de credință, dovedind putere de analiză și sinteză, precum și discernământ în problemele controversate.

6. Valoarea exegetică a textului este dată de folosirea tradiției patristice, specifică exegezei ortodoxe, precum și utilizarea judicioasă a mai multor valoroase lucrări ale exegezei academice moderne.

7. Forma de expunere este adecvată lucrărilor științifice, tratând problemele la un nivel superior, într-un stil sobru, curgător și antrenant.

În concluzie, prin perspectiva nouă în care abordează eshatologia paulină, prin calitățile de fond și de formă, prin bogăția ideilor și implicațiilor care le sugerează, ca și prin metoda riguroasă de cercetare, lucrarea Părintelui Lect. Univ. Dr. Marian Vild se înscrie ca o contribuție importantă în domeniu, încât o recomandăm ca pe un valoros document bibliografic pentru studiul teologiei, precum și de largă informare pentru cei dornici să cunoască multiplele aspecte ale vieții duhovnicești cu care se confruntă în drumul spre veșnica comuniune cu Hristos Cel mort și înviat pentru mântuirea noastră.

EROI AU FOST ... EROI SUNT ÎNCĂ!

PORTRET DE VETERAN

Preot drd. EMANUEL GAFIȚA

Unul dintre oamenii de cinste ai urbei lugojene este profesorul Nicolae Streian, personalitate remarcabilă și bine cunoscută în rândul lugojenilor.

Acesta s-a născut la 4 ianuarie 1924 în plaiurile făgețene, la poalele Munților Poiana Ruscă, mai exact în Gladna Română într-o familie de țărani, fiu ai părinților Romulus și Elena Streian. Povestește cu multă

nostalgie despre vremea copilăriei sale, despre simplitatea țăranilor de odinioară, despre hărnicia și frumusețea sătenilor săi dar și despre greutățile ce le-a întâmpinat: „Eram o familie cu 11 copii, 7 băieți și 4 fete, oameni simpli prinși în multe treburi ale câmpului și ale gospodăriei dar eu învățam bine la școală. Într-o zi învățătoarea Florica Pătuleanu¹³⁰, îi zice tatei să mă dea la școală mai departe dar tata refuză invocând probleme financiare. Atunci... minune... dascălița îi spune să mă lase că va suporta ea toate cheltuielile. Au fost 120 de candidați iar locuri disponibile 40. Nu s-a întâmplat să plătească

învățătoarea că am învățat bine și am avut și bursă. Doar eu și un frate am urmat studii superioare, el a ajuns medic și profesor universitar la Timișoara”. Continuă studiile în cetatea Caransebeșului, unde obținând medii fruntașe este repede remarcat și apreciat de dascălii săi. „Îi rămân îndatorat doamnei Florica, care a fost o persoană providențială în viața mea. M-a luat de acasă și m-a dus la școală... o port în suflet... și acum țin legătura cu fiica dânzei din Caransebeș”.

¹³⁰ Florica Pătuleanu, mama doamnei lect. univ. dr. Virginia Ardelean din Caransebeș.

După Școala Normală de învățători din Caransebeș (1937-1945), absolvită ca șef de promoție, rămâne pedagog la școala amintită, apoi între 1945 și 1949, urmează și Academia Teologică din Caransebeș. Primește binecuvântarea arhierescă dar și îngăduința Episcopului de Caransebeș, Veniamin Nistor, pentru a lua parte doar la orele de curs și la programul religios,

întrucât după masa își desfășura activitatea de pedagog, lucru pe care îl desfășura și cu acordul Directorului Școlii de Învățători, Ilie Urzescu. Dar spune, râzând: „N-am fost nici popă, nici învățător, pentru că am urmat cursurile Universității Babeș-Bolyai din Cluj (1949-1953), unde m-am școlit ca profesor de matematică, meseria mea de o viață”.

La Caransebeș, pe când avea doar 20 de ani, avea să trăiască momente groaznice. „Prin mai 1944, când eram încă elev la Școala de Învățători, am fost chemat de urgență la Centrul Militar de la Lugoj. Antonescu ținea ca noi, elevii, să dăm piept cu rușii, așa că am fost

repartizat la Regimentul 94 Infanterie din Orșova. Am primit ordinul cu emoție, chiar cu oarecare tulburare, pentru că aveam doar 20 de ani și știam că rușii cuceriseră Iașiul și înaintau spre București... La Orșova, am stat doar atât cât să primim haine și echipament, apoi, fără un minut de instrucție, ne-au trimis cu trenul la Radna. Erau acolo niște cazărmi care ni s-au părut hoteluri... ne-au repartizat pe companii și am început instrucția intensivă. De dimineața până seara eram în câmp”.

În acel moment a început confuzia: „La miezul nopții, ofițerul de gardă ne-a anunțat că România a încetat războiul - asta a fost expresia folosită. Ne-am trezit, ne-am îmbrăcat, am luat armele și am ieșit în câmp. Acolo am stat până seara, așteptând ordin, în timp ce avioanele germane treceau pe deasupra și aruncau afișe semnate de Horia Sima, prin care ni se cerea să nu luptăm contra Germaniei”.

Confuzia și haosul ce domneau la nivelul ofițerilor au fost întrerupte de Comandantul Școlii Militare, Colonelul Alexandru Petrescu care a luat pe cont propriu o decizie grea. În fața a 1500 de elevi militari din toată țara, acesta a spus: „Până acum ați cântat mereu că vrem Ardealul. Acum vă încolonați după mine, 12 companii și înainte marș, spre Ardeal!” Iar elevii au plecat, cântând „Treceți batalioane române, Carpații”.

Bătălia de la Păuliș a rămas în istorie drept una dintre cele mai crâncene lupte din al doilea Război Mondial purtate de trupele române după întoarcerea armelor contra nazișilor. O mână de elevi ai Școlii militare de subofițeri de la Radna, cu vârste cuprinse între 18 și 20 de ani, au reușit să țină în loc trupele ungare și germane, mult mai bine echipate și mai experimentate, care îi copleșeau în proporție de opt la unu. Dintre cei 1500 de ostași care au luptat în septembrie 1944 sub comanda colonelului Alexandru Petrescu, devenit ulterior general, doar puțini mai trăiesc acum. Unul dintre ei fiind Nicolae Streian, acum în vârstă de 95 de ani, pentru care amintirile bătăliei de la Păuliș, unde a luptat cu gradul de elev sergent, vor rămâne mereu vii.

Descriind războiul spune: „Pe drum, ne-am întâlnit cu sute de care cu boi pline de refugiați români. Fugeau din calea trupelor maghiare, care intenționau să înainteze de-a lungul Mureșului spre Brașov. Îmi amintesc că am ajuns la Naidorf, un sat complet pustiu, unde am înnoptat în casele abandonate. Multă vreme de atunci înainte n-am mai dormit într-un pat”.

Odată ajunși la Păuliș, elevii militari de la Radna au întâlnit armata maghiară, mult mai numeroasă și mai bine dotată. „Cred că de la început au căzut vreo 150 de elevi, dar și ofițeri, dintre care îmi amintesc de un căpitan, Fătu. Eram mereu în tranșee, doar cu mitraliere și arme ușoare, fără suport de artilerie, fără tancuri, fără antiaeriană, nimic, nimic. Așa le-am ținut piept honvezilor unguri. Era frig și brumă, dormeam pe iarbă,

pe foi de cort, ne mâncau păduchii cât eram de nespălați și de murdari. Mi-au murit atunci mulți prieteni, atunci l-au împușcat pe Emil Siniteanu de la Bethausen...”. Greutățile și grozăviile luptei îl determină să încheie „Dacă există ladul pe pământ, atunci frontul de la Păuliș a fost ladul”.

Mai spune: „Frontul era greu de apărat, erau acolo numai câmpie și dealuri domoale, fără copaci. Erau plantații cu viță de vie, cu floarea soarelui și mai ales cu porumb, care foșneau și ascundeau vederii inamicul. Apăreau ca din senin din lanul de porumb, ne trezeam cu ungerii lângă noi, am luptat chiar la baionetă. Nemții veneau până aproape de tranșee, cu avioane care aveau tricolorul românesc vopsit pe aripi și ne mitraliau fără milă”.

Până la urmă, au sosit întăririle românești și apoi cele sovietice, care au adus victoria. „Când au apărut sovieticii, am văzut pentru prima dată femeii soldat, îmbrăcate în pufoaice, pe tancuri. Apariția întăririlor a fost salutară, pentru că altfel, oricât eram noi de curajoși, ne-ar fi decimat pe toți” - recunoaște Nicolae Streian, care adaugă că elevii militari au reușit să ia numeroși prizonieri unguri, pe care i-au escortat cu mâinile sus până la Radna - „orice le comandam, executau imediat, pentru că erau destui care știau românește”.

„A fost greu... treceau gloanețe și şuierau... dar Dumnezeu m-a ferit și iată trăiesc și astăzi”. Am luptat cu deviza „Nici pe aici nu se trece!”.

În 1949 se căsătorește cu tânăra Tațiana Noaghea¹³¹ din Caransebeș și se stabilesc la Lugoj, ambii profesori, maeștri ai cifrelor și formelor geometrice - profesori de matematică. „Mi-au trecut sute, poate mii de elevi prin față, alții mai silitori, alții mai puțin... pe toți i-am iubit și le-am spus să fie oameni în viață. Soția a fost și directoare a școlii și a aprobat racordarea la căldură a bisericii¹³²... ce scandal a fost, a fost muștrată de mai marii vremii, dar a scăpat”.

Profesorul Nicolae Streian se numără printre pușinii veterani de război care mai sunt activi la Lugoj. Chiar și nonagenar, fostul dascăl are o ținută impunătoare. Este pedant, îngrijit, așa cum îl știu dintotdeauna lugojenii. „Tot la 10-20 de metri, mă salută cineva pe stradă. Majoritatea sunt foștii mei elevi, unii dintre ei ajunși buni. Ne îmbrățișăm și îi mulțumesc lui Dumnezeu că nu m-au uitat. 35 de ani am predat matematica la Colegiul Național Coriolan Brediceanu, la Colegiul Național Iulia Hasdeu și Școala Generală Nr. 5, iar ultimii patru ani înainte de pensionare, la Școala Generală Nr. 2”.

În urma căsătoriei se naște fiul Virgiliu, astăzi în vârstă de 70 de ani, inginer de profesie, care îi dăruiește și nepoți: „Mi-a dat Dumnezeu să-mi văd și nepoții”.

131 Rudenie a Episcopului Iosif Traian Badescu al Caransebeșului
132 Biserica „Adormirea Maicii Domnului” Lugoj

Soția Tațiana, avea să plece devreme la ceruri, în 1997, domnul Nicolae rămânând singur. Mărturisește că viața cumpătată și echilibrată l-a ajutat să ajungă la o vârstă remarcabilă, 95 de ani. Își petrece timpul citind, plimbându-se și luând parte la toate activitățile culturale ale Lugojului. Ne bucurăm de prezența sa la lansări de carte, la serate de poezii, la concerte muzicale dar și la biserică.

Pentru curajul, devotamentul și patriotismul său primește diferite distincții. În anul 1995, președintele României, Emil Constantinescu, i-a conferit „Crucea comemorativă a celui de-al doilea Război Mondial, 1941-1945, pentru serviciile militare aduse Statului Român în timpul celui de-al doilea Război Mondial”.

În anul 2012, de 1 Decembrie, profesorului veteran Nicolae Streian i s-a conferit distincția „Cheia

Orașului” din partea Primăriei Municipiului Lugoj. Diploma i-a fost acordată de primarul Francisc Boldea, în cadrul unei ceremonii ce a avut loc de Ziua Națională, „pentru întreaga activitate desfășurată în slujba comunității lugojene”. În același an Consiliul Local și Primăria Comunei Fârdea îi acordă titlul de Cetățean de Onoare al comunei (satul Gladna Română, făcând parte din cele 7 sate ale comunei Fârdea): „pentru serviciile militare aduse Statului Român în timpul celui de-al doilea Război Mondial și pentru întreaga carieră didactică, culturală, științifică desfășurată în slujba comunității”. Distincția a fost conferită de primarul Samuel Lupulescu.

În 2018 obține și Titlul de Cetățean de onoare al comunei Păuliș din județul Arad, titlu acordat la 1 decembrie de primarul Ioan Turcin cu mențiunea: „Profesorului Nicolae Streian, veteran de război din Detașamentul Păuliș, ale cărui fapte au fost remarcate ca fiind acte de bravură deosebită, demne de a intra în istoria comunei Păuliș”. În felul acesta venerabilul profesor devine de trei ori cetățean de onoare.

La data de 19 aprilie 2018 la Cercul Militar Lugoj a fost avansat la gradul de colonel în retragere. Profund emoționat, veteranul-veteranilor, Nicolae Streian a rostit în plen: „Mă numesc Streian Nicolae. Sunt veteran de război. Am aproape 95 de ani și acum 74 de ani am făcut parte din Detașamentul Păuliș al Armatei Române. Sunt mândru pentru faptul că am atins această frumoasă vârstă, fapt pentru care vreau să-l mulțumesc Bunului Dumnezeu. Mai doresc să vă spun că am luptat cu arma

în mână împotriva dușmanului țării mele, având gradul de elev-sergent. Ceea ce aș mai dori să completez este că acest război a fost unul non-stop, crunt, pe viață și pe moarte. Eu am participat la bătălia de la Păuliș, această foarte frumoasă comună situată între Lipova și Arad. După

terminarea războiului și încheierea păcii, am fost avansat treptat în grade, culminând astăzi, cu acordarea gradului de colonel în retragere...”.

Veteranul de la Păuliș are o singură dorință: „Aș dori ca tinerii din ziua de astăzi - tineri cum eram și noi pe atunci, să înțeleagă că patriotismul nu este o valoare învechită...”. Este pilda unei generații care a suferit enorm și care astăzi e tot mai puțin înțeleasă.¹³³

Chipurile și portretele înaintașilor noștrii merită cinstite și înrămate în tablourile gloriei străbune. Oamenii de „marcă” ai comunităților trebuie așternuți în vitrinele neuitării și ai cinstirii eterne. Lucian Blaga, în Poezia „Sufletul satului” zicea: „Eu cred că veșnicia s-a născut la sat”... și iată cum fapte meritorii și demne de eroi pornesc de la sat, de la oameni simpli, de la fiii de țărani ce înțeleg că pământul este sfânt și trebuie apărut „de cruzii dușmani” amintiți de Andrei Mureșanu în Imnul de Stat „Desteaptă-te române!”.

Dăm cinstire satului românesc ce a dat de-a lungul timpului feciori și bărbați, copii și tați pentru a fi strajă la hotarul patriei noastre în care ne-am născut, am trăit și din care vom pleca către împărăția cea cerească, cântând și strigând către Creator: „Doamne, ocrotește-i pe români!” (Sava Negrean Brudașcu).

¹³³ O parte din relatări preluate de pe: <https://cristianghinea.wordpress.com/tag/nicolae-streian/> - 09.07.2019. Alese mulțumiri domnului ziarist Cristian Ghinea.

„FĂCÂND DIN VIAȚĂ RUGĂCIUNE” – MITROPOLITUL ANTONIE DE SUROJ

Preot ȘTEFAN MARENIUC
Parohia Stamora Română

În cele ce urmează ne propunem să pătrundem în esența învățăturilor desprinse din cartea „Făcând din viață rugăciune” în care se regăsesc cuvinte de învățătură ale părintelui mitropolit Antonie de Suroj. În prima parte am considerat oportun a sintetiza câteva date biografice despre mitropolit și o scurtă caracterizare a acestuia care se despinde din mărturia unui fiu duhovnicesc, mărturie prin care chiar cartea începe. În doua parte a lucrării, după structura cărții, se vor regăsi elemente de esență care rezultă din bogatele în hrană duhovnicească cuvinte ale mitropolitului Antonie.

Mitropolitul Antonie de Suroj a păstorit timp de cincizeci de ani dioceza Surojului din Marea Britanie, până în anul 2003 când a plecat la Domnul. El a fost cunoscut ca un om al lui Dumnezeu, care a răspândit cu multă dărnicie îndrumări și povețe duhovnicești, cuvinte de viață, merinde pentru viața cea veșnică.

Problema duhovnicească spre care ne îndreaptă mitropolitul a ne gândi în cartea „Făcând din viață rugăciune” este aceea de a face din viață rugăciune și cum ar putea rugăciunea să devină viață și a face din cărările inimii căi spre a primi darul duhului. Cu alte cuvinte, rugăciunea nu își află sensul decât dacă devine faptă, viață. Deci dacă ne-am permite să extrage un cuvânt cheie al cărți, așa cum reiese și din titlu, acesta este „rugăciunea”, însă mitropolitul vrea să ne pună la gând rugăciunea adevărată, prin care comunicăm cu Dumnezeu, care imprimă un anumit mod de viață.

Cartea se prezintă ca o serie de învățături, predici, cuvinte de folos duhovnicesc ținute de mitropolitul Antonie și începe prin mărturia unei persoane care l-a cunoscut pe mitropolit, fiindu-i chiar fiu duhovnicesc, așa cum acesta mărturisește, și alături de mărturii biografice despre mitropolit, fiul său duhovnicesc face și mărturie despre calitățile sufletești ale părintelui.

Mitropolitul Antonie s-a născut cu aproximativ 25 de ani înaintea Revoluției, într-un sat din Rusia, într-o familie de țărani. Familia fiind săracă, lipsită de orice mijloace

de trai, a fost înscris la seminar, căci acolo învățământul era gratuit. Dar, din cauza regimului puțin profund și a rutinei ce domnea în învățământ, viitorul părinte și-a pierdut treptat credința, pe care o trăia ca moștenire de la părinții lui. După școală a urmat un loc de muncă ca muncitor, apoi la căile ferate.

Despre calitățile sufletești ale părintelui, ucenicul ilustrează foarte grăitor modul în care părintele relaționa cu oamenii nevoiași: „câteodată venea cu o bucată de pâine; altădată aducea cu el un cerșetor și atunci trebuia împărțit puținul ce se găsea în casă. Dar îl aducea pe acesta ca și cum era Însuși Hristos. Orice om al străzii, orice sărac, pribeag, fără locuință sau dezmoștenit erau pentru el Hristos.[...] Odată părintele mergea pe străzile Parisului și, în drumul lui a întâlnit un cerșetor. Neavând ce sa-i dea, el opri un trecător și, într-o franceză stălcită, îi spuse: „Nu vezi că îi e foame? Dă-i 5 franci!” Acesta îl privi și se conformă. Iar părintele și-a continuat drumul fără să aibă el însuși ce mânca.”¹³⁴

Vorbind despre viața launtrică a părintelui, ucenicul său spune că părintele nu dezvăluia niciodată nimic despre sine, vorbea puțin, era un om simplu, însă bucuria se putea citi mereu pe chipul său. Era inteligent, cultivat, însă nu se pierdea în presupuneri și era spontan.

Încheind mărturia unui fiu duhovnicesc despre părintele mitropolit, se conturează modul în care a lucrat între ei relația dintre părintele și fiul duhovnicesc și totodată un fel de concluzie asupra felului în care această relație esențială ar trebui să funcționeze în general: mai important decât faptul că părintele duhovnicesc ne învață, ne spovedește și ne formează, este faptul că părintele duhovnicesc ne înfiază și tot ceea ce i se întâmplă lui ni se întâmplă și nouă. Iar atunci când i se cerea canon de rugăciune, părintele insista ca fiul duhovnicesc să caute el însuși, să încerce să găsească prin

¹³⁴ Mitropolitul Antonie de Suroj, *Făcând din viață rugăciune*, traducere din limba engleză de monahia Anastasia Igiroșanu, editura Sofia, București, 2014, Pag. 20

el însuși, dorind o implicare mai personală și mai atentă a fiului duhovnicesc în propria sa viața duhovnicească.

În prima sa predică, „Cred în Dumnezeu”, părintele povestește modul în care l-a cunoscut pe Hristos, fiind cât mai scurt și concis în cuvinte: „L-am întâlnit pe Hristos ca persoană atunci când aveam mai mare nevoie de El pentru a trăi și în momentul când eu nu îl căutam.”¹³⁵, dorind parcă să arate marea grijă a lui Dumnezeu, chiar și atunci când noi nu îi cerem ajutorul. Totuși, părintele

revine ulterior și descrie o întâlnire cu Dumnezeu pe care o numește fundamentală. Acesta povestește cum, odată, în etapa în care nu era credincios și mergând totuși, cu repulsie, la o susținere a unui părinte ortodox, în dorința de a verifica cele prezentate, viitorul părinte a început a citi din Evanghelia Sfântului Marcu. Și atunci, după cum povestește părintele, a devenit conștient de existența unei anumite prezențe. Nu auzea nimic, nu vedea nimic, trăirea lui era mai mult un sentiment de certitudine a prezenței lui Dumnezeu. Mărturiile părintelui continuă, ele având rolul de a-i ajuta și pe cei care experimentează astfel de trăiri, să conștientizeze că se întâmplă pentru ca ei să îl cunoască pe Dumnezeu

Prima învățătură a părintelui face referire la la pasajul biblic „Cred, Doamne, ajută necredinței mele”¹³⁶. Acesta tâlcuiește foarte frumos acest pasaj și ne propune, la fel ca și părintele Nicolae Steihardt¹³⁷, a folosi aceste cuvinte bogate în sens, ca și rugăciune: „cred, Doamne, că iubirea Ta este atât de mare, încât nu există durere, agonie a minții sau suferință a trupului în care Tu, Doamne, să nu participi! Da, ai fost răstignit pe cruce,

¹³⁵ Op.cit., Pag. 33

¹³⁶ Evanghelia după Sfântul Marcu capitolul 9, versetul 24

¹³⁷ „Cred, Doamne, ajută necredinței mele, îmi pare a fi, cum să spun? Taina cea mai de taină a învățaturii creștine, noua învățătură, și într-un anume fel pecetea darului Duhului sfânt”, Nicolae Steinhart în *Dăruind vei dobândi*, Ed.Manastirii Rohia, 2005

împărtășind nu numai moartea noastră, ci și durerea care pârjolește fiecare inimă și destramă fiecare mădular.” Și continuând, să ne rugăm lui Dumnezeu cu nădejdea că vom fi tămăduiți de orice fel de boală, astfel: „Știu, Doamne, că nu e suferință, durere sau agonie pe care Tu să nu o împărtășești cu mine. Mă închin iubirii Tale, accept grozăvia suferinței pe care Tu o împărtășești cu mine și, deoarece cred în milostivirea Ta atât de profund și atât de deplin, Te rog, Doamne, dăruiește-mi să mă

pot împărtăși din această deplinătate a Ta!”¹³⁸

În învățătura sa despre rugăciune, mitropolitul Antonie arată că rugăciunea adevărată începe în momentul în care ne întoarcem către Dumnezeu, aducându-i nu atât nevoile, cât dorul inimii și al întregii noastre ființe. Părintele ne învață să mergem și mai în profunzimea relației noastre de comunicare cu Hristos: „dacă rugăciunea noastră trebuie să fie înrădăcinată în Hristos, ea trebuie să fie în așa fel, încât Hristos să o poată rosti sau, altfel spus, să fie expresia a ceea ce ar fi spus Hristos în situația prezentă, dacă ar fi fost trupește în locul nostru. [...] Dacă vrem să ne rugăm ca și creștini, rugăciunea noastră trebuie să fie aceea a Fiului lui Dumnezeu devenit Fiul Omului.”¹³⁹

Într-un alt moment de învățătură, părintele afirmă că „valoarea rugăciunii constă în a descoperi, a afirma și a trăi conform realității că în tot ce ce înconjoară există o dimensiune a veșniciei și a nemărginirii.”¹⁴⁰

În cuvântul său despre Euharistie, părintele Antonie susține că împărtășirea cu Trupul și Sângele lui Hristos este cel mai mare dar pe care Domnul ni-l poate acorda, prin care dar ne apropiem de El, devenim prieteni, egali și împreună-lucrători cu Dumnezeu. Plecând de la etimologie cuvântului „euharistie”, mitropolitul se

¹³⁸Op. cit., Pag. 56

¹³⁹ Op. cit., Pag. 63

¹⁴⁰ Op. cit., Pag. 103

Întrebă ce dar, ce mulțumire îi putem noi aduce lui Dumnezeu. Și acesta află și ne arată răspunsul său: „actul suprem al recunoștinței nu este a da înapoi, a răsplăti, pentru că cel care primește și restituie ce a primit, răsplătește darul și, într-un anumit mod distruge darul. Și cel ce a dăruit, și cel ce a primit devin cu adevărat egali, căci ambii au dăruit, amândoi s-au aflat la ambele capete ale lanțului dăruirii, dar această dăruire reciprocă, până la un punct, a distrus ambele bucurii.”¹⁴¹ Dacă dorim să primim din toată inima atunci exprimăm certitudinea că iubirea celui alt este cu adevărat desăvârșită și primind din toată inima dăruim bucurie celui care a dăruit din toată inima. Învățăturile părintelui despre euharistie sunt strâns legate de ideea de recunoștință. Prim condiție pentru a lăsa recunoștința să își facă salaș în inimile noastre este aceea de a conștientiza că nimic nu ne aparține. Pentru că de cele mai multe ori în urma izbândeii asupra unei suferinței, multumim, ne smerim, însă cu timpul uităm din nou. De aceea încercările devin temelie pentru intrarea noastră în Împărăția lui Dumnezeu. „Pentru că atunci când omului nu-i mai rămâne nimic și înțelege că cele mai importante în viață sunt mila și iubirea, atunci el intră cu adevărat în Împărăția lui Dumnezeu.”¹⁴²

Părintele mitropolit lasă ca și ultim capitol al cărții sale, capitolul cu titlul cărții, lăsând la final dezlegarea esenței acestor cuvinte, iar tot ceea ce este înainte pare un fel de pregătire pentru acest ultim capitol.

Trebuie să recunoaștem că de multe ori realizăm că viața și rugăciunea sunt greu de coordonat, că trăim pentru niște scopuri trecătoare și că armonizarea vieții și a rugăciunii este foarte greu de împlinit. Aceasta este concluzia de care se pleacă în deschiderea mesajului de a face din viață rugăciune, adică să facem ca viața și rugăciunea să formeze o unitate. „Când ne gândim să facem din viața noastră o rugăciune sau să integrăm rugăciunea în viața noastră, trebuie să înțelegem că, pentru a trăi în mod creștinesc, sau pentru a ne ruga creștinește, trebuie să învățăm să trăim o viață contemplativă, care să își găsească expresia în lucrare, în faptă.”¹⁴³ Contemplația, după cum arată părintele, presupune o condiție inițială: aceea de a fi capabili să nu intrăm în vreo situație înainte de a reflecta mai întâi și a cerceta cu atenție pentru a înțelege. Este vorba de o înțelegere nu numai a cuvintelor, ci și a gândului și a intenției. Pentru a exemplifica acest lucru părintele ne dă următorul exemplu din viața animalelor, exemplu la care ar trebui să luăm aminte.¹⁴⁴ Ca și creștini desăvârșiți, ar trebui să luăm aminte la exemplul câinelui ciobănesc. Acesta, atunci când păstorul vorbește, se culcă la pământ

141 Op. cit., Pag. 81

142 Op. cit., Pag. 88

143 Op. cit., Pag. 118

144 Exemplu dat de părinte este preluat din scrierile lui Evelyn Underhill, așa cum chiar părintele preciza.

înaintea lui și cu urechile ciulite și ochii fixați pe păstor, ascultând cu atenția glasului acestuia, încearcă să îi înțeleagă intenția. Aici apare ceea ce trebuie să fie starea de contemplație. De cum a înțeles mesajul păstorului câinele ciobănesc, fără să mai aștepte, duce la îndeplinire porunca pe care a primit-o, fără să creadă ca ar putea să o facă mai târziu, sau că alt câine ar putea să o facă mai bine, deci el să nu facă nimic. Părintele ne îndeamnă să învățăm din acest exemplu, să facem din viața noastră rugăciune, să trăim rugăciunea, să facem cu lucrarea să fie în armonie cu rugăciunea. Mai pe scurt, urmând exemplul câinelui: să păstrăm tăcerea și să ascultăm până am înțeles, așa cum mesajul Sfintei Scripturi poate fi înțeles doar atunci când este trăit.

Un alt exemplu grăitor prin care putem să armonizăm rugăciunea cu fapta este următorul: dacă îi cerem Domnului răbdare, spunând: „Doamne, dă-mi răbdare”, să nu ne așteptăm ca Dumnezeu să ia de la noi toată nerăbdarea și că o ca înlocui cu răbdare, noi neștiind ce presupune această virtute, ci să ne rugăm să învățăm noi înșine cum să avem răbdare, iar Dumnezeu ne va trimite situațiile în care să avem răbdare: „Doamne, sunt hotărât să lupt ca să dobândesc răbdare, ajută-mă!”¹⁴⁵

Aceste situații bune și rele ne sunt trimise toate de la Dumnezeu. Nu doar cele bune sunt trimise, ci și cele rele. Cele mai grele încercări, oamenii mai răi pe care îi întâlnim, Dumnezeu ni le trimite tot ca daruri, pentru ca în aceste situații de tensiune, de temere, de durere, să aducem cu noi pacea, iubirea și adevărul lui Dumnezeu, însăși prezența lui Dumnezeu, să fim precum tâlharul cel bun care deși, ajuns în situația de tensiune maximă a durerii, a fost capabil de un gest de compasiune față de Mântuitorul care îi era în acel moment vecin de suferință. Și nu degeaba acest om a ajuns primul cetățean al Raiului. Pentru că acel om a făcut din viață sa rugăciune, adică a îndeplinit prin faptă și implicare un gest pe care Mântuitorul l-ar fi făcut aflat în postura Sa de om pe acest pământ.

Bibliografie:

Mitropolitul Antonie de Suroj, Făcând din viață rugăciune, traducere din limba engleză de monahia Anastasia Igiroșanu, editura Sofia, București, 2014.

Steinhardt, N., Dăruind vei dobândi, Ed.Manastirii Rohia, 2005

<http://bibliaortodoxa.ro/carte.php?cap=9&id=53>

145Op.cit., Pag. 129

Bate, Doamne, în ușa inimii mele

Cel ce în fiecare zi mă cauți din iubirea-ți fără margini,
Bătând într-o inimă ce saltă simțind alura Ta divină
Cufundată în grijile ce se transformă mai mereu în patimi,
Ea se ascunde într-un colț uitat unde zace și suspină.

Curg râuri de lacrimi, Doamne, din ochii ațintiți spre cer,
Căci toate în lume sunt iluzii deșarte venite de nicăieri
Pe care orice inimă le percepe de parcă sunt eterne plăceri,
Când de fapt sunt mai scurte decât amurgul unei seri.

Se amăgește inima că viața e frumoasă și uneori chiar este,
Însă viața de zi cu zi a omului este mai degrabă goală
Când după atâta fugă tot ce rămâne în urmă e poveste,
Neștiind, precum semănătorul ce să adune și să cearnă.

Inima tânjește după bucurii vremelnice ce trec ca vântul,
Iar Domnul așteaptă ca omul să suspine după cer
Precum un călător sprinten ce trece iute ca și gândul,
Așa trece omul pe nesimțite azi de parcă ar fi fost ieri.

Și cât nu îl caută Domnul chemându-l cu glasul Său smerit,
Bătând la inima ocupată și surdă la chemarea-i sfântă
Ștergând râuri de lacrimi de pe obrazul celui ce se crede fericit,
Având mereu pe cap alte și alte griji ce îl preocupă și îl frământă.

Bate Doamne încă o dată la ușa inimii mele ce mereu a fost surdă,
Că știi sigur că glasul Tău ce străbate cerurile nemărginite va trezi
Sufletul meu din închisoarea vieții acesteia ce are poarta zăvorâtă,
Și dobândind iertare în veac și în veci de veci nu va muri.

Preot CONSTANTIN MILIN

Rugă

Doamne, te rog, privește spre noi...
Greșelile lumii... iartă...Părinte...
Mai dă-ne suflet, dă-ne și minte,
Suntem păcătoși, trăim în nevoi.

Ne-ai dat ochi și brațe și milă și cinste...
Putere ne-ai dat, ne-ai dat sănătate -
Oamenii-s oameni... cu multe păcate...
Învață-i credința și cinstea, Părinte...
În suflet iubire, în gând cumpătare -
Putere de muncă, sete de viață -
Lumină divină pe frunte, pe față...
Și pace să fie în lumea cea mare.

Românii mei buni... de-un timp s-au schimbat...
Arată-le Doamne calea cea dreaptă -
Calea credinței, calea-nțeleptă -
Iartă-i pe toți. Eu i-am iertat.

Mă rog să le fie în toate mai bine -
În suflet să poarte strămoșii și glia -
Ajută-i să simtă din nou armonia,
Să aibă credință, cinste, rușine.

Ai noștri urmași să nu mai roșească,
Gândind la greșeli ce facem acum -
Bun fă românul în oricare drum...
Și în demnitate din nou să trăiască.

Dă minții putere și-n suflet căldură -
Să știm înțelege al nostru destin -
Prea multă minciună, otravă, pelin...
Prea multă hoție... și prea multă ură...

Ajută-ne Doamne... urât rătăcim...
Prea multe blesteme se simt și se spun...
În sufletul meu tristețe adun...
Simt cum în van trăim și murim.

Suntem păcătoși, cu multe nevoi...
Mai dă-ne și suflet, mai dă-ne și minte...
Greșelile lumii, iartă Părinte...
Doamne,... te rog... privește spre noi!

Dr. TEONA SCOPOS

ACTUALITATEA BISERICESCĂ

SLUJIRI ARHIEREȘTI ÎN ARHIEPISCOPIA IAȘILOR

De sărbătoarea „Sfântului Ioan Iacob de la Neamț”, 5 august, Mitropolitul Ioan al Banatului a oficiat Sfânta

Înaltpreasfințitului Părinte Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei. În urma lucrărilor de extindere a paraclisului

existent, a fost sfințit în data de 5 august 2018 noul lăcaș de cult. Slujba de sfințire a fost oficiată de Mitropoliții Teofan al Moldovei și Bucovinei și Serafim al Europei Centrale și de Nord.

Evenimentul a fost prilejuit de împlinirea a 105 ani de la nașterea sfântului.

La 6 august, de praznicul Schimbării la Față a Mântuitorului, Mitropolitul Ioan al Banatului a evidențiat cu ocazia hramului

Liturghie la așezământul monahal construit lângă Casa memorială a sfântului.

Sfântul Ioan Iacob Hozevitul s-a născut în 23 iulie 1913, în satul Crăiniceni, județul Botoșani, primind la botez numele de Ilie.

În cadrul omiliei sale, Mitropolitul Banatului a vorbit despre rolul de mijlocitor al sfântului înaintea lui Dumnezeu. „El se roagă neîncetat, acum în patria fericirii, în Rai, pentru noi să ajungem în Casa cea de Sus a lui Dumnezeu”.

De asemenea, ierarhul a evidențiat faptul că Sfântul nevoitor în pustiul Hozevei „a fost crescut de Maica Domnului”, „Maica Domnului l-a crescut atât de evlavios încât i l-a dat Fiului lui Dumnezeu să fie în Ceruri, pururea cu ceilalți sfinți bineplăcuți lui Dumnezeu”. La numai 6 luni a rămas orfan de mamă, iar la 3 ani de tată.

Înaltpreasfințitul Părinte Ioan a îndemnat pe cei care rămân fără un părinte să nu deznădăjduiască pentru că „Maica Domnului o să le fie mamă, iar Părintele Ceresc o să le fie tată”. La finalul Sfintei Liturghii, ierarhul s-a rugat pentru victimele tragicului eveniment de la Caracal. Schitul „Sfântul Cuvios Ioan Iacob de la Neamț” din Crăiniceni a fost înființat în 8 iunie 2018 din inițiativa

bisericii din proximitatea Mănăstirii Sihla faptul că „lumina dumnezeirii lui Hristos” i-a cuprins pe sfinții Apostoli care au luat parte la minunea de pe Tabor.

Ca urmare a acestei minuni, apostolii au experimentat o stare de fericire necunoscută până atunci: „Ce fericțiți au fost că au gustat, că s-au hrănit cu privirea din lumina taborică, din lumina lui Hristos”, a spus Mitropolitul Banatului.

Tot în cadrul omiliei rostite de sărbătoarea „Schimbării la Față”, ierarhul a vorbit despre cum se pot împărtăși credincioșii din lumina taborică. „Apostolii s-au împărtășit din lumină, iar nouă ne-a îngăduit Hristos să ne hrănim și să ne împărtășim cu Trupul și Sângele Său”.

Schitul Sihla a fost înființat în anul 1731. Prima mențiune scrisă despre existența vieții monahale la Sihla datează din 1326. Biserica principală are hramul Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul, iar biserica din deal, denumită „biserica dintr-un brad”, are hramul „Schimbarea la Față”. În anul 2011, schitul a primit statutul de mănăstire. Mănăstirea Sihla este cunoscută pelerinilor pentru că nu departe de așezământul monahal se află peștera în care s-a nevoit Sfânta Teodora de la Sihla.

HRAMURI MĂNĂSTIREȘTI

Numeroși credincioși bănățeni au participat în zilele de 5 și 6 august, de praznicul Schimbării la Față a Domnului și Mântuitorului Iisus Hristos, la hramul Mănăstirii Săraca, din Protopopiatul Deta, Județul Timiș. Cu acest prilej, Sfânta Liturghie a fost oficiată în Paraclisul de vară al mănăstirii de către Preasfințitul Părinte Paisie Lugojanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei, împreună cu mai mulți clerici din eparhie.

Cuvântul de învățătură a fost rostit de către Preasfințitul Părinte Paisie Lugojanul. Potrivit tradiției, în cadrul slujbei, au fost binecuvântate prinoasele aduse de credincioși, iar după Sfânta Liturghie,

a fost oficiată o slujbă de pomenire pentru viețuitorii mănăstirii trecuți la cele veșnice.

Mănăstirea Săraca, una dintre cele mai vechi așezări monastice din Banat este atestată documentar la sfârșitul sec. al XIII-lea, sub numele de Mănăstirea Șemlacului de câmpie. Biserica cu hramul „Schimbarea la Față”, singura rămasă din ansamblul fostei mănăstiri, este un valoros monument de artă ce datează de la jumătatea secolului al XVI-lea. În pronaos se păstrează mai multe fragmente de pictură din sec. al XVI-lea. Restul picturii datează din 1730 și este realizată de zugravii Andrei, fiul său Andrei, Ioan și Chiriac, vrednici urmași ai iconografiei bizantine din țara noastră. În prima jumătate a sec. al XVIII-lea, la Mănăstirea Săraca a funcționat o școală, ai cărei dascăli erau călugări români. Prin bogata sa istorie, dar și prin armonia deosebită a elementelor bizantine ce îmbogățesc podoaba sa artistică, străvechea biserică a Mănăstirii Săraca este cel mai reprezentativ lăcaș de cult din cuprinsul Arhiepiscopiei Timișoarei.

Cu prilejul sărbătorii Tăierii Capului Sfântului Ioan Botezătorul din zilele de 28 și 29 august, Mănăstirea Timișeni, una dintre cele mai reprezentative vetre monahale din cuprinsul Arhiepiscopiei Timișoarei, a îmbracat haine de sărbătoare, deschizându-și larg porțile, pentru a-i primi pe toți pelerinii care au vrut să înalțe rugăciuni către ocrotitorul spiritual al mănăstirii, Sfântul Prooroc Ioan Botezătorul.

Programul liturgic a debutat încă din ajunul sărbătorii, cu oficierea Vecerniei Mari, unită cu Litia de către un sobor de preoți de la Centrul eparhial, ieromonahi și preoți din cadrul eparhiei. La finalul slujbei, părintele

consilier Zaharia Pereș a rostit un cuvânt de învățătură, în care a vorbit despre dimensiunea kerygmică și misionară a activității Sfântului Ioan, ultimul prooroc al Vechiului Testament și Înaintemergătorul Domnului. În continuarea exortației, părintele consilier i-a îndemnat pe pelerinii prezenți să pună în faptă învățătura proorocului Ioan și să fie mereu atenți la nevoile celor din preajma lor.

Programul liturgic închinat Sfântului Prooroc Ioan a continuat, în noapte, cu Sfânta Taină a Maslului, Utrenia, Ceasurile și Sfânta Liturghie, iar, în zorii sărbătorii, s-a oficiat Slujba Aghiasmei Mici și Taina Sfântului Maslu. Serviciul religios din ziua hramului a fost încununat cu săvârșirea

Sfintei Liturghii de către Înaltpreasfințitul Părinte Ioan, Arhiepiscopul Timișoarei și Mitropolitul Banatului, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi. După

otrustul Dumnezeieștii Liturghii, Înaltpreasfinția Sa a vorbit despre viața Sfântului Ioan, precum și despre însemnătatea mesajului său.

HRAMUL BISERICII CU DOUĂ TURNURI DIN LUGOJ

Preasfințitul Părinte Paisie Lugojanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei s-a aflat de sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului, în urbea de pe Timiș, în mijlocul credincioșilor parohiei Lugoj I. Este al 260-lea an de când biserica monument-istoric din Lugoj, închinată Maicii Domnului, îmbracă haine de sărbătoare, cinstindu-și ocrotitoarea spirituală.

La ceas de sărbătoare, Preasfințitul Părinte Paisie Lugojanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei, împreună cu pr. protopop Ioan Cerbu și un sobor de preoți și diaconi, a slujit Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie. Din sobor au făcut parte, părintele protopop Ioan Cerbu și preoții slujitori ai parohiei. Alături de numărul mare de credincioși, au participat reprezentanți ai autorităților județene și locale, precum și mai multe delegații oficiale ale orașelor înfrățite cu municipiul

Lugoj. În continuare, potrivit tradiției locale, soborul slujitor, alături de credincioși, au înconjurat biserica parohială, intonând troparul Adormirii Născătoarei de Dumnezeu.

FORUMUL PUBLICIȘTILOR BĂNĂȚENI, LA BIRDA

Vineri, 30 august s-au desfășurat în biserica cu hramul „Nașterea Maicii Domnului” din parohia Birda, jud. Timiș lucrările Forumului publiciștilor din presa sătească bănățeană.

Întâlnirea a debutat cu un moment de rugăciune oficiat de Preaonoratul Părinte Ioan Prisăcean, protopopul Detei.

Cuvântul de întâmpinare a fost rostit de prof. Ioan Traia, președintele Asociației Publiciștilor Presei Rurale din Banat care a precizat faptul că Asociația promovează cultura sătească. Preotul Valentin Bugariu, parohul locului

a amintit faptul că biserica parohială din Birda oferă credincioșilor și pelerinilor pe lângă activitățile religioase curente și activități culturale concretizate în lansări de carte, concerte de muzică bisericească și instrumentală dar și revista de cultură și religie rurală „Arhanghelul” și colecția cu același nume. În Anul Omagial al Satului

prezența publiciștilor rurali reprezintă un eveniment pentru comunitatea bisericească de aici.

În prima parte a întâlnirii au fost lansate șase volume de istorie, lingvistică și misiune creștină. Au vorbit despre aceste volume preoți, profesori și muzeografi din cadrul

Asociației. Șirul a fost deschis de părintele Valentin Bugariu care a vorbit despre cartea Istoria Bisericilor ortodoxe din Almăj, Editura Hoffman, 2019, 561 p. iscălit de prof. Gheorghe Rancu – Bodrog. În cadrul prezentării, vorbitorul a scos în evidență contribuția autorului la

dezvelirea trecutului istoric și bisericesc al Țării Almăjului.

Prof. Iosif Marius Circa a prezentat cartea în 3 volume: Ciudata viață a cuvintelor, o ediție îngrijită și selecție de Valentin Bugariu a articolelor Magistrului G. I. Tohăneanu. „Apărută la Editura Tiparnița, din Arad, 2018, în „Colecția Arhanghelul” de pe lângă revista de cultură și religie rurală cu același nume, la împlinirea a 10 ani de când

profesorul, lingvistul și stilisticianul G. I. Tohăneanu a trecut pragul acestei vieți, volumul se dorește încă un act de omagiere a celui care a intervenit salvator în viața multor studenți și doctoranzi”.

Prof. Gheorghe Rancu-Bodrog a vorbit despre o carte îngrijită, Petre Ugliș Delapecica, Jurnal de război, Editura Hoffman, 2018. Jurnalul a fost mereu completat pe perioada a douăzeci de ani (1954-1974) acasă de trăitorul evenimentelor de pe front.

Muzeograful Ioan Traia a vorbit de volumul Din pridvorul creștinței. Studii, note și însemnări parohiale, Editura Hoffman, 2019, 294 p. al preotului Valentin Bugariu. În carte – apreciază I. Traia – se regăsesc articole, note și știri din activitatea Bisericii din Birda.

În partea a doua a Forumului au fost premiați patru jurnaliști din Asociație: Prof. Octavian Gruîța (Giroc), Prof. Iosif Marius Circa (Deta), Prof. Gheorghe Lungu (Sacoșu Mare) și Iancu Murărescu (Sărcia). Toți cei patru premiați

au fost recomandați de patru colegi care au vorbit de devenirea profesională și opera scriitoricească a fiecărui laureat.

La finalul Forumului, prof. univ. dr. Ioan Viorel Boldureanu a susținut prelegerea „Cultura etnografică bănățeană” socotită cea mai „densă” din spațiul etnografic românesc.

Întâlnirea publiciștilor rurali la Birda a fost onorată de prezența unor personalități de la instituții educative și culturale din Timișoara: cercetător științific principal dr. Ioan Hațegan (Academia Română, filiala Timișoara), prof. univ. dr. Ioan Viorel Boldureanu (Universitatea de Vest), dr. Cătălin Balaci (Muzeul Satului Bănățean), pr. Marius Mircia (Radio Trinitas).

Un gând de mulțumire adresăm Domnului Marius Gheorghe Stoian, primarul Comunei Birda și doamnei Dara Anderwald, referent cultural la Primăria Birda.

ÎNTRUNIRE PREOȚEASCĂ LA PAROHIA CĂLACEA

În ziua de joi, 18 iulie la parohia Călăcea din Protopopiatul Timișoara I, s-a ținut întrunirea pe grupe de preoți, la care au participat: protopopul Ioan Bude, pr. Ioan Mura (Călăcea), pr. Ionuț Mura (Orțișoara), pr. Sorin Ghilezan (Carani), pr. Dorin Ștefănuț (Seceani), pr. Alecu Radu (Sânandrei), pr. Aurel Fediuc (Crai Nou), pr. Ioan Danciu (Bărăteaz) și pr. Nicolae Strizu (Foeni).

În cadrul acestei întruniri au fost prezentate următoarele teme: „Fapte 20, 16-18, 28-36: - Un cerc misionar inedit la Milet” (de către pr. Aurel Fediuc) și „Romani 10, 1-10, 14-15: - „Mandatul” misionarului autentic: Sf. Taină a Hirotoniei” (de către pr. Sorin Ghilezan). În completarea referatelor susținute, atât protopopul Ioan Bude, cât și ceilalți preoți prezenți au făcut utile și pertinente completări.

INSTALARE DE PREOT LA PAROHIA JUPANI

Duminică 25 august, protopopul Bujor Păcurar s-a deplasat la parohia Jupani pentru a instala pe preotul Timotei Claudius Bihoi.

Sfânta Liturghie a fost oficiată de protopopul Bujor Păcurar și preoții Timotei Bihoi-Jupani, Marian Borîțoni-Sudriaș, Cristian Ienea-Susani, Miron Zepa-Bârna, Ovidiu Capotescu-Coșevița și Ilie Adrian Murariu-Zorlențu Mare din Episcopia Caransebeșului, rudă și coleg cu preotul Bihoi.

Predica a fost susținută de preotul Ilie Adrian Murariu, iar răspunsurile liturgice au fost date de cântăreții parohiei

la care s-a alăturat și fratele preotului Bihoi-licențiat în teologie pastorală (actualmente cântăreț bisericesc la parohia Coșevița). Au fost la Sfânta Liturghie între 100-120 de credincioși și credincioase, atât din parohie cât și din parohiile vecine, care s-au bucurat de venirea noului preot pe care l-au primit cu multă dragoste. La biserică a fost prezenți primarul și viceprimarul comunei Traian Vuia precum și o parte din consilierii locali, care au ținut să fie alături de tânărul preot la prezentarea și instalarea în parohia Jupani.

După terminarea Sfintei Liturghii a urmat rânduiala instalării preotului oficiată de către protopop, care i-a înmănat Sfânta Evanghelie, Sfânta Cruce și cheile bisericii, explicând ce simbolizează fiecare și ce rol au în activitatea preotului. La rândul său, preotul nou instalat a mulțumit Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Ioan Selejan și Centrului eparhial pentru încrederea acordată și numirea în funcția de preot paroh la Jupani. De asemenea a mulțumit și celor prezenți, cât și credincioșilor care l-au primit cu multă bucurie, asigurându-i că va fi în mijlocul lor tot timpul.

La finalul Sfintei Liturghii a avut loc ședința consiliului parohial în cadrul căreia a fost făcută predarea-primirea gestiunii, inventarului și a tuturor bunurilor parohiei Jupani

PREACINSTIREA MAICII DOMNULUI ÎN BISERICA DIN BIRDA

În 14-15 august și în biserica din Birda a fost preacinstită în chip special Maica Domnului. Din veacul al XI-lea luna august în urma unei minuni a fost proclamată în Imperiul Bizantin lună a Maicii Domnului. Urmând acestei tradiții în biserica cu hramul „Nașterea Maicii Domnului” din Birda și în cea filială „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” din Sîngeorge au fost înălțate rugăciuni specifice închinare Maicii lui Dumnezeu sub forma acatistelor și paracliselor.

În Ajunul sărbătorii Adormirii Maicii Domnului a fost săvârșită Slujba Privegherii compusă din Vecernia unită cu Litia și Utrenia. În cadrul Utreniei a fost oficiat Prohodul Maicii Domnului. După Doxologia Mare în procesiune s-au înălțat rugăciuni în afara bisericii pe pacea și liniștea lumii.

În ziua preacinstirii Adormirii Maicii Domnului a fost oficiată Sfânta Liturghie. La momentul potrivit mai mulți copii și credincioși s-au împărtășit cu Trupul și Sângele Domnului.

Cuvântul de învățătură cu tema: „Adormirea Maicii Domnului în scrierile lui Epifanie Monahul” a fost pregătit și susținut de P. C. Părinte Valentin Bugariu, parohul locului. Pornind de la mărturiile Vechiul Testament, cea a Noului Testament, scriitorii patristici au realizat chipul Maicii Domnului. Epifanie Monahul ne dă o astfel de

mărturie: „De statură era mijlocie, iar unii spun că era ceva peste cea mijlocie, pielea avea culoarea grâului, părul era blonziu, ochii frumoși de culoarea alunii aurii, sprâncene negre, nasul drept, mâinile, degetele și fața lungi, plină de grație și frumusețe dumnezeiască, neînfumurată, nesofisticată, neatrasă de moliciune, având o smerenie covârșitoare”. Iar anii ei se numără așa: la șapte ani au adus-o părinții Domnului la Ierusalim, în templu a rămas șase ani și jumătate; în casa lui Iosif șase luni până când a primit vestea cea bună a bucuriei a toată lumea, la cincisprezece ani a născut; cu fiul ei a fost treizeci de ani, care fac împreună cu ceilalți patruzeci și opt; după Înălțarea Fiului a fost în casa lui Ioan Teologul, în sfântul Sion, împreună cu el și cu cei ce erau aici douăzeci și patru de ani; care împreună cu ceilalți fac șaptezeci și doi de ani” (Epifanie Monahul, Simeon Metafrastul, Maxim Mărturisitorul, Trei vieți bizantine ale Maicii Domnului, ediția a II-a, traducere și postfață de diac. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 2007, p. 11., 25).

După otpustul Sfintei Liturghii a fost sfințite cele opt steaguri noi dăruite de credincioșii parohiei. Sărbătoarea a fost întregită de jertfa credincioșilor care au închinat Maicii Domnului flori ca simbol al părtășiei la momentul bisericesc sărbătorit.

CERC PASTORAL ÎN PROTOPOPIATUL SÂNNICOLAU MARE

Marti, 30 iulie, în parohia ortodoxă română Igrîș, din cadrul protopopiatului Sânnicolau Mare s-a desfășurat al treilea cerc pastoral dedicat „Anului omagial al satului românesc”.

Cuvântul de deschidere l-a avut părintele protopop Marius Podereu care a evidențiat câteva aspecte din viața satului în prezent, migrația tinerilor spre oraș, depopularea satelor, etc. Preotul paroh Gheorghe Băra,

paroh în Igrîș de peste 25 de ani, a punctat date din istoria localității Igrîș, atestată documentar din anul 1179. La fel, domnul primar Viorel Popovici ne-a prezentat starea actuală a satului.

Au mai luat cuvântul preotul Dan Șirianțu din parohia Saravale, relatându-ne istoria comunității pe care o păstorește și preotul Vasile Sauca care ne-a vorbit despre viața bisericească din parohia Gelu.

„GHIOZDĂNELUL CU SURPRIZE” LA SÂNNICOLAU MARE

Cu binecuvântarea și la îndemnul Părintelui Mitropolit Ioan al Banatului, la Sânnicolau Mare s-a realizat acțiunea filantropică intitulată „ghiozdănelul cu surprize”. Astfel, a fost făcută o surpriză copiilor cu rezultate foarte bune la învățătură din familii nevoiașe, prin dăruirea

Evenimentul a avut loc în punctul muzeistic al parohiei Igrîș, locație în care sunt conservate obiecte de valoare din trecutul localității de pe malul râului Mureș.

La invitația domnului primar cei prezenți s-au deplasat în vatra satului unde se află în desfășurare un șantier arheologic. Aici s-au găsit ruinele unei mănăstiri din secolul XI și a unei biserici din sec. IX, cât și multe oseminte.

de obiecte specifice începutului de an școlar (așa consemnat preot Călin Ciobanu).

REVISTA PAROHIALĂ „ARHANGHELUL”, NR. 3/ 2019

A apărut nr. 3 pe anul 2019 al revistei de cultură și religie rurală „Arhanghelul” din parohia Birda. În cuprinsul acestuia regăsim rubricile tradiționale: „Tinere condeie”, „Cateheza”, „Documentar”, „Restituiri” și „Cronica parohială”.

Editorialul iscălit de pr. Valentin Bugariu prezintă un eveniment istoric pentru provincia dintre Mureș și Dunăre: „Centenarul Unirii Banatului cu România” unde sunt punctate cronologic câteva aspecte ale anilor 1918-1919: republica bănățeană, ocupația militară sârbă, instituirea primului prefect român la Timișoara, intrarea armatei române la Timișoara dar și contribuția Banatului la consolidarea Unirii. Un loc special îl deține preotul Ioan Mărgineanțu din Birda participant la Alba Iulia dar și întemnițat apoi pentru credința sa unionistă.

Rubrica „Tinere condeie” oferă sub forma a trei poezii semnate de elevii Weisz Markus și Băniaș Daniela noi contribuții literare locale.

„Cateheza” continuă studiul pr. Răzvan Mateș de la parohia Blajova cu tema „Căsătoria modernă și implicațiile ei” ajuns la cea de a treia secțiune. Rubrica „Documentar” oferă cititorilor o interesantă abordare asupra creației interpretei „Mariana Drăghicescu, propovăduitoare a... teologicului” de preotul Marius Ionel Crăciunescu de la parohia Clopodia.

Prof. Iosif Marius Circa dăruiește o nouă des-tănuire în pagina „Restituiri” o nouă secvență din perioada pregătirii școlare de la Timișoara anilor '50. Cronica parohială în patru pagini încheie acest număr scoțând în relief activitatea Bisericii din Birda.

Revista poate fi integral găsită pe site-ul: <https://www.scribd.com/document/422402766/Arhanghelul-Nr-3-2019> sau la bisericile din Birda și Sângeorge. 9

Editorial:

Centenarul Unirii Banatului cu România

Banatul a aniversat în lunile iulie-august 2019, o sută de ani de administrație românească în țara dintre Mureș și Dunăre. La 28 iulie 1919 avocatul dr. Atrel Cosma și-a început mandatul de prefect al județului Timiș, iar la 3 august 1919 armata română a ajuns la Timișoara.

Perioada anilor 1918-1919 a fost foarte puțin cercetată, aceasta în primul rând din lipsa pieselor documentare. Pentru această perioadă s-au păstrat doar 198 de puse din care 46 articole de presă, 4 documente cu caracter general

(ex. Rezoluția Unirii de la Alba Iulia) și o treime din cele 148 de puse rămase credenționale ale deputaților bănățeni trimiși la Alba Iulia. Pe teren lucrurile nu au fost deloc prielnice hotărâri unirii Banatului cu România de la 1 decembrie 1918. La Timișoara începând cu 31 octombrie 1918 a fost proclamată republica bănățeană, care a existat până în 21 februarie 1919, apoi de acum până în 27 iulie 1919 Banatul a stat sub ocupație militară sârbă (Carmen Albert, „Ocupația sârbă în Banat în memoria istorică bănățeană”, în „Analele Banatului” S. N., XIX, 2011, p. 449-450).

La Marea Adunare Națională de la Alba Iulia au participat 1228 de delegați de drept sau aleși prin credențional. Banatul a fost reprezentat de 197 delegați (Timiș - 94, Torontal - 46, Caraș-Severin - 45 și Cenad-12). Adunarea românilor din Transilvania, Maramureșul, Crișana și Banatul au birou al Adunării condus de Gheorghe Pop de Băseș. Între cei 9 notari ai biroului îl amintim pe

bănățeanul dr. Caus Brediceanu din Lugoj. Adunarea a dat și o rezoluție a Unirii. „1. Adunarea Națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Românească adunăți prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia în ziua de 1 decembrie 1918, decretază unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dânșii cu România. Adunarea Națională proclamă îndosebi dreptul inalienabil al națiunii române la întreg Banatul cuprins între Mureș, Tisa și Dunăre (...)” (Ioan Scurtu, *Alba Iulia 1 Decembrie 1918*, Ed. Sport-Turism, București, 1988, p. 146).

Pe 2 decembrie 1918 a fost instituit Marele Sfat Național de la Sibiu, iar ca for executiv Consiliul Dirigent alcătuit din 15 membri. Din Banat au fost aleși Valeriu Brauște, fără portofoliu și Iosif Jumanca la Industrie.

La 12 decembrie 1918 delegația Marelu Sfat Național a prezentat la București regelui Ferdinand rezoluția unirii. În această delegație din Banat au fost episcopul Miron Cristea al Caransebeșului, Caus Brediceanu și dr. Cornel Corneanu. Regele a emis decretul de unire al Transilvaniei, Maramureșului, Crișanei și Banatului cu România în 28 decembrie 1918.

Singura problemă nerezolvată a fost cea a Banatului care a rămas în sfera de influență ungară și apoi sârbească.

Pr. Valentin Bugariu
(Continuare în p. 6)

DIVERSE ACTIVITĂȚI PENTRU PERSOANELE CU SCLEROZĂ MULTIPLĂ

Reprezentanții Fundației Filantropia Timișoara, animați de dorința de a schimba efectele negative pe care scleroza multiplă le are asupra calității vieții celor afectați, precum și să prevină aceste efecte în rândul noilor diagnosticați, au deschis începând cu anul acesta, la Timișoara, un centru comunitar de recuperare, pentru persoanelor afectate de scleroza multiplă din Timișoara și din partea de vest a țării.

Având în vedere că, la nivelul județului Timiș, există 100 de pacienți cu această afecțiune, dintre care foarte mulți sunt nedepasabili, la îndemnul Înaltpreasfințitului Părinte Ioan, Mitropolitul Banatului, Fundația Filantropia Timișoara a reușit, cu sprijinul Arhiepiscopiei Timișoarei și al Fundației Renovabis din Germania și al unor donatori private, să achiziționeze, săptămâna aceasta, un autoturism multifuncțional, pentru a răspunde nevoilor acestor pacienți cu deficiențe locomotorii. Mijlocul de transport, în valoare de 22.870 Euro, a fost adaptat pentru transportul persoanelor care utilizează fotoliul rulant, după gradul de dizabilitate al fiecăruia. Autoturismul, omologat RAR, beneficiază de un spațiu generos, iar, prin suportții de spate și cap, oferă protecție și confort persoanei transportate în fotoliul rulant. Atunci când scaunul cu roțile nu se află în mașină, și când rampa sa de acces se rabatează, devenind podeaua portbagajului, autovehiculul are la dispoziție toate cele

5 locuri originale.

„În februarie 2019, la binecuvântarea noului serviciu social destinat persoanelor ce suferă de scleroză multiplă, situat în Timișoara, strada Luliu Maniu nr. 40, IPS Ioan, Arhiepiscopul Timișoarei și Mitropolitul Banatului, evidențiază responsabilitatea pe care o avem și față de cei care nu se pot deplasa și prin urmare nu pot beneficia

de serviciile oferite de Fundatia Filantropia Timișoara. Urmând indemnul Înaltpreasfințitului Sale, am găsit ca fiind mai potrivit să avem mijlocul nostru de transport adaptat pentru a răspunde nevoilor acestor pacienți”, a spus părintele Cristian Pavel, consilier social al Arhiepiscopiei Timișoarei.

Știut fiind faptul că lipsa de informații în ceea ce privește diagnosticarea, accesul dificil la tratament și, în special, lipsa unei consilieri și a unui sprijin moral

din partea unei comunități, duc la izolare socială, îngreunând procesul de tratament al bolnavilor, Centrul de la Timișoara desfășoară, încontinuu, activități de informare, consiliere și recuperare prin psihoterapie și kinetoterapie, pentru grupuri mici de pacienți, dar și servicii de asistență la domiciliu și telemedicină, adresată pacienților cu această afecțiune neurologică cronică. În luna Iulie, fundația a oferit cadre, scaune cu roțile și alte echipamente cu scopul de a le ușura viața pacienților cu nevoi speciale. Au fost și situații când membrii fundației au trebuit să adapteze intrarea în casă pentru ca beneficiarul să poată utiliza scaunul rulant.

De asemenea, în fiecare an, Fundația Filantropia Timișoara, în colaborare cu Asociația de Scleroză Multiplă din România, organizează, la Timișoara, un seminar dedicat pacienților cu scleroză multiplă. Seminarul, pe lângă faptul că este realizat ca un eveniment de informare și educație non-formală, adresat persoanelor cu scleroză multiplă, este organizat atât în vederea facilitării creșterii calității vieții pacienților prin îmbunătățirea cunoștințelor acestora privind managementul bolii, cât și pentru cunoașterea unor exemple motivante de viață cu scleroză multiplă. Nu în ultimul rând, seminarul are ca scop încurajarea persoanelor afectate de această maladie

neurologică autoimună, care sunt adesea confrunțați cu stigmatizarea dată fie de rezonanța numelui bolii, fie de situațiile de viață dificile cu care se confruntă unele din aceste persoane după diagnosticare.

Scleroza multiplă, denumită și scleroza în plăci, este cea mai frecventă cauză de invaliditate de cauză neurologică a adulților tineri, după cauzele de invaliditate determinate de traumatisme. Aceasta este o afecțiune neurologică cronică ce afectează sistemul nervos central, în special creierul, măduva spinării și nervii optici. Scleroza multiplă poate provoca dificultăți în forța și controlul muscular, tulburări de vedere, de echilibru, ale sensibilității și tulburări ale funcțiilor

mentale. Întrucât până în prezent nu se cunoaște niciun tratament pentru această afecțiune, diversele terapii urmăresc, în special, îmbunătățirea funcțiilor locomotorii ale persoanelor afectate. În România, din 10.000 de persoane diagnosticate, numai un sfert din pacienți au acces la consiliere și tratamente specifice cu medicamente compensate, în condițiile în care costul lunar al tratamentului se ridică la peste 4.000 lei pentru un singur pacient. Maladia afectează în special persoanele tinere, cu vârste cuprinse între 18 și 40 de ani, iar un tratament adecvat poate ține boala sub control.

CAPACITATE PREOȚEASCĂ – SESIUNEA SEPTEMBRIE 2019

În conformitate cu Metodologia pentru obținerea gradelor profesionale în preoție de către personalul clerical, aprobată de Sfântul Sinod prin hotărârea nr. 1199/2008, precum și cu completarea, actualizarea conținutului, precizarile și completările la aceasta Metodologie, aprobate de Sfântul Sinod prin hotărârile nr. 565/2017 și nr. 10.079/2018, se va organiza o nouă sesiune a examenului de capacitate preoțească – sesiunea septembrie 2019.

La examenul de capacitate preoțească se pot înscrie doar licențiații în Teologie Pastorală, cei care doresc hirotonia întru preot. Examenul de capacitate preoțească are valabilitate un an de zile pentru cei care au obținut media sub 9,00 și doi ani valabilitate pentru cei care au promovat cu cel puțin media 9,00.

Înscrierea se va face la Centrul eparhial (la Sectorul învățământ) în perioada 2-13 septembrie a.c. Dosarul de înscriere va cuprinde:

- cerere către Înaltpreasfințitul Arhiepiscop și Mitropolit Ioan;
- copii după actele de studii: diplomă de licențiat în teologie pastorală, master, doctorat și foile matricole, certificat modul psihopedagogic;

VOLUM NOU EDITAT DE FACULTATEA DE TEOLOGIE DIN TIMIȘOARA

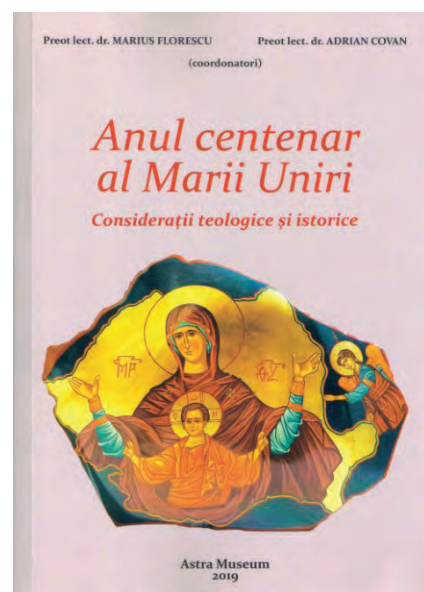
La tipografia eparhială a apărut recent volumul **Anul centenar al Marii Uniri. Considerații teologice și istorice (Editura Astra Museum, 384 pagini)**, însumând contribuțiile unor profesori, teologi, doctoranzi și cercetători din cadrul simpozionului desfășurat în luna noiembrie a anului 2018 la mănăstirea Timișeni. Volumul poate

- copie B.I./C.I.;
- Curriculum Vitae;
- recomandarea preotului duhovnic;
- dovadă de la Centrul eparhial că nu are impedimente canonice la hirotonie.

Cursuri de pregătire a candidaților pentru examenul de capacitate preoțească se vor organiza și susține în perioada 16-27 septembrie.

Examenul va consta în:

- proba eliminatorie – testare psihologică, ce se va desfășura în data de 30 septembrie a.c., ora 900;
- testarea de specialitate, în cadrul căreia se vor susține probele scrise (dogmatică și morală; IBU și IBR) și probele orale (exegeză biblică, predică, cateheză, tipic și liturgică, cântare, legislație și administrație bisericească) în ziua de 10 octombrie, ora 8⁰⁰, la Centrul eparhial din Timișoara, B-dul. C.D. Loga nr. 7.

fi achiziționat de la pangarul catedralei mitropolitane din Timișoara.

TABĂRA PENTRU TINERI „BUCURIA CUNOAȘTERII”

40 de copii din localitatea Topolovațu Mare, jud. Timiș, au participat, săptămâna aceasta, la cea de a VI-a ediție a taberei „Bucuria cunoașterii”, desfășurată și-n acest an, cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Ioan, Mitropolitul Banatului, la Centrul de Agrement Poieni Strâmbu, jud. Timiș. Beneficiarii taberei au fost copii cu rezultate deosebite la învățătură sau care s-au remarcat în decursul anului școlar prin activitățile desfășurate, precum și copii proveniți din familii cu probleme sociale.

Un prim popas al grupului a fost la Mănăstirea Românești, unde copiii am cerut ajutorul lui Dumnezeu.

„Deși ca zile, tabăra a fost scurtă, ca și evenimente, ea a fost complexă. Spre exemplu: am primit în tabără vizită celor de la Direcția Antidrog Timiș, care ne-au adus noi informații privind consumul și rezultatul acestuia pentru copii; s-au făcut drumeții, vizitându-se unul din principalele puncte turistice ale zonei: cascada de la Șopot de pe unul din brațele râului Bega, aflată într-o zonă turistică deosebit de atrăgătoare și destul de grea privind vizitarea ei; în cea de-a 3-a zi s-a urcat la tunelul Hoților și la zona de semnal pentru telefon, călătorie

care a durat cu urcare și coborâre peste 3 ore de mers, copiii fiind deosebit de încântați. În ultima zi a taberei, în semn de apreciere pentru bunul lor comportament, copiii au fost recompensați cu diplome și icoane. Pe această cale exprimăm cuvinte de mulțumire Direcției Județene pentru Sport și Tineret Timiș, care au prelungit șederea copiilor în tabără cu o zi, fiind alături de grupul nostru de fiecare când resușim să organizăm o astfel de acțiune”, a spus părintele Cosmin Chiroiu.

Scopul și obiectivele taberei au fost: cunoașterea și interacționarea tinerilor între ei, indiferent de vârstă, îndepărtarea de tehnologie (pentru că în centru nu exista acces la telefon și semnal de internet) situație care i-a împins pe copii să interacționeze mai bine, o rupere destul de mare din individualismul multora dintre cei prezenți și nu în

ultimul rând o apropiere mai bună față și de cei care le-au fost alături în această perioadă și care le-au câștigat încrederea.

Organizatorii taberei au fost preotul Cosmin Chiroiu din parohia Iosifalău, învățătoarea Mihaela Chiroiu, Gherghina Petrișor, reprezentantul Primăriei și voluntarele Ana Mândru și Mihaela Mihai.

COMUNICATE DE PRESĂ

Cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Ioan, Mitropolitul Banatului, și în acest an continuă campania de sprijin pentru copiii cu posibilități materiale reduse din Arhiepiscopia Timișoarei, atât la preșcolari, cât și la elevii din ciclul primar și gimnazial.

În acest sens, Părintele Mitropolit recomandă tuturor protopopilor și preoților din Arhiepiscopia Timișoarei să caute în parohiile lor pe cei care au nevoie de acest sprijin și să îndemne pe cât se poate, ca fiecare copil să meargă la școală, pentru a se preveni într-o mai mare măsură abandonul școlar.

Așadar, fiecare parohie va organiza în aceste două săptămâni o colectă pentru ghiozdane, rechizite și îmbrăcăminte, urmând

ca aceasta să se completeze cu fonduri din bugetele parohiale pentru a fi alături de toți copiii care vor începe anul școlar.

Dacă anul trecut au fost donate peste o mie de ghiozdane complet echipate în toate cele șase protopopiate ale eparhiei, adică, Deta, Lugoj, Făget, Sânnicolau Mare, Timișoara I și Timișoara II, nădăjduim ca și în acest an, prin bunăvoința preoților și a credincioșilor, să aducem bucurie unui număr cât mai mare de elevi.

Cu ajutorul lui Dumnezeu, până la această dată, în cadrul Fundației *Filantropia* Timișoara a eparhiei noastre s-au adunat peste 500 de ghiozdane, motiv pentru care vom stăruii pe mai departe, ca niciun copil din județ să nu rămână fără cele necesare începutului de an școlar.

*

Urmare celor două articole apărute în publicația *Ziua de Vest* în zilele de 8 și 9 august a.c., referitoare la tipografia S.C. Partoș SRL aparținând Arhiepiscopiei Timișoarei, facem următoarele precizări:

– în urma anchetei interne făcute la tipografia S.C. Partoș SRL, reprezentanții Arhiepiscopiei Timișoarei, fără a aduce atingere principiului prezumției de nevinovăție,

au propriile supoziții cu privire la persoana implicată în presupusa activitate infracțională, constând în punerea în circulație a biletelor false, sens în care se pun la dispoziția organelor de anchetă, pentru a le furniza informațiile apreciate ca utile în desfășurarea investigației penale;

– persoana respectivă este în ancheta organelor abilitate, care vor administra probe în vederea aflării adevărului cu privire la activitatea infracțională comisă de angajatul tipografiei;

– menționăm că nu am fost consultați în legătură cu acest subiect de către redacția publicației și ne exprimăm regretul cu privire la afirmațiile eronate făcute la adresa Arhiepiscopiei Timișoarei și a reprezentanților ei, care nu au cunoștință și nu permit desfășurarea unor activități ilegale în cadrul S.C. Partoș SRL;

– dezmințim și dezaprobăm afirmațiile tendențioase și fără nicio legătură cu realitatea, făcute de publicația *Ziua de Vest* cu referire la persoana Episcopului-vicar Paisie Lugojanul și a celorlalte persoane menționate;

– de asemenea, S.C. Partoș SRL își rezervă dreptul de a se constitui parte civilă în cauză, urmare a prejudiciului produs.

Biroul de presă al Arhiepiscopiei Timișoarei

PROGRAMUL SFINTELOR SLUJBE
LA CATEDRALA MITROPOLITANĂ
CU OCAZIA PRĂZNUIRII SFÂNTULUI IERARH
IOSIF CEL NOU DE LA PARTOȘ

SĂMBĂTĂ - 14 SEPTEMBRIE

19:00 - VECERNIA CU LITIE
21:00 - PROCESIUNEA CU SFINTELE MOAȘTE
22:30 - UTRENIA

DUMINICĂ - 15 SEPTEMBRIE

0:00 - SFÂNTA LITURGHIE
3:00 - ACATISTUL SFÂNTULUI IOSIF
4:00 - ACATISTUL SFINTEI CRUCI
5:00 - ACATISTUL MAICII DOMNULUI PANTANASSA
6:00 - TAINA SFÂNTULUI MASLU

9:30 - SFÂNTA LITURGHIE ARHIEREASCĂ
18:00 - VECERNIE ȘI CONCERT
21:00 - PARACLISUL SFÂNTULUI IOSIF

LUNI - 16 SEPTEMBRIE

7:00 - UTRENIA
9:30 - SFÂNTA LITURGHIE
11:00 - REAȘEZAREA RACLEI

ACADEMIA ROMÂNĂ
FILIALA TIMIȘOARA

MITROPOLIA BANATULUI
Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Timișoarei

vă invită la

Simpozionul comemorativ prilejuit de împlinirea a cinci ani de la trecerea la Domnul a
ÎPS NICOLAE CORNEANU
Membru de onoare al Academiei Române

Mitropolitul Nicolae Corneanu - TREPTE SPRE VEȘNICIE

Cuvânt de salut: conf. univ., CS II dr. Ioan DAVID,
Directorul Institutului de Studii Banatice „Titu Maiorescu” al Academiei Române, Filiala Timișoara
Moderator: conf. univ. dr. Claudiu T. ARIEȘAN,
Facultatea de Litere, Istorie și Teologie, Universitatea de Vest din Timișoara.

Manifestarea va avea loc
joi, 26 septembrie 2019, ora 11,
în Aula Filialei Timișoara a Academiei Române
Bd. Mihai Viteazul nr. 24

AGENDA ÎNALTPREASFINȚITULUI PĂRINTE MITROPOLIT IOAN AL BANATULUI PE LUNA IULIE 2019

1 iulie

A primit pe preotul paroh Iuliu Mihail Ursu, de la parohia Macedonia, din protopopiatul Deta;
A primit pe preotul misionar Dorian Oprișor, de la Spitalul Clinic de Boli Infecțioase și Pneumoftiziologie "Dr. Victor Babeș", din Timișoara.
A primit pe preotul paroh Mladenov Svetozar, de la parohia Pesac, din protopopiatul Sânnicolau Mare.

2 iulie

A primit pe preotul paroh Pompiliu Rediș, de la parohia Sânmihaiu Român, din protopopiatul Timișoara I;
A primit pe preotul pensionar Ioan Popa, fost slujitor al parohiei Sânpetru Mare, din protopopiatul Sânnicolau Mare;
A primit pe doamna profesor Voichița Macovei, din Arad;
A primit pe domnul Romeo Drăgoi, din Timișoara;
A primit pe doamna judecător Carmen Pârvulescu, vicepreședintele Curții de Apel Timiș.

3 iulie

A prezidat examenul de licență, proba scrisă, a absolvenților anului IV, de la Facultatea de Teologie, desfășurat în Sala festivă a Centrului eparhial.
A primit pe domnul ec. dr. Florin Popovici, directorul Curții de Conturi a României, filiala Timiș.

4 iulie

A primit pe domnul prof. univ. dr. Marius Craina, directorul Spitalului Clinic Județean de Urgență, Timiș.

8 iulie

A primit pe domnul profesor Radu Popescu, din Timișoara;
A primit pe preotul paroh Nicolae Dale, de la parohia Beregsău Mic, din protopopiatul Timișoara I.

9 iulie

A primit pe preotul Ioan Bude, protopopul Oficiului protopopesesc Timișoara I;
A primit pe domnul lt.-col. Sorin Homeag, directorul Spitalului Militar "Dr. Victor Popescu" din Timișoara;
A primit pe doamna prof. Doina-Olimpia Cirimpei, director Colegiului Național Pedagogic "Carmen Sylva", din Timișoara;
A primit pe domnul dr. Virgil Musta, șef de lucrări la Disciplina Boli Infecțioase, din cadrul Universității de Medicină și Farmacie "Victor Babeș" din Timișoara;
A primit pe protosinghelul Matei Buliga, starețul mănăstirii "Sf. Cuv. Paraschieva", Dobrești;
A primit pe doamna Florica Chiriță, președintele Camerei de Comerț și Industrie Timișoara;
A primit pe preotul paroh Gheorghică Popa, de la parohia Cărpiniș, din protopopiatul Timișoara I.

10 iulie

A primit pe doamna Epure Lenuța, inginer peisagist, din localitatea Banloc;

A primit pe preotul paroh Tiberiu Gherasim, de la parohia Ferendia, din protopopiatul Deta.

11 iulie

A primit pe preotul paroh Ionel Maței, de la parohia Săcălaz, din protopopiatul Timișoara I, dimpreună cu preotul coslujitor Cosmin Drugan;

A primit pe preotul paroh Ciprian Berariu, de la parohia Racovița, din protopopiatul Lugoj.

15 iulie

A primit pe preotul pensionar Mihai Petrovici, de la parohia Timișoara Viile Fabric, din protopopiatul Timișoara II;

A primit pe domnul ing. Gheorghe Cuteanu, din Timișoara.

16 iulie

A primit pe monahia Filoteia Nistor, stareța mănăstirii Luncaii de Sus, din protopopiatul Făget;

A primit pe doamna prof. univ. dr. Doina Mihăilescu, de la Facultatea de Arte și Design din Timișoara;

A primit pe preotul Ioan Petraș, coslujitor la parohia Timișoara Elisabethin, din protopopiatul Timișoara II;

A participat la slujba de comemorare prilejuită de Ziua deținutului politic din România, eveniment desfășurat la monumentul dedicat, de la Pădurea Verde din Timișoara.

17 iulie

A primit pe preotul coslujitor Daniel Alic, de la parohia Timișoara Sf. Ilie Fabric, din protopopiatul Timișoara II;

A primit pe doamna Maria Petchescu, interpret de muzică populară, din Timișoara;

A primit pe preotul paroh Ioan Mezinca, de la parohia Timișoara Steaua, din protopopiatul Timișoara I;

A primit pe protosinghelul Matei Buliga, starețul mănăstirii "Sf. Cuv. Paraschieva" Dobrești;

18 iulie

A primit pe preotul Petru Berbenția, din Episcopia Caransebeșului;

A primit pe domnul lector dr. Daniel Lemeni, de la Facultatea de Teologie din Timișoara;

A primit pe preotul militar Radu Bogdan, de la Batalionul 18 Infanterie Banat – Cercetare, Supraveghere Decebal, dimpreună cu domnul căpitan Ștefan Sorin Stăicu, comandantul comendurii Garnizoanei;

A primit pe preotul paroh Mircea Maier, de la parohia Buziaș II, din protopopiatul Făget.

19 iulie

A primit pe domnul ing. Sorin Mișcolți, de la societatea Continental, din Timișoara;

A primit pe domnul Cătălin Tiuch, din Timișoara;

A primit pe preotul conf. univ. dr. Lucian Farcașiu, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă "Ilarion V. Felea", din Arad;

A primit pe domnul prof. univ. dr. Dorel Săndesc, de la Facultatea de Medicină și Farmacie "Victor Babeș" din Timișoara, Președintele Societății Române de Anestezie și Terapie Intensivă ;

A primit pe doamna Neta Șaptebani, Șefa Vămii Stamora-Moravița, jud Timiș.

20 iulie

A slujit Sfânta Liturghie la mănăstirea "Izvorul Miron", Românești, în cadrul căreia a hirotonit preot pe diaconul Claudius-Timotei Bihoi, pe seama parohiei Jupani, din protopopiatul Făget.

21 iulie

A slujit Sfânta Liturghie la parohia Săcălaz, din protopopiatul Timișoara I, binecuvântând lucrările de construcție de la noua biserică parohială.

23 iulie

A primit pe preotul lector univ. dr. Adrian Covan, de la Facultatea de Teologie, din Timișoara;
A primit pe preotul paroh, Nicolae Dale, de la parohia Beregsău Mic, din protopopiatul Timișoara I;
A primit pe ieromonahul Varlaam Almăjanu, starețul mănăstirii "Partoș", din protopopiatul Deta;
A primit pe doamna Ecaterina Arsulescu, din Timișoara.

24 iulie

A primit pe domnul prof. univ. dr. ing. Marius Moșoarcă, de la Facultatea de Arhitectură și Urbanism din Timișoara, împreună cu domnul arhitect prof. univ. dr. Ioan Andreescu, din cadrul aceleiași Facultăți;
A primit pe tinerii Ghera Rotariu Darius și Adela Simona, respectiv Ristic Milan și Sania Denisa, din Timișoara.

26 iulie

A primit pe preotul Ioan Cerbu, protopopul Oficiului protopopesec Lugoj.

27 iulie

A luat parte la lucrările simpozionului internațional "Centenarul bănățean. Un secol de administrație românească la fruntariile României", desfășurat în Sala festivă a Centrului eparhial, în prezența domnului prof. univ. dr. Ioan Aurel Pop, președintele Academiei Române.

28 iulie

A slujit Sfânta Liturghie la parohia Timișoara Sf. Ilie Fbaric, alături de Înaltpreasfințitul Părinte Timotei, Arhiepiscopul Aradului, unde la sfârșitul slujbei a dezvelit și binecuvântat în curtea bisericii bustul protopopului Ioan Oprea, al Timișoarei, al anului 1919, participant la Marea Unire de la 1 decembrie 1918.

29 iulie

A primit pe preotul paroh Ioan Panușciac, de la parohia Pogănești, din protopopiatul Făget.

30 iulie

A primit pe domnul col. (r) Constantin Gomboș, președintele Asociației cadrelor în rezervă și retragere din cadrul Ministerului Apărării Naționale – filiala Timișoara, împreună cu domnul col. (r) Gheorghe Negruț, respectiv domnul col. (r) Ioan Oros.

31 iulie

A primit pe preotul paroh Gheorghe Ștefan, de la parohia Bucovăț, din protopopiatul Timișoara II, împreună cu preotul coslujitor Marian Meda;
A primit pe preotul Mircea Szilagy, protopopul Oficiului protopopesec Timișoara II;
A primit pe domnul Vasile Malinciuc, din Suceava.

A consemnat preot MARIUS SFERCOCI